

leiderdorp

PROGRAMMABEGROTING
2024

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
Hoofdpijnen financiële begroting	5
Leeswijzer	8
Beleidsbegroting	9
Programma 1: Meedoen in Leiderdorp	10
1A: Levendig, vitaal en creatief Leiderdorp	10
1B: Iedereen kan meedoen in Leiderdorp	14
1C: Passende en kwalitatieve zorg en ondersteuning voor inwoners van jong tot oud	18
Waar staat je gemeente	20
Wat mag het kosten?	22
Programma 2: Aantrekkelijk Leiderdorp	24
2A: Werken en ondernemen in het dorp	24
2B: Wonen en recreëren in het dorp	30
2C: Ruimte in het dorp	32
2D: Dienstverlening aan het dorp	40
2E: Grondexploitaties	42
Waar staat je gemeente	43
Wat mag het kosten?	44
Programma 3: Bestuur en organisatie van Leiderdorp	47
3A: Bestuur	47
3B: Bedrijfsvoering en organisatie	49
3C: Regiozaken	52
Waar staat je gemeente	55
Wat mag het kosten?	56
Algemene dekkingsmiddelen	58
Algemeen	58
Waar staat je gemeente	59
Wat mag het kosten?	60
Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	62
Algemeen	62
Waar staat je gemeente	63
Wat mag het kosten?	64
Paragrafen	65
Paragraaf 1: Lokale heffingen	66
Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing	73
Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen	80
Paragraaf 4: Financiering	89
Paragraaf 5: Bedrijfsvoering	93
Paragraaf 6: Verbonden partijen	94
Paragraaf 7: Grondbeleid	102
Paragraaf 8. Uitvoering Wet open overheid (Woo)	105

Financiële begroting	107
Overzicht van baten en lasten en de toelichting	109
A: Overzicht van baten en lasten	109
B: Grondslagen voor de begroting	111
C: Structureel en reëel evenwicht	113
Uiteenzetting financiële positie en toelichting	116
D: Geprognosticeerde begin- en eindbalans	116
E: Investerings	118
F: Reserves	122
G: Voorzieningen	128
H: EMU-saldo	135
Overzicht per taakveld	136
Bijlagen	139
Bijlage 1: Samenstelling bestuur	141
Bijlage 2: Afkortingenlijst	144

VOORWOORD

Voor u ligt de programmabegroting 2024 van het Leiderdorpse gemeentebestuur. In de begroting staat waar de gemeente geld aan besteedt. Het gaat over ruim 80 miljoen euro in 2024. Deze begroting is gemaakt op basis van de kadernota die de gemeenteraad in juni 2023 heeft vastgesteld.

Wij leven in roerige tijden en de opgaven zijn groot. Dat geldt landelijk, maar uiteraard ook voor onze gemeente. Klimaatverandering, energietransitie, woningtekort, opvang van vluchtelingen en ondersteuning van onze inwoners: ze vragen een forse inspanning. In onze turbulente wereld zijn veel zaken onvoorspelbaar. We zullen ons sneller moeten aanpassen aan steeds veranderende omstandigheden. Wij zien de komende tijd de volgende ontwikkelingen.

Minder geld uit het gemeentefonds

De komende twee jaren kunnen wij nog een sluitende begroting presenteren. Vanaf 2026 dreigt een structureel financieel tekort. Dat komt allereerst door de hogere kosten van de jeugdzorg. Deze kosten worden niet geheel gecompenseerd door het Rijk. Tot nu konden we ze dekken uit onze reserve, maar deze zijn niet eindeloos. Ook voert de rijksoverheid vanaf 2026 een nieuwe financieringssystematiek voor gemeenten in. Daardoor krijgen gemeenten blijvend minder geld van het Rijk. Bovendien zijn lonen en prijzen aanzienlijk zijn gestegen. De afgelopen jaren hebben wij een terughoudend financieel beleid gevoerd, maar in de nabije toekomst zijn wezenlijke keuzes nodig.

Meer opgaven

De rijksoverheid doet steeds vaker een beroep op gemeenten om kabinetsdoelen te behalen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de klimaatdoelen, de invoering van de omgevingswet per 1 januari 2024, de opvang van vluchtelingen en asielzoekers, de woningbouwopgave en de hervorming van de jeugdzorg. Deze opgaven vragen extra inspanningen van de gemeente en soms ook geld. De extra inzet komt bovenop de reguliere taken en de uitvoering van lokaal beleid. Dat zorgt ook voor druk in de organisatie.

Organisatie en doorontwikkeling

Door krapte op de arbeidsmarkt is het soms lastig om tijdig vacatures op te vullen. Dat vergroot de werkdruk van de huidige medewerkers van de ambtelijke organisatie. Het is belangrijk om een aantrekkelijke werkgever te blijven. Dat vraagt creativiteit en voortdurende aandacht om te blijven bouwen aan een organisatie die flexibel en professioneel kan omgaan met een voortdurend veranderende vraag aan de gemeente. Een inclusieve organisatie die investeert in haar medewerkers en is toegerust op de toekomst. Onze aandacht gaat daarom ook in 2024 uit naar de doorontwikkeling van onze organisatie. .

Bezuinigen

Alle gemeenten verwachten vanaf 2026 grote tekorten op hun begroting. Wij hopen daarom dat het kabinet het plan voor de nieuwe financieringssystematiek gaat heroverwegen. Omdat op dit moment niet bekend is of, wanneer en op welke terreinen dit gebeurt, zijn bezuinigingen onvermijdelijk. Na de vaststelling van de begroting beginnen wij met de voorbereiding voor een bezuinigingsoperatie vanaf 2026. We werken daarbij verschillende scenario's uit, variërend in hoogte van de verwachte bezuiniging. Deze scenario's leggen we bij de kadernota 2025-2028 aan de gemeenteraad voor. Vooruitlopend op deze bezuinigingsoperatie halveren wij in 2024 de belastingverlaging op de afvalstoffenheffing.

Die werd voor de jaren 2023, 2024 en 2025 afgesproken om de woonlasten van de inwoners te beperken. In 2025 stopt deze korting.

Reële ambities

Het is zaak om reële ambities te hebben die uitvoerbaar en haalbaar zijn. Het coalitieakkoord 2022-2026 is vorig jaar uitgewerkt en de acties om de doelen van het college te realiseren zijn opgenomen in de begroting.

Veiligheid

Komend jaar evalueren wij samen het integrale veiligheidsbeleid. Daarbij zullen wij samen met de raad en nieuwe burgemeester de veiligheidsprioriteiten voor komende vier jaar vaststellen. Ook hierin zullen wij gezamenlijk keuzes moeten maken. Gemeentelijke handhaving blijft een prominente rol innemen in het veiligheidsbeleid. We blijven ook inzetten op het sterker maken van de zorg- en veiligheidsketen. Een goed werkende zorg-, veiligheids- en justitiële keten is belangrijk en zorgt voor winst op de lange termijn. In lijn met het landelijk beleid zal ook de aanpak van ondermijning weer een belangrijke plaats innemen.

Wij presenteren u een solide begroting voor 2024. Een jaar waarin wij ons weer ten volle inzetten voor onze inwoners.

College van burgemeester en wethouders

26 september 2023

Hoofdlijnen financiële begroting

Structureel en reëel evenwicht

De programmabegroting 2024 is structureel en reëel in evenwicht. Dat wil zeggen dat de structurele lasten zijn gedekt door structurele baten en dat de ramingen realistisch zijn. Op die gronden gaan wij uit van een positieve beoordeling door de toezichthouder.

Programmabegroting 2024

De begroting 2023 en de financiële kadernota 2024-2027 vormen de basis van onze programmabegroting 2024.

Aanvullend bepalen verschillende mutaties het meerjarenbeeld van Leiderdorp:

- De effecten van de meicirculaire gemeentefonds, zoals uiteengezet in de raadsbrief van 13 juni 2023.
- De (landelijke) richtlijnen voor de extra middelen jeugdzorg en klimaat in de meerjarenraming.
- Effecten van tussentijdse besluitvorming en overige nieuwe ontwikkelingen.
- De doorberekening van de kapitaallasten na de actualisering van de investeringsplanning.
- Het begrotingsadvies van de VNG van 14 juli 2023.

De lokale lasten

Elk jaar in december leggen we de raad de tarieven voor de lokale lasten voor. De raad neemt dan een besluit. We houden uiteraard rekening met het maximum dat landelijk voor sommige tarieven geldt. In 2024 stijgen de lokale lasten met de inflatiecorrectie. In de financiële kadernota stelden we de inflatiecorrectie vast op 3,7%. Daarnaast voeren we nog enkele aanpassingen door, zoals u in de paragraaf lokale heffingen kunt lezen. De voorgenomen heffingskorting op de afvalstoffenheffing, om de woonlasten van de inwoners van Leiderdorp te beperken, wordt gehalveerd.

Van kadernota 2024-2027 naar programmabegroting 2024

De tabel hieronder laat de ontwikkeling van de begroting zien. We starten de tabel met de uitkomst van de financiële kadernota 2024-2027. In die uitkomst zijn alle mutaties van de kadernota meegenomen.

Nr.	Onderwerp	2024	2025	2026	2027
	Stand meerjarenbeeld kadernota 2024-2027	-56.142	-30.063	3.697.533	4.111.240
1	Uitkomst 1e Bestuursrapportage 2023	71.842	70.374	76.161	76.366
2	Meicirculaire 2023 Gemeentefonds	-288.257	115.384	638.065	1.305.969
3	Indexeringen	27.209	63.651	-123.043	-155.711
4	Herberekening kapitaallasten	-444.805	-473.546	-372.265	-517.765
5	Voorziening rioleringen	-8.603	20.803	76.498	45.860
6	Voorziening reiniging	84.826	42.019	37.384	9.856
7	Verhoging inhaalindexering GR'en	0	116.600	116.600	116.600
8	Overige mutaties	37.494	41.144	19.144	16.498
9	Behoedzaamheidsreserve	576.436	33.634	0	0
	Saldo begroting 2024-2027	0	0	4.166.077	5.008.913

1. Uitkomst 1e Bestuursrapportage 2023

In de meerjarenraming van de financiële kadernota 2024-2027 hadden we de structurele doorwerking van de 1e bestuursrapportage 2023 nog niet meegenomen. We hebben die uitkomst in het begrotingsaldo verwerkt.

2. Meicirculaire 2023 gemeentefonds

De gevolgen van de meicirculaire 2023 gemeentefonds waren onderwerp van de raadsbrief van 13 juni 2023. De ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is voor 2024 voordelig en in de jaren 2025 tot en met 2027 nadelig. De uitkomsten over 2024 en 2025 stemmen min of meer overeen met de inschattingen die wij vooraf in de kadernota hebben aangehouden. Voor de jaren 2026 en 2027 lopen de nadelen verder op. De belangrijkste oorzaak is de waardeontwikkeling van de woningen die voor een hogere aftrekpost zorgt. Daarnaast houden we voor 2027 weer rekening met de afbouw van de suppletie-uitkering herverdeling gemeentefonds. De uitkomsten betekenen een toename van de problematiek 2026/2027 zoals die in de financiële kadernota al was geschetst.

In de raadsbrief van 13 juni 2023 zijn wij ook ingegaan op de raming van het budget voor jeugdzorg. De eenzijdig door het Rijk doorgevoerde korting m.i.v. 2025 hadden wij in afwachting van concrete maatregelen van het Rijk niet meegenomen. Die korting is immers een Rijksverantwoordelijkheid. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd kunnen worden. Op basis van de richtlijn van de toezichthouder over deze korting hebben wij besloten om deze korting toch budgettair neutraal te verwerken. De provincie stelt zich nl. op het standpunt dat het Rijk het budgettaire risico draagt ingeval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden. Daardoor bestaat er geen onzekerheid over het realiteitsgehalte van deze taakstelling.

3. Indexeringen

In de algemene uitgangspunten van de kadernota zijn de indexeringen van de baten en lasten bepaald. De financiële consequenties voor de begroting 2024 zijn globaal doorgerekend. De gedetailleerde verwerking van de indexeringen voeren we uit bij de samenstelling van de begroting. De doorgaans geringe afwijkingen t.o.v. de kadernota nemen we normaal gesproken op in de post 'overige mutaties'. Dit jaar vallen de afwijkingen echter hoger uit als gevolg van de grotere verschillen tussen de diverse indexeringspercentages in combinatie met de tussentijdse verlaging van de index voor de materiële lasten. Om die reden maken wij deze mutatie nu apart zichtbaar.

4. tot en met 6. Herberekening kapitaallasten

We berekenden de kapitaallasten voor de begroting 2024 op basis van de tot nu beschikbaar gestelde investeringskredieten en de bij de kadernota geactualiseerde investeringsvoornemens. We bepaalden een kasstroomprognose voor zowel de lopende investeringen als voor de investeringsvoornemens. De kritische beoordeling van het tempo van de investeringen resulteerde in een daling van de kapitaallasten in 2024 tot en met 2027 **(4)**. Overigens wordt opgemerkt dat een deel van deze meevaller is ontstaan doordat de kapitaallasten van de rioleringen in de financiële kadernota per abuis dubbel zijn verwerkt. Dat betekent dat deze meevaller een correctie bevat van € 35.000 in 2024 oplopend naar € 208.000 in 2027. Een deel van het voordeel heeft betrekking op de kapitaallasten van rioleringen en reiniging. De effecten daarvan verrekenen we met de voorziening rioleringen **(5)** en de voorziening reiniging **(6)**.

7. Verhoging inhaalindexering gemeenschappelijke regelingen

De indexering van de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen wordt door de werkgroep Financiële Kaderstelling Gemeenschappelijke Regelingen (FKGR) bepaald en is voor 2024 vastgesteld op 6,4% voor de loonkosten en 9,0 % voor de materiële kosten. Die indexering is waardevast. Dat wil zeggen dat de bij jaarlijkse indexering van de komende begroting rekening worden gehouden met de prijsontwikkeling van de twee voorgaande jaren (t-1 en t-2) volgens de Macro Economische Verkenningen (MEV). Gelet op de ontwikkeling van de indices in het Centraal Economisch Plan (CEP) van maart 2023 zal voor de indexering van de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen voor 2025 en verder een inhaalslag nodig zijn. Daarvoor hebben we in de financiële kadernota reeds 1,5% extra opgenomen. Omdat de inflatie de afgelopen tijd fors is opgelopen heeft de werkgroep FKGR afgesproken dat bij de indexering voor 2025 een correctie zal plaatsvinden van de indexeringen over 2022 t/m 2024. Het corrigeren van 2022 (t-3) gebeurt bij wijze van uitzondering gelet op de achteraf hoge inflatie in 2022 en de lagere toegepaste indexering. De inhaalindexering wordt om die reden verhoogd met 2,2% tot 3,7%.

8. Overige mutaties

De overige mutaties zijn kleine aanpassingen van de begroting. Zoals afrondingsverschillen ten opzichte van de geraamde ontwikkelingen in de kadernota en aansluitingen op de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen.

9. Behoedzaamheidsreserve

Als sluitpost van de begroting en de meerjarenraming gebruiken we doorgaans de behoedzaamheidsreserve. Hoewel de omvang van die reserve richting het vastgestelde plafond van 10% van de algemene uitkering gaat, is deze niet toereikend om de gepresenteerde tekorten te dekken. Bovendien adviseert VNG om:

a - Voor de begroting 2024 en 2025 van de meerjarenraming een sluitend beeld te presenteren. Dat sluitende beeld is verkregen door het overschot op de begroting toe te voegen aan de behoedzaamheidsreserve.

b - Breng de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld, in de vorm van een realistische begroting.

Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit uw coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers. De gepresenteerde tekorten bevestigen dat de gemeentelijke financiën momenteel onvoldoende zijn voor het uitvoeren van het huidige takenpakket in toekomstige jaren.

Leeswijzer

De begroting bestaat uit twee delen. Dit schrijft het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor.

In het eerste deel - de **beleidsbegroting** - werken we het beleid in drie programma's uit. De gemeenteraad stelde de indeling van de programma's en de subprogramma's op 4 juli 2016 vast. De beleidsbegroting bevat verder een hoofdstuk algemene dekkingsmiddelen, een hoofdstuk overhead en 8 paragrafen.

De programma's zijn ingedeeld naar subprogramma's en hebben een vaste opzet. Elk subprogramma start met een inleiding en een schematisch overzicht van de (sub)doelen en activiteiten. De uitwerking van de (sub)doelen is ten opzichte van de voorgaande begroting hier en daar aangescherpt om zo beter aan te sluiten bij het uitvoeringsprogramma. Vervolgens lichten we de doelen toe onder het kopje '*Wat willen we bereiken?*'. De activiteiten om deze doelen te behalen, beschrijven we onder '*Wat gaan we ervoor doen?*'.

In de begroting 2023 was per sub-programma een tabel met indicatoren opgenomen. Die opzet is dit jaar programmagewijs in de auditcommissie geagendeerd en op grond van die besprekingen is de opzet herzien. De verplicht voorgeschreven indicatoren verhuizen terug naar een apart onderdeel per programma. Van de overige indicatoren wordt het merendeel geschrapt omdat de informatiewaarde voor de beoordeling van de begroting te gering is.

In het onderdeel '*Waar staat je gemeente*' staan nu weer de verplichte beleidsindicatoren: elke gemeente moet deze indicatoren in haar begroting presenteren. Om een vergelijking mogelijk te maken hebben die indicatoren een landelijk bepaalde eenheid, bijvoorbeeld per 1.000 inwoners. Het landelijke gemiddelde fungeert als referentiewaarde. Om de informatiewaarde van deze indicatoren vast te houden zijn de data voor meerdere jaren opgenomen.

We sluiten elk programma af met de vraag '*Wat mag het kosten?*'. In een tabel presenteren we de bedragen uit de jaarrekening 2022, de begroting 2023 na wijziging, de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027. De tabel splitst de lasten en de baten uit, de baten hebben een minteken. Ook lichten we de ontwikkeling van de begroting t.o.v. de voorgaande begroting toe.

Na de programma's volgen de paragrafen. Hierin rapporteren we over thema's die een dwarsdoorsnede van de begroting geven. Voorbeelden zijn bedrijfsvoering, onderhoud kapitaalgoederen en het weerstandsvermogen. De wetgever stelt in het BBV de paragrafen verplicht.

Deel twee van de begroting - de **financiële begroting** - bestaat uit het overzicht van baten en lasten, de uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht per taakveld.

- Het overzicht van baten en lasten bevat de begrotingcijfers per programma. De toelichting gaat in op de grondslagen van de begroting, zoals vastgesteld in de kadernota. Verder brengen we in beeld of de begroting 2024 en de meerjarenraming structureel en reëel in evenwicht zijn.
- De uiteenzetting van de financiële positie geeft inzicht in de ontwikkeling van de balans, het investeringsplan en het overzicht van reserves en voorzieningen.
- In het overzicht per taakveld delen we de baten en lasten in naar taakveld.

Twee bijlagen sluiten de begroting af.

BELEIDSBEGROTING

Programma 1: Meedoen in Leiderdorp

1A: Levendig, vitaal en creatief Leiderdorp

Inleiding

De gemeente Leiderdorp gaat uit van 'positieve gezondheid'. Wij willen namelijk dat inwoners van jong tot oud vitaal blijven en gezond leven. Dat betekent dat iedereen zo lang mogelijk zelfstandig en maatschappelijk actief blijft. Veel inwoners van Leiderdorp hebben al een actief leven. Ze zijn gelukkig en vinden zelf oplossingen voor problemen. Ze leven gezond en maken gebruik van een gevarieerd sport-, beweeg-, onderwijs- en cultuuraanbod.

Met behulp van voorlichting verbeteren we de positieve gezondheid in Leiderdorp nog meer. Daarnaast zetten we deskundigen in die gezondheidsproblemen in een vroeg stadium opmerken. Vitaliteit is ook belangrijk als het gaat over gezondheid. We stimuleren inwoners daarom om te bewegen en te sporten. De inrichting van de omgeving helpt daarbij. Daarom passen wij de leefomgeving voortdurend aan om de vitaliteit van Leiderdorp te verbeteren. We zijn ook van plan om, middels een routekaart, de accommodaties duurzamer te maken.

Cultuur verbindt mensen en draagt bij aan de ontwikkeling van talenten. We versterken de levendigheid van ons dorp met evenementen van Leiderdorpse organisaties. Wij willen een gezonde generatie in 2040, met weerbare, gezonde mensen. Dat betekent dat inwoners leven, werken en wonen in een gezonde omgeving met een sterke sociale basis. Wij werken daarom aan een lokale aanpak om de gezondheid, sport en bewegen én de sociale basis te verbeteren.

Zo sluit Leiderdorp zich aan bij de landelijke ontwikkelingen, zoals het nationale preventieakkoord, het sportakkoord, het integraal zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Leiderdorp heeft alle mogelijke middelen aangevraagd om de afspraken in het GALA uit te voeren. Het Rijk heeft die middelen beschikbaar gesteld. Vanaf 2024 zetten we deze middelen aan de hand van een plan van aanpak in. Omdat we een brede aanpak hebben komt het plan in verschillende onderdelen van deze begroting terug.

Doel	Inwoners zijn in staat om gezond te leven in een levendig, vitaal en creatief dorp		
Subdoel	1. Inwoners zijn in staat om gezond te leven en vitaal ouder te worden	2. Inwoners doen mee aan kunst-, cultuur- en sportactiviteiten	3. Verbeteren en verduurzamen van de kwaliteit van de scholen en het onderhouden van gemeentelijk vastgoed.
Activiteiten 2024	1.1 Vernieuwde aanpak op gezondheid	2.1 Uitvoeringsplan Kunst & Cultuur	3.1 (Ver)nieuwbouw schoolprojecten uit het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2021-2026
	1.2 Leefstijlakkkoord	2.2 Infrastructuur Kunst & Cultuur verbeteren	3.2 Tijdelijke huisvesting voor diverse schoolprojecten
		2.3 Bibliotheekvisie	3.3 Vastgoednota
		2.4 Uitvoeringsagenda verenigingsondersteuning sport	3.4 Routekaart verduurzaming (gemeentelijk) vastgoed, inclusief sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?

1. Inwoners zijn in staat om gezond te leven en vitaal ouder te worden

De gezondheid van alle Leiderdorpers is heel belangrijk. Alle inwoners kunnen gezonde keuzes maken en zo lang mogelijk vitaal blijven als we breed kijken en een brede aanpak gebruiken. Daarbij gaat het niet alleen over de fysieke gezondheid, maar ook over de mentale gezondheid. Het is belangrijker dan ooit om inwoners gezond te houden, vanwege de huidige druk op de zorg. We informeren alle inwoners van jong tot oud over een gezonde leefstijl. Daarnaast motiveren wij ze om gezond te leven. Het doel van het GALA is een gezonde generatie in 2040. Als Leiderdorp zetten wij ons hiervoor in. De focus ligt op een positieve gezondheid. We hebben er daarom voor gekozen om in plaats van een preventieakkoord een leefstijlakkkoord op te stellen met een brede blik. Dit akkoord zal in 2024 worden uitgevoerd.

Een gezond sportklimaat betekent dat er voldoende voorzieningen zijn op het gebied van sport. Samen met de sportorganisaties kijken we hoe we deze voorzieningen kunnen behouden en versterken. Inwoners moeten daarnaast in hun eigen leefomgeving kunnen bewegen. Daarom is de openbare ruimte ook belangrijk voor de gezondheid. De openbare ruimte richten we in zodat dat inwoners in hun eigen leefomgeving kunnen bewegen. Het thema van gezondheid staat in de omgevingsvisie en het thema van de leefomgeving staat in de plannen voor het GALA.

2. Inwoners doen mee aan kunst-, cultuur- en sportactiviteiten

Kunst, cultuur en sport zijn belangrijk. Elke inwoner van Leiderdorp moet dan ook aan sport en/of cultuur kunnen doen. We blijven inwoners wijzen op het Sport en Cultuurfonds, dat ervoor zorgt dat iedere inwoner mee kan doen ongeacht hun financiële situatie. Cultuureducatie brengt jong en oud in contact met cultuur. Leiderdorp blijft meedoen met het programma Cultuureducatie *Kwaliteit en Verwonder om de Hoek*.

Zo stimuleren we de samenwerking met de organisaties en verbeteren we onze ondersteuning. We helpen organisaties bij het organiseren van activiteiten en evenementen. We gebruiken de Brede Regeling Combinatiefuncties voor de inzet van de vitaliteitscoach. Met het vernieuwde Sportakkoord bieden we de komende jaren ruimte voor lokale activiteiten. Die activiteiten dragen bij aan het meer laten bewegen en sporten van Leiderdorpers.

3. We verbeteren de scholen op het gebied van duurzaamheid en kwaliteit en we onderhouden het gemeentelijk vastgoed

Dit bereiken we door de scholen te vernieuwen die dankzij het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2021-2026 gerenoveerd kunnen worden. We willen (school)gebouwen behouden en vernieuwen omdat dat duurzamer is dan om gebouwen te slopen en opnieuw te bouwen. Het is de duurzaamste optie om de kwaliteit van de (school)gebouwen te bewaken. Daarbij hebben we ook aandacht voor innovatie en de verschillende manieren om de gebouwen te gebruiken. In afwachting van vaststelling van de routekaart zullen wij bij het geplande onderhoud van het gemeentelijk vastgoed waar mogelijk al duurzaamheidsmaatregelen nemen.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 Vernieuwde aanpak op gezondheid

Gezondheid speelt een grote rol, zowel in de sociale agenda als het GALA. Er staat een visie op gezondheid in de sociale agenda en die gebruiken we om de doelstellingen van het GALA te bereiken. We kiezen ervoor om geen apart beleid te maken voor gezondheid. In plaats daarvan willen we gezondheid in zo veel mogelijk andere plannen meenemen. Om

de doelen van het GALA te bereiken is de verbinding tussen partijen belangrijk. Het gaat om de verbinding tussen de inwoners, wijkverenigingen, sportverenigingen, culturele verenigingen en welzijns- en zorgorganisaties. In 2024 willen we daarom inzetten op het verstevigen van deze samenwerking tussen de diverse partners, zodat we in 2024-2026 verder kunnen bouwen aan een gezond en verbonden Leiderdorp.

1.2 Het opstellen van een leefstijlakkoord

In 2023 is de mogelijkheid verkend voor een lokaal preventieakkoord. Samen met de betrokkenen is gekozen om niet een lokaal preventieakkoord op te stellen, maar een lokaal leefstijlakkoord. Met een leefstijlakkoord verbinden we verschillende onderwerpen en maken we afspraken met en tussen maatschappelijke partners. Deze gaan verder dan de afspraken die in een preventieakkoord gemaakt hadden kunnen worden. Daardoor kunnen we de gezondheid in Leiderdorp beter aanpakken en op verschillende manieren bekijken. Het lokale leefstijlakkoord ligt er vanaf 2024. Het sportakkoord is hierin ook opgenomen. Een leefstijlakkoord sluit goed aan bij de doelen van het GALA en de sociale agenda.

2.1 Uitvoeringsplan Kunst & Cultuur

De komende jaren werken wij samen met de kunst- en cultuurorganisaties verder aan het realiseren van de ambities uit de cultuurnota en het coalitieakkoord. De gemeenteraad heeft in de begroting 2023 extra geld beschikbaar gesteld om te investeren in Kunst en Cultuur. In het uitvoeringsplan geven we richting aan hoe het geld wordt uitgegeven om die ambities uit te voeren. Eén van de projecten in het plan gaat om het (subsidie)beleid rondom (kleine) kunst- en cultuur evenementen.

2.2 Infrastructuur Kunst & Cultuur verbeteren

In 2023 zijn er verschillende bijeenkomsten geweest tussen de gemeente en de kunst- en cultuurorganisaties. Hier gaan we in 2024 mee door. De komende jaren gaan we de infrastructuur van de kunst- en cultuurorganisaties verbeteren. Zo verbeteren we de band tussen de gemeente en die organisaties en werken we samen aan de ambities rondom kunst en cultuur in Leiderdorp.

2.3 Bibliotheekvisie

De huidige bibliotheekvisie stamt uit 2017 en is toe aan vernieuwing. De organisatie BplusC werkt aan vernieuwing van activiteiten, diensten en de vestiging in Leiderdorp. De functie van de bibliotheek is in de afgelopen jaren veranderd, zeker sinds de coronacrisis. Samen met BplusC gaan we de oude bibliotheekvisie evalueren en werken we aan een nieuwe visie met daarbij een nieuwe subsidierelatie.

2.4 Uitvoeringsagenda verenigingsondersteuning sport

We gaan de inzichten uit het vitaliteitsonderzoek van het Mulier Instituut gebruiken voor een duurzaam beleid voor sportverenigingen op de lange termijn. We gaan met de sportverenigingen in gesprek om de behoeften rondom ondersteuning verder in kaart te brengen. Denk bijvoorbeeld aan concrete verenigingsondersteuning. Daarnaast bepalen we gezamenlijk de taakverdeling tussen de gemeente Leiderdorp en de sportverenigingen zelf. Het resultaat hiervan leggen we vast in een 'uitvoeringsagenda verenigingsondersteuning sport' voor 2024-2026.

Eind 2023 loopt de regeling 'eenmalige energiekostenbijdrage maatschappelijke organisaties' af en wordt deze beoordeeld. We gaan daarom kijken naar de actuele behoefte van (sport)verenigingen op het gebied van verduurzaming en op welke manier de gemeente Leiderdorp hierin kan helpen. Dit doen we in overleg met team Duurzaamheid.

3.1 We realiseren (ver)nieuwbouw schoolprojecten uit het Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2021-2026

De vernieuwbouw van Kindcentrum Buitenhof en de uitbreiding van het schoolplein van Kindcentrum De Brink komen in de uitvoeringsfase. In 2024 start de vernieuwbouw van de Willem de Zwijgerschool en de vernieuwbouw en uitbreiding van De Elckerlyc school.

3.2 We realiseren een tijdelijke huisvesting voor diverse schoolprojecten

Het gemeentelijke pand aan de Buitenhoflaan dient als tijdelijke huisvesting voor de Hobbit en 't Bolwerk van Kindcentrum Buitenhof. Nadat de nieuwbouw voor FloreoKids aan de Klerkenhof af is, starten de noodzakelijke verbouwingen aan de Buitenhoflaan 1. Zodra de Hobbit en 't Bolwerk terug zijn verhuisd naar de Klerkenhof kan de tijdelijke huisvesting worden gebruikt voor basisscholen De Elckerlyc en De Schakel wanneer die vernieuwbouwd worden.

3.3 We stellen een kadernota Vastgoed op voor een zo effectief mogelijk te beheren vastgoedportefeuille

We leggen duidelijke beleidskaders vast, maken onze eigen rollen inzichtelijk en zorgen voor een compleet inzicht in het eigen vastgoedbezit.

3.4 We stellen een routekaart verduurzaming (gemeentelijk) vastgoed op

Het bestuur wil het gemeentelijk vastgoed versneld verduurzamen. De routekaart vertaalt deze ambities naar een overzicht met concrete projecten, middelen en uitvoeringsdata. Deze nota stellen we integraal op met het team duurzaamheid.

1B: Iedereen kan meedoen in Leiderdorp

Inleiding

We willen dat inwoners zoveel mogelijk meedoen in de samenleving. Ook willen we inwoners stimuleren om zich in te zetten voor hun werk en hun eigen omgeving. We helpen inwoners daarbij met bijvoorbeeld ouderen- en jongerenwerk en ondersteuning voor mantelzorgers en vrijwilligers. Inclusio Leiderdorp werkt wijkgericht en stimuleert inwoners om elkaar te helpen. Extra aandacht is er voor kwetsbare mensen, zoals bijvoorbeeld mensen met een (arbeids)handicap, een uitkering, een laag inkomen of schulden.

Met advies, ondersteuning en hulp op maat versterken we de zelfredzaamheid en weerbaarheid van inwoners zoveel mogelijk. We hebben aandacht voor inwoners die een achterstand oplopen of die dreigen op te lopen. We bieden onderwijs en opvang, waar we samen met scholen en kinderopvangorganisaties aan werken.

Zoals omschreven in programma 1A, draagt de integrale aanpak van gezondheid bij aan het behalen van deze doelen. Hierbij maken wij gebruik van de landelijke financieringsmiddelen (de brede specifieke uitkering). Een concreet voorbeeld hiervan is het programma Kansrijke start.

Doel	Inwoners kunnen naar vermogen meedoen en zetten zich in voor de mensen in hun buurt		
Subdoel	1. Inwoners zijn zo lang mogelijk zelfredzaam	2. We bieden onderwijs aan inwoners met een taalachterstand en nieuwkomers	3. Inwoners en hun kinderen hebben gelijke kansen om mee te doen
Activiteiten 2024	1.1 Verrijkt activiteiten aanbod voor ouderen	2.1 Onderwijsachterstanden-beleid en voorschoolse educatie.	3.1 Integraal armoedebeleid
	1.2 Inclusio - Welzijnsbeleid	2.2 Nieuwkomersonderwijs	3.2 Evaluatie inburgering
	1.3 Passend onderwijsaanbod en financiële begeleiding en ontzorging van statushouders in de eerste periode van de inburgering	2.3 Laaggeletterdheid	3.3 Kansrijke Start
		2.4 Lokale Educatieve Agenda	3.4 Taakstelling huisvesting statushouders

Wat willen we bereiken?

1. Inwoners zijn zo lang mogelijk zelfredzaam

We vinden het belangrijk dat inwoners zo lang mogelijk in hun eigen woonomgeving kunnen wonen en dat ze deelnemen aan het dagelijks leven. Inwoners worden daarom gestimuleerd om zo lang mogelijk actief en vitaal te blijven. Verdere toelichting staat in programma 1A. Ook kunnen inwoners zelf ondersteuning bieden aan andere inwoners die dat nodig hebben en waar nodig kunnen professionals ondersteuning bieden.

2. We bieden onderwijs aan inwoners met een taalachterstand en nieuwkomers

Om zo goed mogelijk mee te doen in de samenleving is het belangrijk dat inwoners de taal voldoende beheersen. We streven ernaar om inwoners met een taalachterstand en nieuwkomers een veilige leeromgeving te bieden, die is afgestemd op de individuele behoeften.

3. Inwoners en hun kinderen hebben gelijke kansen om mee te doen

We willen dat alle inwoners en hun kinderen alle mogelijke kansen kunnen benutten om mee te doen in de samenleving.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 Verrijkt activiteiten aanbod voor ouderen

Vanuit het idee van positieve gezondheid breiden wij het aanbod aan activiteiten voor ouderen uit. Het uitgebreide aanbod is gericht op voorlichting en informatie en activiteiten in samenwerking met andere sectoren, zoals kunst, cultuur en sport. Deze activiteiten zorgen ervoor dat mensen zo vitaal mogelijk ouder worden, zodat inwoners zo lang mogelijk participeren en zelfredzaam zijn in hun eigen leefomgeving.

1.2 Inclusio - Welzijnsbeleid

Inclusio Leiderdorp biedt ondersteuning aan inwoners van jong tot oud op het gebied van zelfredzaamheid, samenredzaamheid en participatie. Inclusio Leiderdorp doet dit met uiteenlopende activiteiten van preventie tot en met lichte begeleiding. De organisatie werkt hierbij samen met verschillende partners, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), maatwerkaanbieders en sportverenigingen. Daarnaast ondersteunt Inclusio Leiderdorp vrijwilligers en mantelzorgers bij werk en wanneer zij behoefte aan ondersteuning hebben.

1.3 Passend onderwijsaanbod en financiële begeleiding en ontzorging van statushouders in de eerste periode van de inburgering

Inburgering wordt een steeds grotere opgave binnen gemeenten. De groep inburgeraars begint over het algemeen met een achterstand. We willen dat statushouders zo snel mogelijk kunnen meedoen in de Leiderdorpse samenleving. Daarom zetten we vanaf de start in op goede begeleiding. Zoals de nieuwe inburgeringswet voorschrijft, ontzorgen we de statushouders op financieel gebied in de eerste periode, zodat zij zich op de inburgering kunnen richten. Die inburgering bestaat uit passend onderwijs. We zetten waar mogelijk in op lokale participatie, een stage of een werkervaringsplek. We sluiten aan bij en werken vanuit het beleid van gemeente Leiden. Inclusio Leiderdorp en de Leidse inburgering zijn hierbij betrokken.

2.1 Onderwijsachterstandenbeleid en voorschoolse educatie

Met het onderwijskansenbeleid investeren we in het voorkomen van achterstanden. Dit doen we door ondersteuning te bieden aan kinderen van 0 tot 18 jaar met een (risico op) onderwijsachterstand. Hierbij ligt de focus op de doelgroep van kinderen van 2 jaar tot en met ongeveer 6 jaar. Ieder jaar verstrekken we subsidie aan kinderopvangorganisaties en aan onderwijskansenpartners voor het uitvoeren van de VE (voorschoolse educatie) programma's en ondersteunend aanbod. In bijeenkomsten met de partners toetsen we het beleid, delen we kennis en ervaring en bepalen we of het nodig is om het beleid aan te passen.

In 2024 houden we verschillende ontwikkelingen, zoals de gevolgen van corona, de komst van statushouders of andere nieuwkomers en wachtlijsten bij jeugdhulp, goed in de gaten. Zo kunnen we anticiperen als we merken dat de behoefte aan voorzieningen toeneemt.

2.2 Nieuwkomersonderwijs

Ook in 2024 verwachten we een toename van nieuwkomers in het onderwijs. Samen met de subregio investeren we in uitbreiding van de internationale taalklassen voor primair onderwijs (de ITK voor PO) en de internationale schakelklassen voor voortgezet onderwijs (de ISK voor VO). Daarnaast zetten we extra in op ondersteuning van zowel kinderen als leerkrachten.

2.3 Laaggeletterdheid

Het beleid voor de bestrijding van laaggeletterdheid staat in het Regionaal Programma Integrale aanpak laaggeletterdheid Holland Rijnland 2020-2024. Samen met de gemeente Leiden doet Leiderdorp de uitvoering, via het Taalpact Leiden en Leiderdorp Lokaal uitvoeringsprogramma 2021-2024. De aanpak van laaggeletterdheid integreren we zoveel mogelijk in het sociaal domein. Laaggeletterdheid is namelijk niet een probleem dat op zichzelf staat. De focus ligt op NT1; dat zijn mensen die in Nederland geboren en getogen zijn en niet goed kunnen lezen en schrijven. Volwasseneducatie, in het kader van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB), is een belangrijk instrument. De organisatie Het Taalhuis van BplusC heeft samen met de gemeente een sturende rol.

Ook in 2024 gaan we door met de regionale samenwerking. Het Regionaal Programma Integrale aanpak laaggeletterdheid Holland Rijnland 2020-2024 en het Taalpact Leiden en Leiderdorp Lokaal uitvoeringsprogramma 2021-2024 worden in 2023 geëvalueerd. De evaluatie vormt de basis voor een vervolg van zowel het Regionaal Programma als het Taalpact.

2.4 Lokale Educatieve Agenda (LEA)

We werken in 2024 samen met de schoolbesturen aan een Lokaal Educatieve Agenda (LEA). De LEA bevat de gezamenlijke ambities voor de belangrijkste thema's van de komende vier jaar. Daarnaast geeft het richting aan de gezamenlijke doelen, opgaven en uitvoeringsplannen. Daarbij worden zowel onderwijs- (voorschool en vervolgonderwijs) en kennispartijen als culturele en maatschappelijke partijen betrokken.

3.1 Integraal armoedebeleid

We gaan in 2024 aan de slag gaan met een beleidsplan rondom armoede. Het vervolg op de nota Minimabeleid 2020, waarin alle ondersteuning aan minimahuishoudens is opgenomen, nemen we op in het te ontwikkelen integrale armoedebeleid. We willen hiermee breder inzetten op armoede. Ontwikkelingen zoals inflatie en gedaalde koopkracht, waardoor de financiële situatie voor meer inwoners verslechtert, maken het thema armoede nog actueler. Het Minimabeleid wordt geëvalueerd en er wordt breder onderzocht waar behoefte aan is op het gebied van armoede. De uitkomsten en de aanbevelingen die hieruit volgen, nemen we mee in het nieuwe integrale beleidsplan armoede.

3.2 Evaluatie inburgering

Vanaf 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering 2021 van kracht. Deze moet er voor zorgen dat mensen die nog moeten inburgeren sneller en beter integreren in onze samenleving. De regie voor de inburgering ligt opnieuw bij de gemeente. Daarom is de gemeente verantwoordelijk voor de inburgering van zowel asiel- en gezinsmigranten als overige migranten (statushouders). In 2024 gaan we aan de slag met een evaluatie, waarin we kijken welke knel- en verbeterpunten er zijn. Dat doen we in samenwerking met de Leidse Inburgering en Inclusio.

3.3 Kansrijke Start

De eerste 1.000 levensdagen zijn cruciaal voor een goede, kansrijke start voor een kind. In 2024 werken we samen met partners uit het medisch en sociaal domein aan een actieplan. Hiermee willen we de aandacht voor deze eerste 1.000 levensdagen voor, tijdens en na de zwangerschap vergroten.

Binnen het actieplan werken we aan passende ondersteuning en optimale samenwerking met professionals die betrokken zijn bij kinderen en gezinnen. Dit doen wij lokaal, maar ook in afstemming met de Leidse regiogemeenten.

3.4 We conformeren ons aan de Taakstelling huisvesting statushouders

We overleggen met de organisatie Rijnhart wonen over de toenemende halfjaarlijkse taakstelling van huisvesting statushouders. Regionaal verkennen we aanvullende huisvestingsmogelijkheden.

1C: Passende en kwalitatieve zorg en ondersteuning voor inwoners van jong tot oud

Inleiding

We willen dat inwoners zo zelfstandig mogelijk blijven deelnemen aan de samenleving. Daarom kijken de maatschappelijke partners van de gemeente breed naar de hulpvraag van inwoners en bieden ze de ondersteuning zoveel mogelijk op maat en lokaal aan.

We zetten niet alleen in op de organisatie van de professionele zorg en ondersteuning, maar ook op het stimuleren en behouden van gezondheid. Daarom zetten wij sport, cultuur en welzijn in als preventiemiddel. Deze integrale aanpak op het gebied van gezondheid is beschreven in programma 1A. Zo zorgen wij voor passende ondersteuning voor onze inwoners, maar werken wij ook aan het verminderen van de druk op de professionele zorg.

Doel	Inwoners krijgen passende en kwalitatieve zorg en ondersteuning	
Subdoel	1. Lokale en integrale samenwerking om de ondersteuning aan de inwoner te versterken	2. Passende, effectieve en tijdige ondersteuning die aansluit op de leefwereld van de inwoner
Activiteiten 2024	1.1 Voorbereiding herijking toegang sociaal domein	2.1 Financieel stelsel regionale jeugdhulpkosten
		2.2 Hervormingsagenda Jeugd
		2.3 Evaluatie en vernieuwing re-integratiebeleid
		2.4 Maatschappelijke zorg, opvang en beschut wonen.

Wat willen we bereiken?

1. Lokale en integrale samenwerking om de ondersteuning aan de inwoner te versterken

We vinden het belangrijk dat inwoners eenduidige toegang hebben voor wanneer zij ondersteuning nodig hebben. Daarom willen wij dat hulpverleners goed met elkaar samenwerken en elkaar weten te vinden wanneer dat nodig is.

2. Passende, effectieve en tijdige ondersteuning die aansluit op de leefwereld van de inwoner

De gemeente zorgt in samenwerking met betrokken organisaties ervoor dat inwoners op een innovatieve manier en zo tijdig mogelijk ondersteuning krijgen. Die ondersteuning moet zo veel mogelijk kortdurend en passend zijn. Voor maatschappelijke zorg willen we kwetsbare inwoners zoveel mogelijk in de wijken opvangen om zo goed mogelijk aan te sluiten bij hun leefwereld en netwerk.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 Voorbereiding herijking toegang sociaal domein

Sinds 2019 biedt Inluzio Leiderdorp een ondersteuningsaanbod van preventieve activiteiten en algemene voorzieningen gericht op het vergroten van zelfredzaamheid, participatie en samenredzaamheid. Op 1 december 2024 loopt de opdracht van Inluzio Leiderdorp af. Dit biedt ons de mogelijkheid om te reflecteren op de huidige situatie. We bekijken hoe de werkwijze voor de toegang tot het sociale domein en de aangrenzende terreinen beter aansluit op behoeften van de inwoners.

2.1 Financieel stelsel regionale jeugdhulpkosten

Jeugdhulpregio Holland Rijnland, waar de gemeente Leiderdorp onderdeel van is, heeft besloten te onderzoeken hoe het bestaande financiële systeem kan worden aangescherpt. Vanwege onder andere het tekort aan middelen vanuit het Rijk en de lange wachtlijsten in de jeugdhulp is dit nodig. We streven naar een doelmatiger, effectiever en dynamischer inzet van de beschikbare middelen. Dit koppelen we aan de Hervormingsagenda Jeugd.

2.2 Hervormingsagenda Jeugd

In juni 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd definitief vastgesteld, ondertekend en aangeboden aan de Tweede en Eerste Kamer. Deze agenda bevat een groot pakket aan afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en houdbaar te maken op financieel gebied. Er worden onder andere maatregelen afgesproken die moeten leiden tot nieuwe tot wetgeving. We werken dit in regionaal verband verder uit.

2.3 Evaluatie en vernieuwing re-integratiebeleid

We vinden het belangrijk dat alle Leiderdorpers mee doen en zich ontwikkelen. Dat geldt met name voor de kwetsbaarste groepen, waaronder mensen met een bijstandsuitkering. Wie nu een bijstandsuitkering heeft, kampt vaak met tal van onderliggende problemen die uitstroom naar werk belemmeren. Binnen het re-integratiebeleid richten we ons steeds meer op deze mensen, met of zonder beperking. We gebruiken een scala aan instrumenten om inwoners te begeleiden naar regulier werk, garantiebannen, beschut werk, scholing of simpelweg participatie.

We staan open voor alle innovatieve trajecten en pilots en we fungeren regelmatig als proeftuin binnen de Leidse regio. Dat blijven we doen. We sluiten aan bij veelbelovende trajecten. Zo staat in 2024 het succesvolle project Wijkleren in Leiden ook open voor inwoners van Leiderdorp. We blijven inzetten op het verder uitbreiden van het aantal beschutte werkplekken. Aan het eind van het eerste kwartaal van 2023 zijn elf mensen op een beschutte werkplek geplaatst. In 2024 willen we dat aantal laten groeien naar 15. We ondersteunen de integrale aanpak, zowel bij de intake door klantmanagers en re-integratieconsulenten, als binnen het sociaal domein. Samen met de gemeente Leiden stimuleren we het verdere gebruik van het diagnose-instrument Competensys. Tot slot evalueren we in 2024 het huidige Beleidsplan Participatiewet om te beoordelen of keuzes moeten worden bijgesteld of accenten verlegd.

2.4 Maatschappelijke zorg, opvang en beschut wonen.

In de Leidse regio werken wij aan de vormgeving op het gebied van wonen met ondersteuning,. Dit doen wij in samenwerking met zorgaanbieders. In 2024 zetten we in op zelfstandig wonen met ambulante ondersteuning voor inwoners waarbij dat mogelijk is. Samen met de aanbieders voor wonen met ondersteuning werken we aan de ontwikkeling van het woonzorglandschap. Zo willen we de uitstroom naar zelfstandig wonen bevorderen.

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 nemen we de verplicht voorgeschreven beleidsindicatoren op in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo is het makkelijker om gemeenten met elkaar te vergelijken. De voor dit programma relevante indicatoren staan in de tabel hieronder. De gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl en worden steeds met de peildatum van 1 september van het lopende jaar opgevraagd. De indicatoren kijken in principe terug en hebben geen voorspellende waarde. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp en het landelijk gemiddelde van de laatste drie jaren cq metingen.

Indicator / eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar.	2020	22	11	Stichting Halt
	2021	9	8	
	2022	6	8	
Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	2019	1	1	CBS - Jeugdmonitor
	2020	0	1	
	2021	1	1	
Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder.	2016	41,9	48,7	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM
	2020	48,4	49,2	
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.	2020	764,3	795,9	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA - bewerking ABF Research
	2021	761,6	805,5	
	2022	808,6	825,4	
Netto arbeidsparticipatie is het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	2019	69,5	68,8	CBS - Arbeidsdeelname
	2020	69,0	68,4	
	2022	73,1	72,2	
Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners	2019	229,7	381,7	CBS - Re-integratie
	2020	238,6	459,7	
	2021	264,4	431,2	
Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	2020	167,8	207,0	CBS - Re-integratie
	2021	120,9	202,0	
	2022	89,1	197,7	
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO per 10.000 inwoners	2020	720	700	CBS - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein Wmo
	2021	690	nb	
	2022	650	700	
Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	2019	4	6	CBS - Jeugdmonitor
	2020	4	6	
	2021	4	6	
Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben	2019	1	2	CBS - Jeugdmonitor
	2020	1	2	
	2021	1	2	
Percentage voortijdige schoolverlaters van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten (vsv-ers)	2018	1,8	1,9	DUO/Ingrado
	2020	1,7	1,7	
	2021	1,3	1,9	
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen van het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren gedurende het schooljaar	2019	2,0	2,4	DUO/Ingrado
	2020	2,4	2,5	
	2021	2,6	2,7	
	2022	3,6	4,2	

Indicator / eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen van het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen met meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken	2019	8	26	DUO/Ingrado
	2020	11	19	
	2021	12	20	
Percentage jongeren met jeugdhulp van alle jongeren tot 18 jaar	2020	14,3	11,9	CBS Jeugd
	2021	16,1	12,9	
	2022	15,9	13,2	
Percentage jongeren met jeugdreclassering van alle jongeren tot 18 jaar	2020	0,3	0,4	CBS Jeugd
	2021	nb	0,3	
	2022	0,3	0,3	
Percentage jongeren met jeugdbescherming van alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar	2020	0,8	1,2	CBS Jeugd
	2021	0,9	1,2	
	2022	0,8	1,2	

Wat mag het kosten?

1 Meedoen in Leiderdorp bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming		
					2025	2026	2027
1A Levendig, vitaal en creatief Leiderd	Lasten	4.075	4.932	5.055	5.876	5.008	4.707
	Baten	-930	-770	-1.190	-1.190	-1.112	-813
Saldo		3.145	4.162	3.865	4.686	3.896	3.894
1B Iedereen kan meedoen in Leiderdorp	Lasten	9.995	10.329	10.061	10.204	9.768	9.843
	Baten	-1.732	-1.153	-1.189	-1.189	-1.189	-1.189
Saldo		8.263	9.176	8.872	9.015	8.578	8.653
1C Pass.en kwal.zorg en onderst.inwoners	Lasten	20.226	22.001	24.342	23.899	23.661	23.658
	Baten	-7.288	-6.962	-7.345	-7.345	-7.345	-7.345
Saldo		12.938	15.039	16.997	16.555	16.317	16.314
Programma	Lasten	34.296	37.262	39.458	39.980	38.437	38.208
	Baten	-9.951	-8.885	-9.724	-9.724	-9.646	-9.346
Saldo van baten en lasten		24.346	28.377	29.734	30.256	28.791	28.861
Reserves	Toevoeging	3.572	1.737	0	115	107	104
	Onttrekking	-2.943	-2.461	-2.126	-1.606	0	0
Mutaties reserves		628	-724	-2.126	-1.492	107	104
Resultaat		24.974	27.653	27.608	28.764	28.898	28.965

Verklaring 2024 ten opzichte van 2023 > € 50.000

1A Actieve en gezonde inwoners

In 2023 hebben we voor programma 1A € 2 ton extra opgenomen ter vergoeding van de gestegen energiekosten Alecto en € 1 ton ter aanschaf van LED verlichting. Daarnaast hebben we de eerder onterecht in rekening gebrachte btw op de huur van Sportfondsen Leiderdorp (SFL) terugbetaald i.h.k.v. de SPUK regeling. Deze btw verrekenen we via de btw aangifte.

1B Zelfredzame inwoners

Voor programma 1B hebben we in 2023 een extra bedrag begroot als gevolg van de gestegen energieprijzen en de toeslag die we daarvoor beschikbaar stellen. Dit betrof een bedrag van € 484.000. Voor de vernieuwbouw van de scholen Willem de Zwijger, Elkerlyc en de Schakel is extra geld begroot voor tijdelijke huisvesting. Dit bedrag is met name nodig in 2023 en voor een deel ook in 2024.

1C Ondersteunde inwoners

In de begroting van 2024 zit een aanzienlijke verhoging (ongeveer € 1,4 miljoen) voor de jeugdhulpkosten als gevolg van indexatie, het woonplaatsbeginsel en het niet realiseren van taakstellingen binnen de Service Organisatie Zorg (SOZ). Tevens hebben de kosten van de werkelijk gerealiseerde jeugdzorg van afgelopen twee jaar ook een verhogend effect op

de begroting 2024, aangezien er in 2022 meer is afgenomen dan destijds begroot. Ook de hogere zorgkosten in o.a. de Wmo zorgen ervoor dat de indexatie om deze kosten te dekken behoorlijk fors is. Tot slot valt nog te vermelden dat de DVO afdracht aan Interne Dienstverlening en Advies (IDA) met 7,75% is geïndexeerd, wat zorgt voor een hogere afdracht in 2024 van in totaal € 122.000 binnen programma 1C.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 1 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Reserve sociaal domein	Toevoeging	3.572	1.737	0	115	107	104
	Onttrekking	-2.943	-2.461	-2.126	-1.606	0	0
Saldo		628	-724	-2.126	-1.492	107	104
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 1		628	-724	-2.126	-1.492	107	104

De informatie over de stortingen en onttrekkingen staat in de financiële begroting, onderdeel F: Reserves.

Programma 2: Aantrekkelijk Leiderdorp

2A: Werken en ondernemen in het dorp

Inleiding

We versterken de economische structuur van Leiderdorp door het economische klimaat aantrekkelijker te maken. Dit doen we door nauw samen te werken met onze ondernemers, de Leiderdorpse Ondernemers Vereniging (LOV), Economie071, andere (Leidse regio)gemeenten en de provincie. We scheppen kaders en we bieden ondernemers met zoveel mogelijk ruimte.

Samen met onze inwoners, ondernemers en andere partners werken we aan onze ambities. Dat leidt tot een aantrekkelijk en duurzaam leefklimaat in Leiderdorp.

Doel	Het versterken van de economische structuur van Leiderdorp door te bouwen aan een aantrekkelijk en duurzaam leefklimaat				
Subdoel	1. Een gunstiger vestigingsklimaat in Leiderdorp.	2. Een gunstiger vestigingsklimaat in de Leidse regio.	3. Een duurzamere Leiderdorpse samenleving met een circulaire economie.	4. Een volledig CO2-neutraal Leiderdorp in 2050	5. Vergroten weerbaarheid van Leiderdorp.
Activiteiten 2024	1.1 We voeren het economisch beleidsplan 2021-2026 uit.	2.1 We blijven inzetten op regionale economische samenwerking.	3.1 We stellen een afval- en grondstoffenbeleid op.	4.1 We herijken de duurzaamheidsagenda en geven daar uitvoering aan.	5.1 We zetten acties in om de weerbaarheid van de gemeente te versterken.
	1.2 We versterken de organisatiegraad van ondernemers.	2.2 We voeren de Retailvisie Leidse regio uit.	3.2 We voeren een gratis energiescan uit voor verduurzaming van bedrijfspanden.	4.2 We maken een uitvoeringsplan voor de warmtetransitievisie en geven concreet aan met welke wijken en gebieden we aan de slag gaan.	5.2 We maken de problematiek van illegale bewoning inzichtelijk en stellen een plan van aanpak op.
	1.3 We zetten in op sterkere samenwerking met de LOV.	2.3 We voeren de regionale bedrijventerreinenstrategie uit.	3.3 We passen moderne en duurzame ledverlichting toe.	4.3 We stellen samen met de regio een Regionale Energiestrategie 2.0 op en stellen deze vast.	
	1.4 We richten een klankbordgroep voor ondernemers op.		3.4 We bieden educatie op onze duurzaamheidsdoelstellingen.	4.4 We zetten in op zonnepanelen op daken en stellen een routekaart op.	
	1.5 We zetten een ondernemersportaal op en verbeteren de website waar nodig.			4.5 We helpen inwoners, ondernemers en instellingen minder energie te gebruiken en meer energie op te wekken door het ondersteuningsaanbod verder uit te rollen.	

Doel: Het versterken van de economische structuur van Leiderdorp door te bouwen aan een aantrekkelijk en duurzaam leefklimaat					
	1.6 We geven een passende bestemming aan het IKEA-terrein.			4.6 We pakken energiearmoede aan.	
	1.7 We gaan door met bedrijfsbezoeken met de LOV.				

Wat willen we bereiken?

1. Een gunstiger vestigingsklimaat in Leiderdorp.

In Leiderdorp bouwen we aan een gunstig vestigingsklimaat. We geven ruimte aan ondernemers, we versterken de economische kern in onze gemeente en verbeteren de veerkracht van de economie van Leiderdorp. Hierbij is het van belang de daadwerkelijke 'ruimte voor werken' te behouden.

2. Een gunstiger vestigingsklimaat in de Leidse regio.

De Leidse regio wil een duurzame plek zijn in de top van de Europese kennisregio's, met life sciences & health als sleutelsector. Ook willen we een spin-off zijn voor productie, midden- en kleinbedrijven en dienstverlening in de regio zelf. We sluiten ons daarom aan bij diverse initiatieven. Leiderdorp is aangesloten bij initiatieven en pilots waar werkgevers en werkzoekenden bijeenkomen. Denk hierbij aan initiatieven rondom de Human Capital Agenda (HCA).

3. Een duurzamere Leiderdorpse samenleving met een circulaire economie.

We stimuleren initiatieven van het bedrijfsleven die gericht zijn op duurzaamheid. Het doel is om het aantal kilo's restafval in 2026 fors te verminderen. Ook voldoen we zo snel mogelijk na 2026 aan de VANG-norm (Van Afval Naar Grondstof). Daarnaast dragen we bij aan de 'duurzame basisvorming' van de jeugd in Leiderdorp.

4. Een volledig CO2-neutraal Leiderdorp in 2050.

Om volledig CO2-neutraal te zijn in 2050 moeten we ons energieverbruik verduurzamen en onze CO2-uitstoot beperken. We willen onze netto uitstoot tot nul terugbrengen. Hiervoor moet er evenwicht zijn tussen vraag en aanbod van (duurzame) energie en moet het totale energieverbruik van Leiderdorp zoveel mogelijk uit duurzame energie bestaan. Dit betekent dat we meer energie op een duurzame manier moeten opwekken. We zetten hierbij vooral in op zonne energie op daken en we onderzoeken de mogelijkheden van windenergie (in de buurt van de A4, Bospolder). Zonneweides in de polders worden buiten beschouwing gelaten. In het coalitieakkoord is de ambitie vastgelegd om in 2030 elektriciteitsneutraal te zijn. Dat betekent dat we in 2030 evenveel elektriciteit duurzaam opwekken als dat er verbruikt wordt. De term CO2 neutraal geeft aan er netto geen CO2 uitstoot meer is en daardoor geen negatief effect is op de klimaatverandering. De term klimaatneutraal wordt meestal gebruikt om aan te duiden dat er netto helemaal geen broeikasgassen meer worden uitgestoten. In 2030 elektriciteitsneutraal zijn is een grote stap richting een volledig CO2 neutraal Leiderdorp in 2050.

5. Vergroten weerbaarheid van Leiderdorp.

De weerbaarheidsscan van het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) geeft handvatten om de weerbaarheid van de gemeente te versterken. Onze acties richten zich op bewustwording, informatiepositie, beleidsvorming en handhaving.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 We voeren het economisch beleidsplan 2021-2026 uit.

Het economisch beleidsplan van 2021-2026 is de rode draad in het economisch beleid van Leiderdorp voor de komende jaren. We voeren de doelstellingen en acties in het plan uit.

1.2 We versterken de organisatiegraad van ondernemers.

Een sterkere organisatiegraad van ondernemers bevordert de werking van bedrijventerreinen en andere economisch belangrijke gebieden. Op de Baanderij zijn initiatieven waarbij ondernemers zich hebben verenigd om gezamenlijke doelen na te streven.

1.3 We zetten in op sterkere samenwerking met de LOV.

De Leiderdorpse Ondernemersvereniging (LOV) en de gemeente zetten zich in voor een gedegen samenwerking om inspirerende bijeenkomsten op te zetten voor ondernemers en stakeholders. Zo vond bijvoorbeeld het Sportief Netwerkevenement afgelopen jaar plaats, wat een groot succes was. Na corona konden sportverenigingen en ondernemers hun krachten weer bundelen en de samenwerking verbeteren. Ook wordt er samen met de LOV een Koop Lokaal campagne opgestart en wordt aandacht besteed aan de Dag van de Ondernemer.

1.4 We richten een klankbordgroep voor ondernemers op.

We willen een vertegenwoordiging van ondernemers in Leiderdorp actief betrekken bij o.a. het economisch beleid van de gemeente. Dat doen we om feedback te krijgen over het Economisch beleidsplan en om de daaraan gekoppelde acties te toetsen. Het risico hierbij is dat er onvoldoende draagvlak is bij ondernemers, aangezien zij al voor veel uitdagingen staan zoals personeelstekorten en stijgende kosten.

1.5 We zetten een ondernemersportaal op en verbeteren de website waar nodig.

We zorgen ervoor dat de website actueel is met betrekking tot relevante onderwerpen voor ondernemers. Denk hierbij aan o.a. subsidies en nieuwe wet- of regelgeving. Dit draagt bij aan ondernemersdienstverlening. Dit doen we in goede afstemming met de afdeling communicatie.

1.6 We geven een passende bestemming aan het IKEA-terrein.

We bekijken het IKEA-terrein in samenhang met de transformatie van de Baanderij waarbij we het IKEA-terrein als planologische compensatie van bedrijventerrein willen inzetten als dit in de Baanderij door transformatie minder wordt.

1.7 We gaan door met bedrijfsbezoeken met de LOV.

De bedrijfsbezoeken die de wethouder economie en de voorzitter van de LOV iedere zes weken uitvoeren, vloeien voort uit het economisch beleidsplan. Het college vindt het belangrijk om te weten wat er speelt bij ondernemers, wat de ervaringen met de gemeente zijn, wat de toekomstplannen van de ondernemer zijn en wat gemeente en de LOV voor hen kan betekenen. De bedrijfsbezoeken dragen bij aan de betrokkenheid van de gemeente en vergroten de zichtbaarheid van het college.

2.1 We blijven inzetten op regionale economische samenwerking (Economie071).

Economie071 is het samenwerkingsverband van gemeenten, kennisinstellingen en ondernemersorganisaties in het 071-gebied. Dat is de regio met Leiden als centrumstad. Economie071 is een 'triple helix'-netwerk dat is gericht op

innovatie en economische groei. Nederland kent veel van deze netwerken, die op diverse schaalniveaus bijdragen aan economische groei, namelijk op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau.

Uit deze samenwerking vloeien een aantal concrete projecten voort. Denk hierbij aan het project Laet digitalisering voor je werken, waarbij vouchers beschikbaar worden gesteld voor ondernemers.

2.2. We voeren de Retailvisie Leidse regio uit.

Eén van de projecten van het Economie071 samenwerkingsverband is de Retailvisie. Met de Retailvisie is een vitaal en toekomstbestendig wensbeeld geschetst voor de ontwikkeling en transformatie van winkelgebieden binnen de Leidse regio. Dat wensbeeld heeft draagvlak bij gemeenten, ondernemers en andere maatschappelijke actoren. We gaan de retailvisie niet actualiseren, maar we monitoren de markt tweejaarlijks op trends en ontwikkelingen. Na de coronapandemie is de markt grillig, onderhevig aan veranderingen en biedt het minder stabiliteit om beleid op de lange termijn te voeren. Derhalve is het noodzakelijk te blijven monitoren op nieuwe ontwikkelingen en op te schalen indien gewenst. Het instrument van de Retailmonitor ondersteunt ons hierin.

We gebruiken Retailmonitor om met ondernemers in gesprek te gaan en kennis te delen. Het idee is dat we basisinformatie verschaffen en het onderwerp levend houden. Jaarlijks organiseren we met Economie071 een informatiebijeenkomst om experts en ondernemers uit de regio aan elkaar te verbinden.

2.3 We actualiseren en voeren de regionale bedrijventerreinenstrategie uit.

We actualiseren en implementeren de bestaande strategie voor bedrijventerreinen van Economie071 samen met die van de Duin- en Bollenstreek en de Rijn- en Venenstreek. Dit doen we in opdracht van de provincie Zuid-Holland in een regionale bedrijventerreinenstrategie voor Holland Rijnland.

3.1 We stellen een afval- en grondstoffenbeleid op.

De VANG-doelstelling (Van Afval Naar Grondstof) is een landelijke norm voor een circulaire economie. De landelijke doelstelling is 30 kilo restafval per persoon per jaar in 2025. Elke gemeente kiest een eigen route naar een circulaire economie die past bij de specifieke omstandigheden. Het uitgangspunt voor ons afval- en grondstoffenbeleid is het scenario dat door de raad is gekozen, met een eigen route in relatie tot de landelijke VANG-doelstelling.

3.2 We voeren een gratis energiescan uit voor de verduurzaming van bedrijfspanden.

De gemeente heeft energiescans ingekocht en bedrijven worden actief benaderd om voor hun bedrijfspand een energiescan uit te laten voeren. Sinds 2020 zijn er 36 scans uitgegeven. Voor 2024 zijn er energiescans beschikbaar.

3.3 We passen moderne en duurzame ledverlichting toe.

We willen dat eind 2024 meer dan 50% van de lichtpunten in de openbare ruimte uit ledverlichting bestaat. Zo verlichten we de openbare ruimte beter en besparen we energie. Daarnaast onderzoeken we de toepassing van hybride lichtmasten met solarpanelen (een paneel met zonnecellen). Bij het gemeentehuis worden zes hybride lichtmasten geplaatst die zowel op het net als op zonnepanelen zijn aangesloten.

3.4 We bieden educatie op onze duurzaamheidsdoelstellingen.

We dragen bij aan de 'duurzame basisvorming' van de jeugd in Leiderdorp. We hebben een aanbod voor het basisonderwijs en we organiseren activiteiten met de focus op klimaat, energie, afval- en grondstoffen en natuur & biodiversiteit.

4.1 We herijken de duurzaamheidsagenda.

De duurzaamheidsagenda wordt uitgewerkt per thema. We gaan volop aan de slag met de opgaven klimaatadaptatie en energie die in verschillende strategieën zijn uitgewerkt. De opgave biodiversiteit werken we ook uit in een beleidsplan (zie 2C).

4.2 We maken een uitvoeringsplan voor de transitievisie op warmte en geven concreet aan met welke wijken en gebieden we aan de slag gaan.

Nederland gaat stapsgewijs van het gas af. Leiderdorp zit samen met andere regiogemeenten in een samenwerkingsverband genaamd Warmte Leidse Regio (WLR), met als doel om op regionaal niveau alternatieve bronnen te vinden en verdelen. Op basis van de mogelijke warmtescenario's voeren we voor Leiderdorp onder de WLR een aparte studie uit om de keuzes die Leiderdorp kan maken te verhelderen. Naar aanleiding van deze uitkomsten kunnen we keuzes maken en een gerichte aanpak opstellen voor de uitvoeringsplannen.

4.3 We stellen samen met de regio een Regionale Energiestrategie 2.0 op en stellen deze vast.

Binnen de regio wordt gewerkt aan het energieprogramma. Hierin staat wat we binnen de regio doen op strategisch niveau, op uitvoeringsniveau en op het gebied van monitoring en informatiedeling. We werken aan de realisatie van de doelstellingen zoals vastgelegd in de RES 1.0. Er is nog geen 'RES 2.0', want de kaders en ambities zijn hetzelfde gebleven. Daarom ligt de focus op het realiseren van de ambities uit de RES 1.0.

4.4 We zetten in op zonnepanelen op daken en stellen een routekaart op.

We stimuleren bedrijven om zonnepanelen op daken aan te leggen door informatiesessies te organiseren zoals Tour du soleil in juni van dit jaar. Naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek 'Energienutraal Leiderdorp' waarbij we o.a. de zoekgebieden uitwerken, maken we een concreet plan van aanpak om zonnepanelen op daken verder te stimuleren. Inwoners kunnen op de website Goed Leiderdorp informatie vinden voor de plaatsing van zonnepanelen. Ook het Duurzaam Bouwloket helpt inwoners hierbij.

4.5 We helpen inwoners, ondernemers en instellingen minder energie te gebruiken en meer energie op te wekken door het ondersteuningsaanbod verder uit te rollen.

We hebben energiecoaches en de energiehulp die bewoners adviseren over mogelijke energiebesparende maatregelen. Bewoners kunnen daarnaast gebruik maken van de duurzaamheidslening. Ook is er een stimuleringslening die verenigingen kunnen aanvragen voor energiebesparende maatregelen. Met het Nationaal Isolatie Programma kunnen we voor bewoners nog meer isolatiemaatregelen treffen. De komende jaren zetten we verder in op deze maatregelen. Hiervoor moeten we een soortenmanagementplan op laten stellen, zodat de subsidies van het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) van 2023-2030 goed ingezet worden. Het soortenmanagementplan onderzoekt op welke wijze het isoleren van de bestaande bebouwde omgeving op een natuurinclusieve manier kan plaatsvinden. Met dit plan kan een generieke ontheffing worden verkregen op de Wet natuurbescherming. Het soortenmanagementplan is nodig om de subsidies van het NIP in te kunnen zetten.

4.6 We pakken energiearmoede aan.

Om de energiearmoede tegen te gaan bieden we energiehulp die praktische en kleine energiebesparende maatregelen treft bij mensen thuis die dat zelf niet kunnen. De subsidie die met het Nationaal Isolatieprogramma wordt uitgegeven is ook voor deze doelgroep beschikbaar.

5.1 We zetten acties in om de weerbaarheid van de gemeente te versterken.

Om de weerbaarheid van de gemeente in Leiderdorp te vergroten, voeren wij alle aanbevelingen uit de weerbaarheidsscan van het RIEC Den Haag door. Ook gaan wij binnen Leiderdorp werken met het Digitale Opkopers Register (DOR).

5.2 We maken de problematiek van illegale bewoning inzichtelijk en stellen een plan van aanpak op.

Binnen de gemeent gaan wij met verschillende veiligheidspartners de illegale bewoning in kaart brengen en willen we controleren op illegale situaties. Samen met de politie, bouw & woningtoezicht, handhaving en de woningbouwcorporatie gaat de gemeente illegale bewoning en 'leegstand' controleren.

2B: Wonen en recreëren in het dorp

Inleiding

Onze inwoners moeten prettig kunnen wonen in ons dorp tussen de stad en het Groene Hart. Er moeten voldoende passende woningen zijn in een fijne woonomgeving en met een ruim aanbod aan sport-, spel- en cultuurvoorzieningen.

Doel	Bezoekers en inwoners verblijven prettig in Leiderdorp	
Subdoel	1. Meer passende woonruimte.	2. Meer veiligheid en minder criminaliteit in Leiderdorp.
Activiteiten 2024	1.1 We actualiseren de woonvisie.	2.1 Op basis van een integraal veiligheidsbeleid formuleren we uitvoeringsplannen voor zowel preventie als repressie.
	1.2 We maken prestatieafspraken met coöperaties en de huurdersbelangenverenigingen.	2.2 We versterken de samenwerking tussen de zorg- en veiligheidsketen, zowel voor jeugd als volwassenen.
	1.3 We onderzoeken de noodzaak en de haalbaarheid van het opstellen van een lokale Huisvestingsverordening.	2.3 We stellen een handavingsbeleidsplan op.
	1.4 We doen onderzoek naar eventuele aanpassingen van het RO-beleid op het thema wonen.	

Wat willen we bereiken?

1. Meer passende woonruimte.

We willen meer passende woonruimte ontwikkelen voor starters, ouderen, doorstromers en bijzondere doelgroepen. Dat doen we door kansen te benutten binnen de bestaande woonvoorraad en door het aantal woningen uit te breiden waar dat mogelijk is. Daarbij houden we rekening met jongeren, de vergrijzing en de toenemende zorgvraag.

2. Meer veiligheid en minder criminaliteit in Leiderdorp.

We willen de veiligheid op peil houden en waar mogelijk vergroten. Ook gaan we het gevoel van onveiligheid en criminaliteit tegen.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 We actualiseren de woonvisie.

We actualiseren de huidige woonvisie. Daarbij houden we rekening met de voorwaarden die gesteld worden door de aanstaande Wet versterking regie volkshuisvesting. De volgende onderwerpen zijn relevant:

- Woningbouw en plancapaciteit
- Bestaande woningvoorraad
- Verduurzaming en leefbaarheid
- Aandachtsgroepen zoals statushouders, studenten, arbeidsmigranten en woonwagenbewoners
- Aandachtsgroepen met zorg en ondersteuning zoals ouderen en mensen die beschermd wonen.

Deze onderwerpen passen binnen de Regionale Woonagenda, Realisatieagenda en de Regionale huisvestingsverordening.

1.2 We maken prestatieafspraken met coöporaties en de huurdersbelangenverenigingen.

We maken afspraken met Rijnhart Wonen, Woonzorg Nederland en de huurdersbelangenverenigingen over nieuwbouw, het behoud van de huidige sociale huurvoorraad, betaalbaarheid, levensloopbestendigheid, duurzaamheid, huisvesting van bijzondere aandachtsgroepen en lokaal maatwerk met het oog op een bevorderde doorstroming.

1.3 We onderzoeken de noodzaak van het opstellen van een lokale huisvestingsverordening.

We zoeken uit of de regionale huisvestingsverordening op lokaal niveau moet worden uitgebreid. Een lokale huisvestingsverordening kan helpen om woningsplitsing en opkoopbescherming mogelijk te maken.

1.4 We doen onderzoek naar eventuele aanpassingen van het RO-beleid op het thema wonen.

Het onderzoek richt zich in ieder geval op de volgende instrumenten:

- Zelfbewoningsplicht, een antispeculatiebeding bij gronduitgifte en anterieure overeenkomsten
- Het aandeel sociale huur en middenhuur in het bestemmingsplan, inclusief het opstellen van een doelgroepenverordening.

2.1 Op basis van een integraal veiligheidsbeleid formuleren we uitvoeringsplannen voor zowel preventie als repressie.

De gemeenteraad stelt het integraal veiligheidsbeleid voor de komende vier jaar vast. We benoemen de prioriteiten samen met de gemeenteraad, ondernemers, inwoners en veiligheidspartners. Deze prioriteiten omschrijven we daarna in een uitvoeringsplan. Daarbij volgen we het landelijke Kernbeleid Veiligheid. Het college stelt dit plan vast en vervolgens voeren we het plan uit. Daarbij hebben we altijd aandacht voor zowel preventie als repressie.

2.2 We versterken de samenwerking tussen de zorg- en veiligheidsketen, zowel voor jeugd als volwassenen.

We blijven afstemmen en we bepalen samen welke acties nodig zijn na incidenten en crises. Zo voorkomen deze zo veel mogelijk. Dat vraagt om maatwerk en extra inspanning van ons richting partners en professionals in zowel de zorg als de veiligheidsketen. Samen met die partijen evalueren we incidenten. We passen de processen aan wanneer het nodig is.

2.3 We stellen een handhavingsbeleidplan op.

Om de juiste keuzes te maken voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid stellen we een handhavingsbeleidsplan op. Hierin staan de inzet en de bevoegdheden van de BOA's omschreven.

2C: Ruimte in het dorp

Inleiding

Leiderdorp is een prachtig dorp om te wonen, te werken en te recreëren. Samen met onze ketenpartners werken we aan een leefomgeving die schoon, gezond en klimaatbestendig is. We investeren in de kwaliteit van de openbare ruimte en de bereikbaarheid in het dorp. Met de Omgevingswet werken we aan (regionaal) beleid voor een evenwichtige verdeling van functies.

Doel	Een optimale omgevingskwaliteit bij het inrichten, beheren en gebruiken van de fysieke leefomgeving		
Subdoel	1. Vlot, veilig en duurzaam verplaatsen binnen en buiten Leiderdorp.	2. Een evenwichtige verdeling van functies en een veilige en gezonde leefomgeving.	3. Een uitbreiding van het aantal (betaalbare) woningen door nieuwbouw.
Activiteiten 2024	1.1 We bevorderen de doorstroming op de (hoofd)wegenstructuur.	2.1 We stellen een omgevingsvisie op.	3.1 Conform de gebiedsvisie werken we verder aan de transformatie van bedrijventerrein De Baanderij tot een aantrekkelijke woon-werklocatie.
	1.2 We voeren de maatregelen uit de mobiliteitsnota's uit.	2.2 We stellen (gefaseerd) een nieuw omgevingsplan op.	3.2 We werken aan de herontwikkeling van locatie De Buit met 100% sociale woningbouw.
	1.3 Samen met onze regiopartners en hogere overheden stemmen wij onze bereikbaarheid af.	2.3 Binnen Holland Rijnland dragen wij bij aan de verdere uitwerking van de Regionale Omgevingsagenda.	3.3 Samen met Rijnhart Wonen werken we aan de herontwikkeling van locatie Pinksterbloem voor betere en meer sociale woningen.
	1.4 We bevorderen het fietsgebruik en de fietsveiligheid en we geven verkeerseducatie.	2.4 We stellen randvoorwaarden op voor ruimtelijke ontwikkelingen die bijdragen aan ons doel.	3.4 De herontwikkeling van locatie Levensstroom met bijzondere (zorg)woonvormen.
	1.5 We actualiseren ons parkeerbeleid en nemen daar de visie Laadinfrastructuur in op.	2.5 Ruimtelijke ontwikkelingen waaraan we meewerken, begeleiden we projectmatig en toetsen we aan de vastgestelde uitgangspunten.	3.5 We verkennen de mogelijkheden voor woningbouw op de locatie van de voormalige kleiwarenfabriek.
		2.6 We streven naar een evenwichtige indeling van de openbare ruimte voor de parkeer- en verplaatsingsbehoefte.	3.6 We verkennen de mogelijkheden voor herontwikkeling van de locatie van het voormalige gemeentehuis en locatie Heinsiuslaan tot woningbouw.
		2.7 We versterken (en onderhouden) speelplaatsen en vormen deze om volgens het speelruimteplan.	

Doel	Een optimale omgevingskwaliteit bij het inrichten, beheren en gebruiken van de fysieke leefomgeving		
Subdoel	4. Vergroten van de biodiversiteit in Leiderdorp.	5. Versterken van de groenblauwe hoofdstructuur.	6. Verbeteren van de klimaatbestendigheid van de leefomgeving.
Activiteiten 2024	4.1. We benoemen de biodiversiteitsdoelen van Leiderdorp.	5.1. We voeren de visie uit het groen- en het waterstructuurplan uit.	6.1. We werken de processen volgens de procesagenda van de klimaatstrategie uit.
	4.2. We stellen een actieplan Hagen en Heggen op.		6.2. We ronden de strategische samenwerkingsagenda met het waterschap af.
	4.3. We zorgen voor meer diversiteit in het bomenbestand.		6.3. We zetten overbodige verharding om in groen en stimuleren groene en onverharde tuinen.
	4.4. We versterken de ecologische verbindingen tussen de grote groenvlakken en het buitengebied.		6.4. We werken aan bewustwording van inwoners en derden.
	4.5. We gaan door met het monitoren van de biodiversiteit via ons natuurmeetnet.		6.5. We voeren de activiteiten uit het waterketenplan 2024-2028 uit.
	4.6. We zorgen dat het totale openbaar groen binnen de rode contour voldoende soortenvariatie heeft.		
	4.7. We leggen criteria vast voor de manier van herplant.		
	4.8. We versterken de ecologische groene ruimte in het oude dorp.		
	4.9. We maken samen met regiogemeenten en agrariërs een plan om weidevogels in de polders te beschermen.		

Wat willen we bereiken?

1. Vlot, veilig en duurzaam verplaatsen binnen en buiten Leiderdorp.

Het is essentieel om ons te kunnen verplaatsen. Goederen en mensen moeten van A naar B kunnen komen. Als wegbeheerder zorgt de gemeente dat deze verplaatsingen zo vlot, veilig en duurzaam mogelijk gedaan worden. We zetten daarom in op een goede mix tussen de verschillende manieren waarop mensen zich verplaatsen. Daarnaast verbeteren we het wegen- en fietsnetwerk en zorgen we voor verduurzaming, bijvoorbeeld door over te schakelen op elektriciteit.

2. Een evenwichtige verdeling van functies en een veilige en gezonde leefomgeving.

De beschikbare ruimte in de gemeente is schaars. Wij zorgen voor een evenwichtige verdeling van functies en een veilige en gezonde leefomgeving.

3. Een uitbreiding van het aantal (betaalbare) woningen door nieuwbouw.

Om aan de vraag naar woningen te voldoen willen we het aantal (betaalbare) woningen uitbreiden door middel van nieuwbouw. We werken aan diverse ontwikkelingen op grote en kleine schaal en op de korte en de langere termijn.

4. Vergroten van de biodiversiteit in Leiderdorp.

De biodiversiteit neemt af, zowel wereldwijd als in Nederland. Daarom willen we de biodiversiteit vergroten. Biodiversiteit draagt bij aan een gezond leefklimaat, voedselvoorziening, schoon drinkwater, onze mentale en fysieke gezondheid en het voorkomen van plagen en ziekten. Nadat de tweede meetronde van ons Natuurmeetnet is afgerond, doen we een trendberekening. Zo wordt het duidelijk hoe het met de biodiversiteit in Leiderdorp is gesteld en waar verbeteringen mogelijk zijn. De grutto blijft onze indicatorsoort voor het buitengebied. In 2027 willen we minimaal 31 grutto's in de Boterhuispolder; dat zijn er evenveel als in 2018.

5. Versterken van de groenblauwe hoofdstructuur.

De groenblauwe hoofdstructuur stelt de kaders voor de inrichting van de groenblauwe openbare ruimte. Deze hoofdstructuur is vastgelegd in het groen- en het waterstructuurplan.

6. Verbeteren van de klimaatbestendigheid van de leefomgeving.

In 2050 is de leefomgeving in Leiderdorp klimaatbestendig. Zo volgen we de landelijke doelstelling uit het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA). We zorgen er onder meer voor dat de openbare ruimte 70 mm neerslag per uur kan verwerken.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 We bevorderen de doorstroming op de (hoofd)wegenstructuur.

Verplaatsingen met de auto en de vrachtauto zijn dominant in Leiderdorp. Dit soort verkeer heeft de meeste ruimte nodig. Deze verplaatsingen brengen we bij elkaar in de hoofdstructuur van Leiderdorp, zoals bijvoorbeeld het Engelendaal en de Persant Snoepweg. Op deze doorstroomwegen krijgt de verplaatsing voorrang. Hierbij beperken we de verstoring door en voor andere vervoerswijzen zo veel mogelijk.

1.2 We voeren de maatregelen uit de mobiliteitsnota's uit.

We gaan in 2024 het beleid evalueren en updaten als basis voor de aanvraag van de verkeersmaatregelen in trans 2. De mobiliteitsnota's uit 2020 vormen de kern van het verkeersbeleid. Die nota's geven aan welke wijzigingen wenselijk zijn in de huidige inrichting. Deze herinrichtingen worden per straat en per gebied opgepakt. In 2024 gaan de Acacialaan en de Voorhoflaan in uitvoering.

Ook bereiden we in 2024 het tweede gedeelte van de uitvoeringsmaatregelen voor. Hiervoor wordt een raadsvoorstel gemaakt om prioritering en financiën te vragen voor de tweede set projecten die tot 2030 lopen.

1.3 Samen met onze regiopartners en hogere overheden stemmen wij onze bereikbaarheid af.

De gemeente behandelt vraagstukken rondom mobiliteit samen met onder andere Holland Rijnland en de Provincie. We werken onder meer aan de Regionale Investeringsagenda, de nieuwe concessie Openbaar Vervoer, de verbreding van de A4 en de subsidies. Komend jaar geldt bovendien de landelijke eis dat bepaalde data openbaar moet worden, bijvoorbeeld informatie over wegwerkzaamheden. Zo zorgt Leiderdorp voor de belangenbehartiging in de regio. Ook vertalen we hiermee provinciale en landelijke zaken naar Leiderdorpse belangen.

1.4 We bevorderen het fietsgebruik en de fietsveiligheid en we geven verkeerseducatie.

Het verhogen van verkeersveiligheid is een voortdurend proces. Door meer mensen aan het fietsen te krijgen en door verkeerseducatie te geven probeert de gemeente het risico op ongelukken en de ernst van de ongelukken te verminderen. Voor komend jaar zetten we extra in op verkeerseducatie.

1.5. We actualiseren het parkeerbeleid en nemen daar de visie Laadinfrastructuur in op.

Het actualiseren van het parkeerbeleid is een meerjarig project. Ook in 2024 wordt hieraan gewerkt. In dit beleid staat ook of we de bestaande parkeergelegenheid effectiever willen benutten en meer plaatsen beschikbaar willen maken voor de bewoners.

2.1 We stellen een omgevingsvisie op.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht geworden. Volgens deze wet moeten we uiterlijk 1 januari 2027 een omgevingsvisie hebben. De omgevingsvisie beschrijft de maatschappelijke opgaven in het fysieke domein. Ook geeft die visie mogelijke oplossingen en benoemt die de kernkwaliteiten die we willen beschermen. De omgevingsvisie zal de structuurvisie Leiderdorp 2035 vervangen.

2.2 We stellen (gefaseerd) een nieuw omgevingsplan op.

Volgens de nieuwe Omgevingswet vervangt het omgevingsplan de bestaande bestemmingsplannen. Deze bestemmingsplannen vormen automatisch het omgevingsplan. Ook een groot aantal rijksregels die overgaan op de gemeente, horen bij het omgevingsplan. Dit van rechtswege samengestelde omgevingsplan moeten we omzetten in een omgevingsplan nieuwe stijl, waarin alle regels op het gebied van de fysieke leefomgeving bij elkaar komen. Daarvoor hebben gemeenten de tijd tot 1 januari 2032. In Leiderdorp voeren we deze transitie gefaseerd uit. Eind 2022 zijn we gestart met de voorbereiding van de wijzigingen voor de woongebieden. Dat plan zal in 2024 in procedure worden gebracht.

2.3 Binnen Holland Rijnland dragen wij bij aan de verdere uitwerking van de Regionale Omgevingsagenda..

De Regionale Omgevingsagenda vraagt verdere uitwerking en uitvoering. Dat krijgt vorm via het programma 'Holland Rijnland 2022-2026'. In dat programma staat dat de dertien gemeenten gaan samenwerken en gezamenlijk optrekken richting Provincie en Rijk. Voor Leiderdorp hebben we draagvlak nodig voor de transformatie van de Baanderij naar een woon-werklocatie, zowel op het gebied van bedrijfscompensatie als de woningbouw.

2.4 We stellen randvoorwaarden op voor ruimtelijke ontwikkelingen die bijdragen aan ons doel.

We stellen randvoorwaarden op in de vorm van programma van eisen, een nota van uitgangspunten of een ontwikkelvisie. Het gaat om ontwikkelingen die niet passen in een geldend omgevingsplan. De gemeente vraagt een goede onderbouwing van de initiatiefnemers. Afspraken over invulling en kosten leggen we vast in een exploitatieovereenkomst. Voor 2024 doen we dit voor het IKEA-terrein en een aantal kansrijke woningbouwlocaties.

2.5 Ruimtelijke ontwikkelingen waaraan we meewerken, begeleiden we projectmatig en toetsen we aan de vastgestelde uitgangspunten.

We leggen ruimtelijke ontwikkelingen vast met procedures. Voor de begeleiding van de ontwikkeling stellen we een projectteam samen. De ontwikkeling wordt getoetst aan de eerder vastgestelde uitgangspunten voordat de uitvoering ervan start. Voor 2024 doen we dat voor de Elisabethhof (locatie Levensstroom) en de LOI-locatie. Daarnaast bereiden we een herbestemming voor van de Simon Smitweg 9-11.

2.6 We streven naar een evenwichtige indeling van de openbare ruimte voor de parkeer- en verplaatsingsbehoefte.

De druk op de openbare ruimte is groot. We verblijven, recreëren en verplaatsen in de openbare ruimte. In het stedelijk gebied willen we daarnaast ook voldoende groen, lucht en licht hebben. Het is daarom niet meer vanzelfsprekend dat infrastructuur de boventoon voert in de openbare ruimte. De gemeente wil daarom een nieuwe balans vinden tussen het ruimtegebruik voor infrastructuur en alle andere behoeften.

2.7 We versterken (en onderhouden) speelplaatsen en vormen deze om volgens het speelruimteplan.

We betrekken buurtbewoners, scholen en kinderen bij de vernieuwing van speelplaatsen. Daarvoor organiseren we bewonersbijeenkomsten, sturen we bewonersbrieven en houden we enquêtes. Initiatieven van burgers ondersteunen we ook van harte, bijvoorbeeld door bewoners een speelplaats te laten adopteren. Ook maken we (centrale) speelplaatsen geschikt voor inclusief spelen, waar dat mogelijk is. Voor de uitvoeringsplanning verwijzen wij naar paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen.

3.1 Conform de gebiedsvisie werken we verder aan de transformatie van bedrijventerrein De Baanderij tot een aantrekkelijke woon-werklocatie.

We werken een ontwikkelstrategie uit voor de deelgebieden Meijekwartier en Parkstrip. Daarbij gebruiken we de gebiedsvisie en het ontwikkelkader als leidraden. Ook werken we aan de de LOI-locatie als eerste transformatielocatie.

3.2 We werken aan de herontwikkeling van locatie De Buit met 100% sociale woningbouw.

In 2017 nam de raad een motie aan over de herontwikkeling van De Buit tot sociale woningbouw. Wij stellen een aantal uitgangspunten op voor deze herontwikkeling. De inhoud van de motie is het uitgangspunt voor de bouw: 100% sociaal en een substantieel aantal woningen die geschikt zijn voor ouderen en starters. Verder is er een wijziging van de bestemming nodig voor de herontwikkeling naar woningbouw. De uitvoering van het project is afgestemd met Rijnhart Wonen.

3.3 Samen met Rijnhart Wonen werken we aan de herontwikkeling van locatie Pinksterbloem voor betere en meer sociale woningen.

In nauwe samenwerking met Rijnhart Wonen werken wij verder aan het project Pinksterbloem. Dit doen wij volgens de vastgestelde nota van uitgangspunten en het bestemmingsplan. De bouw van de 92 duurzame sociale huurwoningen op deze locatie is eind 2023 gestart. De vervanging van het riool en de herinrichting van de openbare ruimte zijn onderdeel van de herontwikkeling. De oplevering van de woningen staat gepland in het voorjaar van 2025.

3.4 De herontwikkeling van de Elisabethhof (locatie Levensstroom) met bijzondere (zorg)woonvormen.

Het plan voor de herontwikkeling van de Elisabethhof (locatie Levensstroom) wordt nu door de ontwikkelaar verder uitgewerkt. Dit gebeurt op basis van de nota van uitgangspunten die we samen in 2023 vaststelden. Als we hierover een overeenkomst bereiken, sluiten we een exploitatieovereenkomst en starten we de ruimtelijke procedure.

3.5 We verkennen de mogelijkheden voor woningbouw op de locatie van de voormalige kleiwarenfabriek.

Samen met de eigenaar verkennen we de mogelijkheden voor de herbestemming van de voormalige kleiwarenfabriek (Doeslaan 32-34) naar een woonlocatie. Het behoud van de cultuurhistorische waarden staat in de ruimtelijke randvoorwaarden. In 2024 zal duidelijkheid ontstaan over de haalbaarheid van het plan. Op basis daarvan krijgt het vervolg ervan meer invulling.

3.6 We verkennen de mogelijkheden voor herontwikkeling van de locatie van het voormalige gemeentehuis en locatie Heinsiuslaan tot woningbouw.

De eigenaar van het oude gemeentehuis wil daar graag woningen bouwen. Hetzelfde geldt voor de locatie Heinsiuslaan, waar eerder een parkeergarage zou komen voor de uitbreiding van het winkelcentrum. Samen met de eigenaar verkennen we welke mogelijkheden er zijn binnen de regels voor de bouwhoogte en het woonbeleid. We betrekken daar ook de omgeving bij.

4.1 We stellen de biodiversiteitsdoelen van Leiderdorp vast.

In 2022 vond de VN-Biodiversiteitstop plaats in Montréal. De overkoepelende doelen die daaruit voortkwamen vertalen we naar Leiderdorp, evenals de subdoelen. Daarnaast onderzoeken we op welke manieren we deze doelen kunnen bereiken. De uitkomsten hiervan leggen we vast in een beleidsplan voor biodiversiteit.

4.2 We stellen een actieplan Hagen en Heggen op.

Hagen en heggen dragen bij aan biodiversiteit, klimaatbestendigheid en een prettig leefklimaat. In het groenbeleid staat hoe we omgaan met deze groenelementen. Ook onderzoeken we manieren om meer hagen en heggen aan te leggen en om de huidige hagen en heggen beter te beheren. We brengen de waarde van deze groenelementen onder de aandacht bij inwoners en ondernemers in het kader van biodiversiteit en klimaatbestendigheid.

4.3 We zorgen voor meer diversiteit in het bomenbestand.

Meer diversiteit op het gebied van bomen geeft een aantrekkelijk beeld van de openbare ruimte. Tegelijkertijd draagt een diversiteit aan bomen bij aan de biodiversiteit. Bovendien verlaagt het de kans op massale uitval bij ziektes en/of plagen. We ontwikkelen een doel op het gebied van bomendiversiteit en leggen dit vast in beleid.

4.4 We versterken de ecologische verbindingen tussen de grote groenvlakken en het buitengebied.

Dankzij ecologische verbindingen houden diverse inheemse planten- en diersoorten zich in stand en breiden ze zelfs uit. De gemeente neemt onder andere deel aan Groene Cirkel Bijenlandschap en de Leidse Ommelanden. Daarnaast stellen we standaarden op voor natuurvriendelijke oevers. Die geven we bij ruimtelijke projecten als randvoorwaarden mee om het aantal natuurvriendelijke oevers verder uit te breiden.

4.5 We gaan door met de monitoring van de biodiversiteit via ons natuurmeetnet.

Dankzij het Natuurmeetnet hebben we een beeld van de flora en fauna in de gemeente. Het Natuurmeetnet biedt informatie over de verspreiding van soorten in Leiderdorp. Na de afronding van meetronde 2 in 2023, zijn er genoeg gegevens voor een eerste trendberekening. Op basis van deze berekening kunnen extra doelen worden opgesteld op het gebied van biodiversiteit, die worden vastgelegd in het beleidsplan biodiversiteit. Met de biodiversiteitsdoelen van Montréal vullen we deze doelen aan. Daarnaast start ook meetronde 3 (2024-2026).

4.6 We zorgen dat het totale openbaar groen binnen de rode contour voldoende soortenvariatie heeft.

Bij ruimtelijke ontwikkelprojecten, wijkvervangingsopgaven en beheerprojecten geven we uitgangspunten voor de juiste soortenvariatie mee.

4.7 We leggen criteria vast voor de manier van herplant.

Het uitgangspunt voor de korte termijn (de komende 1 tot 3 jaar) blijft dat iedere boom in Leiderdorp wordt vervangen. Voor de lange termijn kijken we of een beleid mogelijk is waarbij niet alleen op basis van aantallen wordt herplant, maar ook op basis van kwaliteit. Die kwaliteit is bijvoorbeeld meetbaar via kroonvolume. Dit doen we op basis van nieuwe inzichten, zoals de landelijke bomennorm, die momenteel wordt ontwikkeld door het Norminstituut Bomen. Ook onderzoeken we de werking van het herplantfonds voor de lange termijn. Bij het bepalen van de kwaliteitseisen kijken we onder meer naar bijdragen aan biodiversiteit, klimaatadaptatie en bestendigheid tegen ziekten en plagen.

4.8 We versterken de ecologische groene ruimte in het oude dorp.

Bij de wijkvernieuwing in Oranjewijk en Doeskwartier-West kijken we of we het aantal natuurvriendelijke oevers en de bloemrijke berm kunnen uitbreiden. Daarnaast vervangen we het gazon rondom bijzondere bomen door vlinderbloemige planten. In de Kerkwijk richten we ons meer op inheemse boom- en heestersoorten met natuurwaarde, zoals nectarplanten voor bijen of besdragende soorten.

4.9 We maken samen met regiogemeenten en agrariërs een plan om weidevogels in de polders te beschermen.

Met de ondertekenaars van het weidevogelconvenant en de agrariërs werken we aan een plan voor de Boterhuispolder. We ontwikkelen een pakket aan maatregelen, met specifieke maatregelen voor de rustperiode, het legselbeheer, een kruidenrijk grasland en extensieve beweiding. We willen dat partijen zo veel mogelijk vrijwillig meedoen. Daarnaast kijken we of we de maatregelen uit dit beheerplan ook kunnen toepassen in de Achthovenerpolder.

5.1 We voeren de visie uit het groen- en het waterstructuurplan uit.

We geven de gestelde kaders als randvoorwaarden mee bij ruimtelijke ontwikkelprojecten en wijkvervangingsopgaven.

6.1 We werken de processen volgens de procesagenda van de klimaatstrategie uit.

In de procesagenda staan de stappen die de gemeente Leiderdorp de komende jaren zet. Het geeft uitvoering aan de adaptiestrategie en de ambities voor een klimaatbestendig Leiderdorp.

6.2 We ronden de strategische samenwerkingsagenda met het waterschap af.

De strategische samenwerkingsagenda is gericht op een klimaatbestendige leefomgeving en het verbeteren van de waterkwaliteit. Het vloeit voort uit onze klimaatstrategie.

6.3 We zetten overbodige verharding om in groen en stimuleren groene en onverharde tuinen.

Leiderdorp doet mee aan Operatie Steenbreek. Het doel is om inwoners en ondernemers te stimuleren om hun tuin of bedrijfstuin te vergroenen. Daarvoor wijzen we op de negatieve gevolgen van verstening, zoals minder biodiversiteit en klimaatverandering. Bovendien stroomt er minder regenwater direct naar de riolering in tuinen met minder tegels. Periodes van langdurige droogte kunnen we dan beter opvangen. Daarom ontplooiën we ook in 2024 activiteiten om onze inwoners bewuster te maken van de positieve effecten van vergroening. Als gemeente geven we het goede voorbeeld; waar mogelijk zetten we overbodige verharding om in groen. Dit nemen we onder andere in de wijkvervangings- en grootonderhoudsprojecten mee.

6.4 We werken aan bewustwording van inwoners en derden.

Met campagnes, onderwijs, dialogen en een klimaatburgemeester vergroten we de bewustwording van onze inwoners, instellingen en ondernemers. We stimuleren hen om hun eigen omgeving klimaatadaptief en waterrobuust in te richten. Hiervoor gebruiken we onder andere het milieueducatief programma van ons Milieu Educatief Centrum (MEC).

6.5 We voeren de activiteiten uit het waterketenplan 2024-2028 uit.

Bij wijkvervangingen richten we de openbare ruimte en de riolering zodanig in dat deze waterrobuust is volgens de richtlijnen uit het waterketenplan.

Omschrijving	Realisatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Streefwaarde	Bron
Prestatie-indicatoren					
Formele speelplaatsen	83 (2019) 74 (2020) 70 (2021)	67	68	64	speelruimteplan
Informele speelplaatsen	26 (2019) 28 (2020) 32 (2021)	35	36	40	speelruimteplan

2D: Dienstverlening aan het dorp

Inleiding

De vragen van onze klanten bepalen onze dienstverlening. De inwoners, ondernemers en instellingen uit de gemeente weten ons te vinden. Ons klantcontactcentrum Het Serviceplein is de ingang voor alle producten, diensten en informatie van en over de gemeente. Voorbeelden zijn reisdocumenten en vergunningen, afvalinzameling en groenonderhoud, bestemmingsplannen en (tijdelijke) verkeersaanpassingen.

Doel	Het bieden van efficiënte en vraaggerichte dienstverlening	
Subdoel	1. We bieden service bij het verkrijgen van producten, diensten en informatie van en over de gemeente, via fysieke balies, telefonisch contact en effectieve, anticiperende en snelle online communicatie.	2. We bieden tijdige en zorgvuldige vergunningverlening, houden toezicht op de vergunningen en handhaven waar nodig.
Activiteiten 2024	1.1 We breiden ons digitale producten- en dienstenaanbod uit.	2.1 We werken de werkprocessen uit volgens het VTH-beleidsplan 2024-2028.
	1.2 We organiseren verkiezingen.	
	1.3 We monitoren en verbeteren de klanttevredenheid.	

Wat willen we bereiken?

1. We bieden service bij het verkrijgen van producten, diensten en informatie van en over de gemeente, via fysieke balies, telefonisch contact en effectieve, anticiperende en snelle online communicatie.

Wij stellen onze klant centraal en bieden ruimte aan initiatieven en ondernemerschap. De vraag van onze klant bepaalt onze dienstverlening. Het Serviceplein helpt bij het verkrijgen van alle producten, diensten en informatie van en over de gemeente. Wij willen dat het voor de klant direct duidelijk is waar hij of zij terecht kan.

2. We bieden tijdige en zorgvuldige vergunningverlening, houden toezicht op de vergunningen en handhaven waar nodig.

Dankzij het gebruik van het pakket Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) hebben we meer zicht en sturing op de procedure van vergunningverlening en de koppeling met handhaving en toezicht.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 We breiden ons digitale producten- en dienstenaanbod uit

Eind 2021 is gestart met het inrichten van de eDiensten Burgerzaken. In 2022 en 2023 hebben wij het aantal eDiensten verder uitgebreid. Wij gaan hier in 2024 mee door.

Met de eDiensten bieden wij onze inwoners klantgerichte dienstverlening die past bij deze tijd: altijd, overal en op ieder apparaat.

1.2 We organiseren verkiezingen

In het eerste kwartaal van 2024 starten we met de organisatie van de verkiezing voor het Europees Parlement, die op donderdag 6 juni 2024 gehouden wordt.

1.3 We monitoren en verbeteren de klanttevredenheid

Om de klanttevredenheid over de dienstverlening van onze gemeente te meten, voeren we om het jaar de Inwonersenquête Leiderdorp uit. In 2023 vond de meest recente inwonersenquête plaats.

In 2024 gebruiken we de uitkomsten van de inwonersenquête om de dienstverlening van onze gemeente te verbeteren.

2.1 We werken de werkprocessen uit volgens het VTH-beleidsplan 2024-2028

In 2023 is het beleidsplan voor Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving (VTH) herschreven zodat deze volledig aansluit op de nieuwe Omgevingswet, die op 1 januari 2024 in werking treedt. We bereiden ons voor op de komst van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging die daarmee samenhangt.

2E: Grondexploitaties

Inleiding

Gronden van de gemeente kunnen door een grondexploitatie in ontwikkeling worden gebracht. Via de grondexploitatie hebben we inzicht in de kosten en opbrengsten en kunnen we de ontwikkelingen beheersen en controleren. De gemeente Leiderdorp heeft nog een beperkt aantal locaties via grondexploitaties in ontwikkeling.

Doel	Financiële bewaking grondexploitaties
Subdoel	1. De financiële en inhoudelijke bewaking van grondexploitaties.
Activiteiten 2024	1.1 We beheren de lopende grondexploitaties.
	1.2 We bewaken de lopende grondexploitatie van Bospoort-Zuid (paviljoens en laanontsluiting).
	1.3 We onderzoeken het grondbeleid voor de transformatie van De Baanderij.

Wat willen we bereiken?

1. De financiële en inhoudelijke bewaking van grondexploitaties.

Voor grotere ruimtelijke ontwikkelingen met gemeentelijk eigendom kunnen we een grondexploitatie opstellen. Zo krijgen we inzicht in de kosten en opbrengsten en kunnen we die ontwikkelingen beheersen en controleren.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 We beheren de lopende grondexploitaties.

Elk halfjaar informeren we de raad over de voortgang en de financiële situatie van de lopende grondexploitaties. In de rapportage Gemeentelijke Integrale Grondexploitatie (GIG) actualiseren we de projecten ook op financieel gebied. De rapportage GIG 2024 bieden we in het tweede kwartaal ter vaststelling aan de raad aan, voorafgaand aan de jaarrekening. De voortgangsrapportage GIG 2024 is onderdeel van de tweede bestuursrapportage in het laatste kwartaal van 2024. We verwachten dat we in 2023 de grondexploitatie Amaliaplein kunnen sluiten.

1.2 We bewaken de lopende grondexploitatie van Bospoort-Zuid (paviljoens en laanontsluiting).

De kosten- en opbrengstenramingen voor Bospoort-Zuid zijn bijgewerkt in de GIG 2023. Er lopen gesprekken via Bohemen met partijen die interesse hebben getoond in de paviljoenkavels van Bospoort-Zuid.

1.3 We onderzoeken het grondbeleid voor de transformatie van De Baanderij.

We stellen een aanvullende ambitiebepaling op voor de transformatie van de Baanderij, overeenkomstig met de uitgangspunten voor het grondbeleid.

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 nemen we de verplicht voorgeschreven beleidsindicatoren op in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo is het makkelijker om gemeenten met elkaar te vergelijken. De voor dit programma relevante indicatoren staan in de tabel hieronder. De gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl en worden steeds met de peildatum van 1 september van het lopende jaar opgevraagd. De indicatoren kijken in principe terug en hebben geen voorspellende waarde. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp en het landelijk gemiddelde van de laatste drie jaren cq metingen.

Indicator / eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	2019	0,2	9,2	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research
	2020	21,5	8,9	
	2021	8,0	8,9	
Omvang huishoudelijk restafval in kg per inwoner	2019	189	161	CBS statistiek Huishoudelijk afval
	2020	219	170	
	2021	195	169	
Percentage hernieuwbare elektriciteit	2018	4,3	18,5	Klimaatmonitor - Rijkswaterstaat
	2019	5,1	20,1	
	2020	7,3	26,8	
	2021	9,0	33,2	
Demografische druk is het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar	2021	80,8	70,1	CBS - Bevolkingsstatistiek
	2022	80,0	70,3	
	2023	80,5	70,3	
Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar	2020	146,3	158,4	LISA
	2021	156,5	165,1	
	2022	166,4	174,1	
De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen; bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen	2020	51,1	53,2	CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research
	2021	50,7	53,3	
	2022	52,1	53,8	
Misdrijven - Diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	2020	0,9	nb	CBS - Diefstallen
	2021	0,7	1,3	
	2022	0,7	1,4	
Misdrijven - Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	2020	1,7	nb	CBS - Diefstallen
	2021	1,1	1,8	
	2022	1,3	2,3	
Misdrijven - Geweldd misdrijven per 1.000 inwoners	2020	2,6	4,6	CBS - Criminaliteit
	2021	2,6	4,3	
	2022	2,4	4,6	
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners	2020	4,3	6,2	CBS - Criminaliteit
	2021	3,7	6,1	
	2022	4,4	6,0	

Wat mag het kosten?

2 Aantrekkelijk Leiderdorp bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming		
					2025	2026	2027
2A Werken en ondernemen in het dorp	Lasten	65	117	123	123	123	122
	Baten	-12	-15	-16	-16	-16	-16
Saldo		54	102	108	107	107	107
2B Wonen en recreëren in het dorp	Lasten	288	591	459	464	375	378
	Baten	-564	-186	-80	-80	-80	-80
Saldo		-276	404	379	384	295	298
2C Ruimte in het dorp	Lasten	14.684	11.614	12.280	12.735	13.010	13.078
	Baten	-8.464	-8.434	-9.057	-9.476	-9.567	-9.645
Saldo		6.220	3.180	3.223	3.259	3.443	3.433
2D Dienstverlening in het dorp	Lasten	327	455	414	415	413	397
	Baten	-735	-642	-666	-576	-576	-576
Saldo		-408	-187	-251	-162	-163	-180
2E Grondexploitaties	Lasten	-1.099	343	184	1.713	740	547
	Baten	-120	-341	-142	-1.672	-699	-505
Saldo		-1.220	2	41	41	41	41
Programma	Lasten	14.265	13.121	13.460	15.450	14.660	14.521
	Baten	-9.895	-9.618	-9.960	-11.820	-10.938	-10.822
Saldo van baten en lasten		4.369	3.502	3.500	3.630	3.722	3.699
Reserves	Toevoeging	2.416	1.572	600	350	0	0
	Onttrekking	-4.849	-403	-90	-115	-65	-40
Mutaties reserves		-2.433	1.169	510	235	-65	-40
Resultaat		1.937	4.671	4.010	3.865	3.657	3.659

Verklaring 2024 ten opzichte van 2023 > € 50.000

2A Werken en ondernemen in het dorp

Er zijn geen afwijkingen groter dan € 50.000.

2B Wonen en recreëren in het dorp

In 2023 is éénmalig € 161.000 toevoegd aan de voorziening kunstobjecten onderhoud t.b.v. achterstallig onderhoud. Vanaf 2024 voegen we jaarlijks alleen het regulier groot onderhoud toe aan de voorziening.

2C Ruimte in het dorp

Ter verlichting van de algehele woonlasten keken we in 2023, maar ook in 2024, naar hoe we die het beste bij alle huishoudens konden toepassen. Dat hebben we gedaan middels de afvalstoffenheffing. Hiervoor is in 2023 € 8 ton en in 2024 € 4 ton opgenomen in de begroting ter compensatie.

2D Dienstverlening in het dorp

Binnen programma 2D is in 2023 een extra bedrag begroot van € 50.000 bij het onderdeel APV voor de actualisering van de exploitatievergunningen. Dat incidentele budget valt in 2024 weg waardoor het budget weer afneemt.

2E Grondexploitaties

Binnen de grondexploitaties ontstaat een verschil vanwege het afsluiten van Driemaster, het nemen van (tussentijdse) winst bij Amaliaplein en het herzien van de kostenraming en grondprijs van Bospoort-Zuid. Het resultaat van de grondexploitaties verrekenen we met de reserve bouw- en grondexploitaties. Voor meer informatie verwijzen we naar paragraaf 7 Grondbeleid.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 2 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Reserve bouw- en grondexploitatie	Toevoeging	1.421	1.047	500	250	0	0
	Onttrekking	-40	-221	-40	-40	-40	-40
Saldo		1.381	826	460	210	-40	-40
Reserve omgevingsvergunning	Toevoeging	100	250	0	0	0	0
	Onttrekking	-80	-5	0	0	0	0
Saldo		20	245	0	0	0	0
Reserve reiniging	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-4.294	0	0	0	0	0
Saldo		-4.294	0	0	0	0	0
Reserve impl.kst. omgevingswet	Toevoeging	349	100	100	100	0	0
	Onttrekking	-232	-133	-50	-75	-25	0
Saldo		117	-33	50	25	-25	0
Reserve integraal beheer	Toevoeging	110	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-15	-45	0	0	0	0
Saldo		95	-45	0	0	0	0
Reserve duurzaamheid	Toevoeging	435	175	0	0	0	0
	Onttrekking	-188	0	0	0	0	0
Saldo		247	175	0	0	0	0
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 2		-2.433	1.169	510	235	-65	-40

De informatie over de stortingen en onttrekkingen staat in de financiële begroting, onderdeel F: Reserves.

Programma 3: Bestuur en organisatie van Leiderdorp

3A: Bestuur

Inleiding

We willen dat Leiderdorp een vitale samenleving blijft. Dit stimuleren we door inwoners te inspireren en te ondersteunen en door ruimte te geven aan kennis, betrokkenheid en het oplossend vermogen in de samenleving. We streven naar tevreden inwoners die zich uitgenodigd voelen om te participeren. We vinden het de normaalste zaak van de wereld om inwoners, maatschappelijke instellingen en ondernemers actief te betrekken bij het oplossen van gemeentelijke opgaven. We willen zelfs verdergaan door samen te achterhalen wat die opgaven zijn en ze vervolgens samen op te pakken als gelijkwaardige partners. We benutten de aanwezige kennis, energie en talenten echt.

Doel	Het beleid is in hoge mate gericht op een actieve rol van inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven: gemeente, inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven trekken samen op om beleidsdoelstellingen te bereiken en uit te voeren en de dienstverlening te optimaliseren	
Subdoel	1. We vergroten de verbinding met onze inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven.	2. We verbeteren onze dienstverlening.
Activiteiten 2024	1.1 We werken continu aan participatie.	2.1 We vergroten ons digitale producten- en dienstenaanbod.
	1.2 We versterken de verbinding met onze inwoners.	2.2 We voeren verbeterpunten door naar aanleiding van de uitkomsten van de tweejaarlijkse Inwonersenquête Leiderdorp.

Wat willen we bereiken?

1. We vergroten de verbinding met onze inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven.

Wij willen dat inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven zich uitgenodigd voelen om mee te doen in Leiderdorp en hun stem te laten horen. Wij zoeken voortdurend naar manieren om in gesprek te gaan en de verbinding met inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven te versterken.

2. We verbeteren onze dienstverlening.

Wij stellen onze klant centraal en bieden ruimte aan initiatieven en ondernemerschap. De vragen van onze klanten bepalen onze dienstverlening.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 We werken continu aan participatie.

In het participatiebeleid wordt uitgewerkt hoe we inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven betrekken bij onze opgave: het continu verbeteren van de woon-, werk- en leefomgeving. Voor ieder onderwerp of project zoeken we naar passende participatieprocessen en werkwijzen.

1.2 We versterken de verbinding met onze inwoners.

Het herziene participatiebeleid helpt ons om zoveel mogelijk inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven te betrekken bij de ontwikkelingen in Leiderdorp. We ontwikkelen uiteenlopende gespreksvormen en werkwijzen om hen te informeren, informatie op te halen en met hen in gesprek te blijven.

2.1 We vergroten ons digitale producten- en dienstenaanbod.

In 2024 vergroten wij ons digitale producten- en dienstenaanbod, door het aantal eDiensten Burgerzaken verder uit te breiden. Met de eDiensten bieden wij onze inwoners klantgerichte dienstverlening die past bij deze tijd: altijd, overal en op ieder apparaat.

2.2 We voeren verbeterpunten door naar aanleiding van de uitkomsten van de tweejaarlijkse Inwonersenquête Leiderdorp.

In 2023 is de tweejaarlijkse Inwonersenquête Leiderdorp uitgevoerd. In 2024 gaan we de uitkomsten van de inwonersenquête gebruiken om de dienstverlening van onze gemeente te verbeteren.

3B: Bedrijfsvoering en organisatie

Inleiding

De organisatie is de basis van waaruit we onze taken uitvoeren en onze ambities kunnen waarmaken. In 2023 voegden we teamleiders toe aan de hoofdstructuur van de organisatie, zijn processen en instrumenten verder ontwikkeld en zijn omstandigheden gecreeerd waarbij medewerkers in hun kracht staan. In 2024 ontwikkelen we de organisatie verder door.

Doel	We bouwen aan een toekomstbestendige organisatie en een bedrijfsvoering die daarbij past			
Subdoel	1. De langetermijnvisie en strategie van Leiderdorp is in kaart gebracht en vertaald naar doelstellingen voor de organisatie.	2. De organisatie-inrichting ondersteunt de organisatie optimaal. De processen zijn hierop aangesloten en up to date.	3. De medewerkers als kapitaal van de organisatie staan in hun kracht. De organisatie is een lerende reflectieve organisatie.	4. Leiderdorp is aanspreekbaar op integriteit.
Activiteiten 2024	1.1 We stellen de visie Leiderdorp 2040 op.	2.1 We ontwikkelen de organisatie verder door zoals opgenomen in het projectplan Leiderdoorpontwikkeling.	3.1 Wij zetten in op de ontwikkeling van medewerkers, investeren in vitaliteit, doen aan teamontwikkeling en verbeteren onze arbeidsmarktprofilering.	4.1 We borgen het geactualiseerde integriteitsbeleid.

Doel	We bouwen aan een toekomstbestendige organisatie en een bedrijfsvoering die daarbij past			
Subdoel	5. Leiderdorp streeft naar een organisatie waarin iedereen meedoet en voldoet aan afspraken conform inclusiviteit.	6. We hebben een robuuste en veilige Informatievoorziening.	7. Regionale samenwerking op bedrijfsvoering is op orde.	
Activiteiten 2024	5.1 We realiseren minimaal 7,17 garantiebanen conform de Banenafpraak.	6.1 We blijven doorontwikkelen om een robuuste en veilige informatievoorziening te waarborgen.	7.1 Wij realiseren optimale verhoudingen binnen de Centrumregeling bedrijfsvoering Leidse Regio voor de uitvoering van de bedrijfsvoeringstaken.	

Wat willen we bereiken?

1. De langetermijnvisie en strategie van Leiderdorp is in kaart gebracht en vertaald naar doelstellingen voor de organisatie.

Leiderdorp heeft een keuze gemaakt in welke type organisatie zij wil zijn. Daarmee brengen we samenhang tussen het dorp, de organisatie van de gemeente en de mensen die er werken.

2. De organisatie-inrichting ondersteunt de organisatie optimaal. De processen zijn hierop aangesloten en up to date.

We verbeteren het werken in opdrachtgever- en opdrachtnemerschap. Daarnaast verduidelijken we rollen en processen in de organisatie. De arbeidsmarkt is krap. Om de huidige en toekomstige opgaven aan te kunnen, brengen we dat

wat we nodig hebben in balans met wat we al in huis hebben aan kennis en vaardigheden. We kijken daarbij ook naar kwetsbaarheid van een-pits-functies.

3. De medewerkers als kapitaal van de organisatie staan in hun kracht, de organisatie is een lerende reflectieve organisatie.

We hebben aandacht voor de ontwikkeling van onze medewerkers en onze teams. Dit bereiken we door individuele gesprekken en voldoende aandacht en waardering. Ook werken we aan teamontwikkeling en de betrokkenheid van de medewerkers. We laten medewerkers meedenken over de organisatie en meedoen met organisatieontwikkeling. We verminderen verzuim en werkdruk en vergroten de vitaliteit van medewerkers. We verbeteren ook onze positie als werkgever, door onder andere in te zetten op arbeidsmarktcommunicatie. We verbeteren bovendien het inwerken van nieuwe medewerkers.

4. Leiderdorp is aanspreekbaar op integriteit

Integriteit houdt in dat iedereen die werkzaamheden verricht in dienst van de gemeente zich ervan bewust is dat hij of zij, ieder in de eigen functie, een publieke instelling vertegenwoordigt die het algemeen belang moet behartigen. Dat vraagt dat een ieder zijn of haar werk verricht op een professionele, verantwoorde en zorgvuldige manier, met aandacht voor dienstbaarheid en de vereiste vertrouwelijkheid.

5. Leiderdorp streeft naar een organisatie waar iedereen meedoet en voldoet aan afspraken conform inclusiviteit

In het sociaal akkoord van 23 april 2023 staan afspraken over banen voor mensen met een arbeidsbeperking. Die afspraken zijn vastgelegd door het kabinet en de centrale organisaties van werkgevers en werknemers. Uiteindelijk moeten er 125.000 banen bijkomen. De marktsector neemt 100.000 banen voor zijn rekening, de overheid gaat over de overige 25.000 banen.

6. We hebben een robuuste en veilige informatievoorziening.

We werken met een Information Security Management System (ISMS). Hierin wordt verantwoording afgelegd over een aantal processen en programma's in ons digitale landschap. De organisatie is zich bewust van cyberrisico's en is voldoende weerbaar om deze risico's te beperken.

7. Regionale samenwerking op bedrijfsvoering is op orde

In de Centrumregeling bedrijfsvoering Leidse Regio staat welke bedrijfsvoeringstaken onze gemeente afneemt van de gemeente Leiden. Het regionale samenspel is effectief en de gemeente is in positie om strategische keuzes te maken.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 We stellen de visie Leiderdorp 2040 op.

De visie voor Leiderdorp 2040 wordt opgesteld. Hieruit volgt welk type organisatie het meest past bij de gemeente met oog voor de diverse onderdelen van onze organisatie.

2.1 We ontwikkelen de organisatie verder door zoals opgenomen in het projectplan Leiderdoorpontwikkeling.

We monitoren de effectiviteit van de organisatie. Daarvoor gebruiken we een strategische personeelsplanning om het personeelsbestand in beeld te brengen. Hierbij kijken we naar de grootte en de kwaliteit van ons huidige personeelsbestand en naar wat we nodig hebben in de toekomst. We verduidelijken de rollen in de organisatie verder en starten met het aanpassen van onze hoofdprocessen.

3.1 Wij zetten in op de ontwikkeling van medewerkers, investeren in vitaliteit, doen aan teamontwikkeling en verbeteren onze arbeidsmarktprofilering.

We voeren individuele gesprekken en we verbeteren ons proces rondom personeelsgesprekken. We investeren daarnaast in persoonlijke ontwikkeling en de teamontwikkeling. We maken keuzes in onze ambities en onze prioriteiten en we zetten in op vitaliteit en gezondheid. Ook verbeteren we onze profilering op de arbeidsmarkt.

4.1 We borgen het geactualiseerde integriteitsbeleid.

Het integriteitsbeleid is getoetst aan de actualiteit. We besteden aandacht aan de toegankelijkheid van informatie en onze afspraken en procedures. Daarnaast maken we integriteit op verschillende manieren onderwerp van gesprek. Daarnaast houden we met dilemmatrainingen het bewustzijn van medewerkers rondom integriteit op peil. Verder leiden we twee vertrouwenspersonen op die een aanspreekpunt zijn voor de organisatie, zowel op het gebied van ongewenst gedrag als dat van integriteit.

5.1 We realiseren minimaal 7,17 garantiebanen conform de Banenafpraak

De rijksoverheid moet zorgen voor 25.000 garantiebanen. Voor Leiderdorp betekent dit dat we 7,17 garantiebanen moeten hebben in 2024. De gemeente loopt al voor op het aantal banen dat wij moeten realiseren. Bij het opstellen van deze begroting zijn 9,84 garantiebanen gecreëerd.

6.1 We blijven doorontwikkelen om een robuuste en veilige informatievoorziening te waarborgen

Cyberberrico's veranderen voortdurend. Om weerbaar te zijn, trainen we medewerkers op het gebied van bewustwording, privacy en informatiebeveiliging. Ook voeren we regelmatig oefeningen uit in het kader van cybercriminaliteit. Systemen en vitale processen hebben voortdurend onze aandacht, vanuit het oogpunt van informatiebeveiliging. Ook inventariseren we kwetsbaarheden en voeren we beveiligingsupdates uit.

7.1 Wij realiseren optimale verhoudingen binnen de Centrumregeling bedrijfsvoering Leidse Regio voor de uitvoering van de bedrijfsvoeringstaken.

Door de inzet van een adviseur bedrijfsvoering brengen we sleutelfiguren in een betere positie om keuzes te maken. Dit versterkt ook onze strategische kracht. We brengen in kaart of wat aan ons wordt geleverd voldoet aan wat wij nodig hebben, nu en in de toekomst. Hierdoor kan nog beter opdrachtgeverschap naar de gemeente Leiden ontstaan. We verbeteren de samenwerking daar waar dat nodig is en we optimaliseren de sturing op projecten rondom informatievoorziening.

Omschrijving	Realisatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Streefwaarde	Bron
Effectindicatoren					
5.1 We realiseren garantiebanen volgens de vastgestelde normen	9,84	5,56	7,17	7,4	

3C: Regiozaken

Inleiding

De gemeente Leiderdorp werkt aan verschillende doelen op diverse terreinen. Hoewel Leiderdorp een zelfstandige gemeente is, wordt er ook regionaal samengewerkt. We zoeken verbinding met maatschappelijke, bestuurlijke en private partners om deze doelen te halen en onze taken uit te voeren. We gebruiken hiervoor de kennis en vaardigheden uit de regio om effectief voor onze inwoners te werken.

Deze uitgangspunten staan in de toekomstvisie Leiderdorp 2025 'Samenwerken en Verbinden'. Voor het bestuurlijke deel van de toekomstvisie is samenwerking in de Leidse regio het uitgangspunt.

Doel	Versterken van regionale samenwerking wanneer dat meerwaarde oplevert voor Leiderdorp			
Subdoel	1. Goede krachtenbundeling op de schaal van de Leidse regio.	2. Goede krachtenbundeling voor strategische onderwerpen op de schaal van Holland Rijnland.	3. Effectief sturen op gemeenschappelijke regelingen waaraan Leiderdorp deelneemt.	4. Effectief sturen op de inhoud en het proces rondom de Regionale Investeringsagenda
Activiteiten 2024	1.1 Onderwerpen op operationeel en/of tactisch niveau die het lokale belang overstijgen, werken we in eerste instantie uit op het niveau Leidse regio.	2.1 Holland Rijnland behartigt de strategische belangen die de Leidse regio overstijgen.	3.1 Leiderdorp is in elke belangrijke (strategische) groep in de regio vertegenwoordigd.	4.1 We vergroten het draagvlak voor Leiderdorpse standpunten door coalities met andere gemeenten aan te gaan.
	1.2 De raden, colleges en ambtelijke organisaties ontmoeten en spreken elkaar vanuit een inhoudelijke agenda.	2.2 De Leidse regio is geen grens voor subregionaal samenwerken; ook met andere gemeenten in de Holland Rijnland-regio werken we samen.	3.2 Het Leiderdorps perspectief wordt actief ingebracht bij verschillende investeringstafels.	4.2 Leiderdorp is in elke belangrijke (strategische) groep in de regio vertegenwoordigd.
	1.3 Portefeuillehouders stemmen voorafgaand aan regionale vergaderingen hun standpunten over de belangrijkste onderwerpen met elkaar af.		3.3 We bevorderen de financiële transparantie, kwaliteitsbeoordeling en governance van de gemeenschappelijke regelingen door de instrumenten van de WGR te gebruiken.	
			3.4 We bieden de bestuurlijke informatie van de gemeenschappelijke regelingen uniform aan volgens de structuur van het Leiderdorps regiomodel.	

Wat willen we bereiken?

1. Goede krachtenbundeling op de schaal van de Leidse regio.

De vijf gemeenten in de Leidse regio - Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude - vormen een aaneengesloten gebied. Er komen steeds grotere opgaven op de Leidse regio af. Daarom willen we de krachten bundelen. In de toekomstvisie Leiderdorp 2025 'Samenwerken en Verbinden' staat dat we in eerste instantie

samenwerken op de schaal van de Leidse regio. Samenwerking waar dat mogelijk en wenselijk is, vormt het uitgangspunt. In de toekomstvisie Leidse regio 2027 'Kwaliteiten versterken, krachten verenigen' staan de gezamenlijke kwaliteiten en ambities van de vijf gemeenten. De vijf gemeenten hebben samen die visie vastgesteld.

2. Goede krachtenbundeling voor strategische onderwerpen op de schaal van Holland Rijnland.

Leiderdorp neemt onder andere deel aan de gemeenschappelijke regeling Holland Rijnland. Om richting te geven aan de begrotingsafspraken en de verantwoording van Holland Rijnland, heeft de gemeenschappelijke regeling de Regionale Agenda 2019-2023 opgesteld. In de agenda staan de maatschappelijke opgaven voor de economie, leefomgeving en de maatschappij. De samenwerking in het Holland Rijnland-verband draagt hieraan bij.

3. Effectief sturen op gemeenschappelijke regelingen waaraan Leiderdorp deelneemt.

Om grip te houden op gemeenschappelijke regelingen, moeten we ons bewust zijn van onze eigen positie, rol en taak. We gebruiken momenteel de planning- en controlcyclus om invloed uit te oefenen op onder andere de kadernota en de begroting. Ook actualiseren we de nota Verbonden Partijen. Hierin nemen we de wijzigingen van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen mee, net als de aanbevelingen van het rekenkamerrapport 'De werking van samenwerking'.

4. Effectief sturen op de inhoud en het proces rondom de Regionale Investeringsagenda

De dertien samenwerkende gemeenten in de Holland Rijnland-regio werken samen aan een Regionale Investeringsagenda. Dat zijn Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten, Zoeterwoude, Alphen aan den Rijn, Nieuwkoop, Lisse, Teylingen, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk en Noordwijk. De Investeringsagenda gaat over verstedelijking, klimaatadaptatie, mobiliteit en de energietransitie. Om hier grip op te houden, moeten we ons bewust zijn van onze eigen positie, rol en taak.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 Onderwerpen op operationeel en/of tactisch niveau die het lokale belang overstijgen, werken we in eerste instantie uit op het niveau Leidse regio.

Leiderdorp vormt samen met de gemeenten Zoeterwoude, Oegstgeest, Voorschoten en Leiden de Leidse regio. Het is een samenwerking voor bestaande en voor nieuwe onderwerpen. Om in bredere verbanden impact te hebben en draagvlak te creëren, spreken we als Leidse regio met één mond, waar dat mogelijk is.

1.2 De raden, colleges en ambtelijke organisaties ontmoeten en spreken elkaar vanuit een inhoudelijke agenda.

Leiderdorp neemt deel aan verschillende partijen. Raadsleden, portefeuillehouders en ambtenaren ontmoeten elkaar hierdoor regelmatig in regionaal verband. Binnen deze samenwerkingen zetten we ons gezamenlijk in om de voorgestelde doelen en taken te halen.

1.3 Portefeuillehouders stemmen voorafgaand aan regionale vergaderingen hun standpunten over de belangrijkste onderwerpen met elkaar af.

In het Leidse regio-verband organiseren portefeuillehouders voorafgaand aan regionale vergaderingen afstemming over belangrijke onderwerpen.

2.1 Holland Rijnland behartigt de strategische belangen die de Leidse regio overstijgen.

In de Regionale Agenda Holland Rijnland 2019-2023 staat wat de rol van het samenwerkingsverband Holland Rijnland is. Het gaat om beleidsvorming, de platformfunctie en om kennisdeling, uitvoering of project- en programmamanagement. Ook behartigt Holland Rijnland regionale belangen op provinciaal niveau, Zuidvleugelniveau en Randstadniveau. Daarnaast is Holland Rijnland in een aantal gevallen het aanspreekpunt voor andere overheden of partijen, namens de regio.

2.2 De Leidse regio is geen grens voor subregionaal samenwerken; ook met andere gemeenten in de Holland Rijnland-regio werken we samen.

De Leidse Regio vormt de basiscoalitie voor samenwerking. Opgaven die we niet lokaal kunnen oppakken, werken we subregionaal uit. Afhankelijk van het vraagstuk zoeken we ook naar coalities binnen de Holland Rijnland-regio.

3.1 Leiderdorp is in elke belangrijke (strategische) groep in de regio vertegenwoordigd.

Om te kunnen handelen als het belang van Leiderdorp erom vraagt, volgen we de bestuurlijke ontwikkelingen nauwlettend. Verder stemt het college strategisch af over de bekleding van bestuursfuncties in regionale samenwerkingsverbanden. Ook met het oog op de extra bestuurlijke en ambtelijke inzet die bestuursfuncties vragen.

3.2 Het Leiderdorps perspectief wordt actief ingebracht bij verschillende investeringstafels

Holland Rijnland ontwikkelt een Regionale Investeringsagenda rondom de thema's economie, energie, groen & blauw en mobiliteit. Leiderdorp denkt actief mee met nieuwe investeringen en de agenda. Daarbij denken we aan de meerwaarde voor het dorp.

3.3 We bevorderen de financiële transparantie, kwaliteitsbeoordeling en governance van de gemeenschappelijke regelingen door de instrumenten van de WGR te gebruiken.

Vanwege het belang van transparantie en een goede financiële onderbouwing, benadrukken we bij de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen dat het beleid leidend moet zijn en dat de financiën het beleid volgen. Hiervoor gebruiken we de mogelijkheden die de aangepaste Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR) biedt. Daarnaast nemen we deel aan auditcommissies waar dat mogelijk is.

3.4 We bieden de bestuurlijke informatie van de gemeenschappelijke regelingen uniform aan volgens de structuur van het Leiderdorps regiomodel.

Het Leiderdorps regiomodel is een manier van werken die invloed uitoefenen, sturen, toezicht houden en verantwoording afleggen zo goed mogelijk in praktijk brengt. Onderdelen zijn het adviesproces en het gebruik van annotatieformats. Verder draagt het regiomodel bij aan eenduidigheid in de advisering en aan uitwisseling met andere regiogemeenten om belangen en standpunten af te stemmen.

4.1 We vergroten het draagvlak voor Leiderdorps standpunten door coalities met andere gemeenten aan te gaan.

In een vooroverleg bespreken de delegaties van de Leidse regio-gemeenten belangrijke punten met elkaar af. Dit gaat vooraf aan een algemeen bestuur. Een coalitie heeft namelijk meer impact door met één mond te spreken. Ook is het een goed moment om moties en amendementen met elkaar te delen.

4.2 Leiderdorp is in elke belangrijke (strategische) groep in de regio vertegenwoordigd

We volgen de ontwikkelingen rondom de Regionale Investeringsagenda nauwlettend. We signaleren mogelijke risico's en handelen daar actief naar.

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 nemen we de verplicht voorgeschreven beleidsindicatoren op in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo is het makkelijker om gemeenten met elkaar te vergelijken. De voor dit programma relevante indicatoren staan in de tabel hieronder. De gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl en worden steeds met de peildatum van 1 september van het lopende jaar opgevraagd. De indicatoren kijken in principe terug en hebben geen voorspellende waarde. Onderstaande indicatoren worden door ons zelf berekend. In dit geval nemen we ook de berekende waarden volgens de begroting op. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp, landelijk gemiddelden van deze indicatoren zijn niet beschikbaar.

Indicator	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
Formatie in Fte per 1.000 inwoners	2020 (R)	5,25	NB	Eigen gegevens
	2021 (R)	5,35	NB	
	2022 (R)	5,24	NB	
	2023 (B)	5,23	NB	
	2024 (B)	5,52	NB	
Bezetting in Fte per 1.000 inwoners	2020 (R)	5,19	NB	Eigen gegevens
	2021 (R)	6,16	NB	
	2022 (R)	4,83	NB	
	2023 (B)	4,83	NB	
	2024 (B)	5,02	NB	
Apparaatskosten per inwoner	2020 (R)	521	NB	Eigen begroting
	2021 (R)	564	NB	
	2022 (R)	526	NB	
	2023 (B)	537	NB	
	2024 (B)	608	NB	
Externe inhuur in een percentage van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2020 (R)	14	NB	Eigen begroting
	2021 (R)	15	NB	
	2022 (R)	17	NB	
	2023 (B)	3	NB	
	2024 (B)	7	NB	

Wat mag het kosten?

3 Bestuur en organisatie Leiderdorp bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming		
					2025	2026	2027
3A Bestuur	Lasten	1.624	1.590	1.632	1.632	1.666	1.641
	Baten	-394	0	0	0	0	0
Saldo		1.230	1.590	1.632	1.632	1.666	1.641
3B Bedrijfsvoering en organisatie	Lasten	9.317	10.487	11.002	10.818	10.913	10.934
	Baten	-192	-39	0	0	0	0
Saldo		9.125	10.447	11.002	10.818	10.913	10.934
3C Regiozaken	Lasten	2.804	2.379	2.634	2.634	2.634	2.634
	Baten	-197	0	0	0	0	0
Saldo		2.608	2.379	2.634	2.634	2.634	2.634
Programma	Lasten	13.746	14.456	15.267	15.084	15.213	15.209
	Baten	-783	-39	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten		12.963	14.417	15.267	15.084	15.213	15.209
Reserves	Toevoeging	100	100	100	100	0	0
	Onttrekking	-174	0	0	0	0	0
Mutaties reserves		-74	100	100	100	0	0
Resultaat		12.889	14.517	15.367	15.184	15.213	15.209

Verklaring 2024 ten opzichte van 2023 > € 50.000

3A Bestuur

De begroting voor het bestuur is verhoogd voor de stijging van de loonkosten en de vergoedingen.

3B Bedrijfsvoering

De kosten voor de bedrijfsvoering bestaan hoofdzakelijk uit loonkosten. De toename is het gevolg van de geraamde cao-ontwikkeling voor 2024. Verder zijn er meer uren als productief aangemerkt. Deze uren worden verdeeld over de taakvelden van de gemeente.

3C Regiozaken

De kosten voor regiozaken nemen met ongeveer 11% toe als gevolg van de extra bijdrage aan de Veiligheidsregio Holland Midden, zoals die volgt uit de begroting van deze gemeenschappelijke regeling.

VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 3 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Reserve bedrijfsvoering	Toevoeging	100	100	100	100	0	0
	Onttrekking	-174	0	0	0	0	0
Saldo		-74	100	100	100	0	0
VERREKENING RESERVES PROGRAMMA 3		-74	100	100	100	0	0

De informatie over de stortingen en onttrekkingen staat in de financiële begroting, onderdeel F: Reserves.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemeen

Inleiding

De uitvoering van de plannen in de drie programma's kost natuurlijk geld. De algemene dekkingsmiddelen omvatten de algemene inkomsten van de gemeente. We volgen hier de indeling die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voorschrijft.

Wat willen we bereiken?

Een degelijk financieel beleid

Een degelijk financieel beleid is een randvoorwaarde voor het uitvoeren van de plannen. Ons beleid heeft de volgende uitgangspunten:

- De begroting is structureel en reëel in evenwicht in het meerjarenperspectief. Structurele lasten dekken we met structurele baten.
- Nieuw beleid dekken we door oud beleid te schrappen. Bezuinigingen vanuit het Rijk voeren we altijd door in veld waar het om gaat.
- Meevallers gaan in de algemene reserve en tegenvallers dekken we binnen het programma. Er zijn wel enkele uitzonderingen. Het uitgangspunt is dan dat we de mee- en tegenvallers verrekenen met speciale reserves en voorzieningen.
- We verhogen de lokale lasten, zoals ozb en afvalstoffenheffing, jaarlijks met de inflatiecorrectie. Een uitzondering is de jaarlijkse verhoging van de rioolheffing volgens het Integraal Waterketenplan (IWKp). Deze extra verhoging is voor toekomstige investeringen in vervangingen.
- De ratio weerstandsvermogen valt in klasse C (voldoende) of hoger.

Wat gaan we ervoor doen?

Kadernota

In de kadernota schetsen we de ontwikkeling van het meerjarenbeeld op financieel gebied. Het college doet ook voorstellen om het financieel meerjarenbeeld sluitend te krijgen en te houden. De kadernota geeft richting aan de uitwerking van de begroting. De financiële positie in deze begroting legt verder uit in welke mate de begroting structureel en reëel sluitend is.

Belastingen

We leggen de nieuwe belastingverordeningen uiterlijk in december 2023 voor in de raadsvergadering. Ook de tarieventabellen 2024 worden dan voorgelegd. Ons uitgangspunt is dat de opbrengsten trendmatig stijgen. De voorwaarde is dat de tarieven niet meer dan kostendekkend zijn. Uiteraard houden we rekening met areaalontwikkelingen en de wettelijke maxima.

Om de woonlasten te beperken brengen wij in 2024 een heffingskorting in mindering op de afvalstoffenheffing. De korting is € 27,50 voor eenpersoonshuishoudens, € 32,50 voor tweepersoonshuishoudens en € 37,50 voor meerpersoonshuishoudens.

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 nemen we de verplicht voorgeschreven beleidsindicatoren op in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo is het makkelijker om gemeenten met elkaar te vergelijken. De voor dit programma relevante indicatoren staan in de tabel hieronder. De gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl en worden steeds met de peildatum van 1 september van het lopende jaar opgevraagd. De indicatoren kijken in principe terug en hebben geen voorspellende waarde. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp en het landelijk gemiddelde van de laatste drie jaren cq metingen.

Indicator / eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden in €	2020	755	700	COELO, Groningen
	2021	799	733	
	2022	944	823	
	2023	956	860	
Woonlasten meerpersoonshuishouden in €	2020	981	773	COELO, Groningen
	2021	982	810	
	2022	1.132	905	
	2023	1.140	942	
Gemiddelde WOZ waarde van alle woningen x € 1.000	2020	305	271	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
	2021	333	290	
	2022	362	317	
	2023	413	369	

Wat mag het kosten?

Algemene Dekkingsmiddelen bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming		
					2025	2026	2027
A Lokale heffingen	Lasten	371	424	426	426	426	426
	Baten	-8.272	-8.890	-8.951	-8.962	-8.989	-8.989
Saldo		-7.901	-8.466	-8.524	-8.536	-8.563	-8.563
B Algemene uitkering	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Baten	-45.680	-46.090	-49.164	-49.222	-45.192	-44.331
Saldo		-45.680	-46.090	-49.164	-49.222	-45.192	-44.331
C Dividend	Lasten	24	44	44	43	42	41
	Baten	-839	-767	-841	-841	-841	-841
Saldo		-815	-722	-797	-798	-799	-800
D Saldo financiering	Lasten	-80	-70	68	224	325	443
	Baten	-32	0	0	0	0	0
Saldo		-112	-70	68	224	325	443
E Overige algemene dekkingsmiddelen	Lasten	24	127	0	196	196	196
	Baten	-478	-767	0	0	0	0
Saldo		-454	-640	0	196	196	196
Programma	Lasten	339	525	538	889	989	1.106
	Baten	-55.302	-56.513	-58.956	-59.025	-55.022	-54.161
Saldo van baten en lasten		-54.963	-55.988	-58.418	-58.135	-54.033	-53.055
Reserves	Toevoeging	4.587	3.188	1.704	34	0	0
	Onttrekking	-2.856	-5.454	-1.596	-1.038	-758	-649
Mutaties reserves		1.731	-2.266	107	-1.004	-758	-649
Resultaat		-53.232	-58.254	-58.311	-59.139	-54.791	-53.704

Verklaring 2024 ten opzichte van 2023 > € 50.000

A Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is

De opbrengst lokale heffingen is verhoogd met de inflatie van 3,7% voor in totaal € 329.000. De netto toename valt lager uit omdat in 2023 incidenteel een bedrag van € 257.000 aan precario als baten is opgevoerd.

B Algemene uitkering

De algemene uitkering neemt in 2024 met ongeveer € 3,1 miljoen toe ten opzichte van 2023. Die toename komt met name door de loon- en prijsontwikkeling en de kleine taakmutaties voor € 2,6 miljoen. De overige ontwikkelingen betreffen de accresontwikkeling zoals die medio 2022 was bepaald en vervolgens door het Rijk is gefixeerd. Dat is minus de verlaging van de suppletieuitkering in verband met de herverdeling gemeentefonds.

C Dividend

De raming van de dividenduitkering in 2023 is gelijk aan het werkelijke dividend uit de winst van 2022. Voor 2024 ramen we een iets hoger dividend op basis van de verwachte winstontwikkeling van Alliander en BNG.

D Saldo financiering

Het saldo van de betaalde rente op geldleningen en de doorberekende rente aan investeringen valt met ingang van 2024 nadelig uit. Dat komt doordat we rekening houden met een hogere rente op de nog aan te trekken langlopende geldleningen.

E Overige algemene dekkingsmiddelen

In de begroting 2023 is rekening gehouden met de opbrengst uit de verkoop van de brandweerkazerne van € 663.000. In 2024 zijn geen verkoopopbrengsten voorzien.

VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Algemene reserve	Toevoeging	1.356	221	247	0	0	0
	Onttrekking	-1.151	-3.479	-833	-244	0	0
Saldo		205	-3.257	-585	-244	0	0
Reserve ter dekking kapitaallasten	Toevoeging	295	2.501	880	0	0	0
	Onttrekking	-1.393	-775	-764	-793	-758	-649
Saldo		-1.098	1.726	116	-793	-758	-649
Behoedzaamheidsreserve	Toevoeging	2.937	465	576	34	0	0
	Onttrekking	-313	-1.200	0	0	0	0
Saldo		2.624	-735	576	34	0	0
VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING		1.731	-2.266	107	-1.004	-758	-649

De informatie over de stortingen en onttrekkingen staat in de financiële begroting, onderdeel F: Reserves.

Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Algemeen

Overhead

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor provincies en gemeenten staan specifieke regels voor de overhead. Dit besluit gaat over de definitie van de overhead en de verplichting dat de kosten van de overhead apart in de begroting worden opgevoerd. Het doel van deze regels is om meer inzicht te krijgen in de totale overheadkosten van de hele organisatie.

In de begroting rekenen we de directe kosten zoveel mogelijk toe aan de taakvelden. Deze directe kosten komen vooral terug in de programma's 1, 2 en 3. Ook de directe loonkosten uit programma 3B worden volgens de capaciteitsplanning verdeeld over de voorgeschreven taakvelden.

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de overheadkosten. Dat zijn:

- kosten die ondersteunend en niet direct dienstbaar zijn aan de externe klant of het externe product,
- kosten voor de sturende taken van hiërarchisch leidinggevendenden (onder andere de loonkosten).

De definitie van overheadkosten is: 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces'. Daarmee bestaat de overhead in elk geval uit de kosten voor:

- leidinggevendenden in het primair proces (hiërarchisch),
- financiën, toezicht en controle op de eigen organisatie,
- personeel en organisatie/HRM,
- inkoop, inclusief aanbesteding en contractmanagement,
- interne en externe communicatie, met uitzondering van klantcommunicatie,
- bestuurszaken en bestuursondersteuning,
- informatievoorziening en automatisering (ICT),
- facilitaire zaken en huisvesting (eigen personeel),
- documentatie en informatieverstrekking (DIV), inclusief expertiseontwikkeling en advies over de procesinrichting,
- managementondersteuning in het primair proces.

Vennootschapsbelasting

Sinds 2016 rust er een vennootschapsbelastingplicht op de winstgevende ondernemingsactiviteiten van de gemeente. In de begroting nemen we geen post op voor vennootschapsbelasting. We verwachten namelijk dat we niet gaan afdragen, met uitzondering van een klein bedrag voor de heffing op de opbrengst van restafval. Het gaat om een bedrag van minder dan € 500.

Daarnaast kunnen we de werkelijke hoogte van de vennootschapsbelasting in 2024 pas bepalen als de cijfers en de feitelijke omstandigheden bekend zijn. Alleen de ondernemingsactiviteiten binnen de gemeente komen in aanmerking voor de vennootschapsbelastingplicht. Die activiteiten moeten aan de volgende criteria voldoen:

- een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid,
- deelname aan het economisch verkeer,
- een winstoogmerk of vermogenoverschotten.

Onvoorzien

De algemene post onvoorzien kunnen we niet toewijzen aan een programma. Deze nemen we hier verplicht apart op.

Waar staat je gemeente

Sinds 2017 nemen we de verplicht voorgeschreven beleidsindicatoren op in de programmabegroting en de jaarrekening. Zo is het makkelijker om gemeenten met elkaar te vergelijken. De voor dit programma relevante indicatoren staan in de tabel hieronder. De gegevens komen van www.waarstaatjegemeente.nl en worden steeds met de peildatum van 1 september van het lopende jaar opgevraagd. De indicatoren kijken in principe terug en hebben geen voorspellende waarde. Onderstaande indicator wordt door ons zelf berekend. In dit geval nemen we ook de berekende waarde volgens de begroting op. In de tabel staan de cijfers van Leiderdorp, landelijk gemiddelden van deze indicator zijn niet beschikbaar.

Indicator / eenheid	periode	Leiderdorp	Nederland	Bron
Overhead in een percentage van de totale lasten	2020 (R)	14	NB	Eigen begroting
	2021 (R)	16	NB	
	2022 (R)	13	NB	
	2023 (B)	13	NB	
	2024 (B)	13	NB	

Wat mag het kosten?

Overhead, VPB en onvoorzien bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming		
					2025	2026	2027
A Overhead	Lasten	9.776	11.354	11.298	11.298	11.162	10.853
	Baten	-74	-8	-6	-6	-6	-6
Saldo		9.702	11.346	11.292	11.292	11.155	10.846
C Onvoorzien	Lasten	0	5	34	34	34	34
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	5	34	34	34	34
Programma	Lasten	9.777	11.358	11.332	11.332	11.196	10.887
	Baten	-74	-8	-6	-6	-6	-6
Saldo van baten en lasten		9.702	11.351	11.326	11.326	11.189	10.880
Reserves	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-16	-31	0	0	0	0
Mutaties reserves		-16	-31	0	0	0	0
Resultaat		9.687	11.319	11.326	11.326	11.189	10.880

Verklaring 2024 ten opzichte van 2023 > € 50.000

A Overhead

Ondanks de cao-ontwikkeling van 2023 op 2024 neemt het bedrag van de overhead in 2024 af. Dat komt voor een deel doordat er in 2023 nog incidentele budgetten voor de organisatieontwikkeling en voor de bijdrage aan IDA waren opgenomen. Die zien we in 2024 niet terug. Daarnaast hebben we meer productieve uren aan de programma's (i.c. programma 3B) toegerekend en minder uren als overhead aangemerkt.

VERREKENING RESERVES OVERHEAD bedragen x € 1.000,-		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Reserve informatiebeleid	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-16	-31	0	0	0	0
Saldo		-16	-31	0	0	0	0
VERREKENING RESERVES OVERHEAD		-16	-31	0	0	0	0

De informatie over de stortingen en onttrekkingen staat in de financiële begroting, onderdeel F: Reserves.

Paragrafen

Paragraaf 1: Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de belastingen (volgens artikel 220 tot en met 228 van de Gemeentewet) en heffingen (volgens artikel 228a en 229 van de Gemeentewet) in Leiderdorp. Het gaat om de tariefontwikkelingen, de opbrengsten, de lokale lastendruk, de kostendekkendheid van belastingen en het beleid rondom kwijtschelding.

Inwoners van Leiderdorp dragen met de lokale belastingen en heffingen bij aan het welzijn, de leefbaarheid en de voorzieningen in het dorp. De lokale belastingen en heffingen zijn een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke inkomsten.

We maken onderscheid tussen belastingen en heffingen, die ook wel 'rechten' genoemd worden. Belastingen zijn verplichte bijdragen aan de gemeente waar geen directe prestatie tegenover staat. De gemeente vraagt heffingen als we een van onze bezittingen beschikbaar stellen of als we een dienst verlenen aan een individu of onderneming. Ook leges vallen onder heffingen. Leges zijn vergoedingen voor de kosten die de gemeente maakt bij de administratie, zoals het geven van informatie en het verstrekken van vergunningen. We stellen de tarieven van de heffingen vast zodat de verwachte opbrengsten de verwachte lasten niet overstijgen. Onder de lasten vallen ook toevoegingen aan voorzieningen voor noodzakelijke vervangingen van activa.

A. Overzicht van de lokale heffingen

De Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR) voert de belastingtaken uit. Daarbij gaat het om het opleggen en invorderen van de gemeentelijke belastingen. Leiderdorp voert zelf alleen lijkbezorgingsrechten en leges uit. De belastingtaken omvatten:

1. onroerendezaakbelastingen (ozb) (*artikel 220 t/m 220h Gemeentewet*);
2. precariobelasting (*artikel 228 Gemeentewet*);
3. toeristenbelasting (*artikel 224 Gemeentewet*);
4. riolheffing (*artikel 228a Gemeentewet*);
5. afvalstoffenheffing en reinigingsrechten (*artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet*);
6. lijkbezorgingsrechten (*artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet*);
7. leges (*artikel 229, eerste lid aanhef en onderdeel a en b, Gemeentewet*)

B. Ontwikkelingen en actualiteit

Beperking van de woonlasten voor inwoners van Leiderdorp

In de begroting van 2023 stond het voornemen om de stijging van de woonlasten van 2023 in de jaren 2023, 2024 en 2025 te compenseren, voor zover die wordt veroorzaakt door de gemeente zelf. Die compensatie is in 2023 gegeven door middel van een heffingskorting op de afvalstoffenheffing. Als gevolg van de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente hebben we die compensatie voor 2024 gehalveerd. De verlaging van de tarieven voor afvalstoffenheffing komt daarmee op € 27,50 voor eenpersoonshuishoudens, € 32,50 voor tweepersoonshuishoudens en € 37,50 voor huishoudens die bestaan uit meer dan twee personen. In 2025 vervalt de compensatie.

Kostendekkendheid

De paragraaf Lokale heffingen moet inzicht geven de kostendekkendheid van de heffingen. De totale opbrengsten voor de gemeente mogen immers niet hoger zijn dan de totale lasten die de gemeente moet betalen. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor hoe we dit moeten doen. Om de totale lasten te bepalen, rekenen

we de overhead toe volgens de verdeelsleutel 'personele lasten per taakveld'. Dat is in de financiële verordening 2023 vastgesteld.

De gemeente streeft naar kostendekkende tarieven voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Dat wil zeggen dat de opbrengsten de kosten volledig dekken. Daarbij streven we naar een dekkingsgraad van 95% tot 100%. Die marge hanteren we vanwege de wettelijke bepaling dat tarieven niet meer dan kostendekkend mogen zijn. Relatief kleine wijzigingen in de lasten of baten kunnen bij een maximale dekkingsgraad van 100% onbedoeld leiden tot een aanpassing in de tarieven.

C. Beleid lokale heffingen (tarieven)

Algemeen

In het coalitieakkoord 2023-2027 staat dat we de onroerende-zaakbelastingen alleen met meer dan de trend verhogen als dat nodig is en het niet verantwoord is om verder te bezuinigen op voorzieningen. Verder zijn de heffingen en leges in principe kostendekkend.

Volgens deze beleidslijn verhogen we de onroerendezaakbelasting (ozb), de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de precariobelasting, de toeristenbelasting en de leges met de vastgestelde inflatiecorrectie van 3,7%. Daarbij houden we rekening met de 100% dekkingsnorm en de wettelijke maximumtarieven. De definitieve tariefvaststelling vindt plaats in de raad van december 2023. Dan besluit de raad tot vaststelling van de belastingverordeningen 2024.

Onroerendezaakbelasting

We verhogen de ozb-opbrengst in 2024 volgens de trend. Wat dat betekent voor de hoogte van de tarieven is onder andere afhankelijk van de waardeontwikkeling van woningen en niet-woningen. Voor de precieze ozb-tarieven gebruiken we de meest recente WOZ-waarden. Dat is dus na afronding van de prognoses van de WOZ-waardering.

Beleidsmatige ontwikkeling waardering onroerende zaken

Bewoners kunnen via www.wozwaardeloket.nl de WOZ-waarden van de woningen in hun straat of hun wijk opvragen en vergelijken. Zo krijgen ze meer inzicht in de waardeverhouding tussen hun eigen woning en die van anderen. Ook kunnen inwoners de WOZ-waarde beter controleren. Een transparante WOZ-waarde draagt bij aan de kwaliteit, en daarmee de acceptatie, van deze waarde. Op termijn leidt dit ook tot minder bezwaar- en beroepschriften. Toch houden we in eerste instantie rekening met een stijging van het aantal vragen en bezwaren.

Herwaardering onroerende zaken

De BSGR voert de jaarlijkse herwaardering van alle onroerende zaken in Leiderdorp uit. De peildatum voor de waarde ligt één jaar voor het jaar waarop de waarde betrekking heeft. Dit betekent dat we voor de waardering van 2024 uitgaan van de waarde op 1 januari 2023. Dit is wettelijk zo bepaald.

Precariobelasting en toeristenbelasting

We verhogen de tarieven met 3,7%.

Rioolheffing

Het tarief voor de rioolheffing berekenen we op basis van het aantal mensen in een huishouden. Er zijn dus verschillende tarieven voor één-, twee- en meer dan tweepersoonshuishoudens. Voor de niet-woningen gaan we uit van het waterverbruik. In het Integraal Waterketenplan (IWKp) 2019-2023, dat de raad op 4 maart 2019 vaststelde, staat dat

de tarieven ieder jaar 3% extra stijgen. In het laatste kwartaal van 2023 wordt het IWKp 2024-2028 gepresenteerd. Naar aanleiding van dat plan kunnen we de jaarlijkse extra stijging bijstellen als dat nodig is. Zo kunnen we ook in de toekomst de vervangingen van de riolering betalen. Daarnaast geldt de 3,7% inflatiecorrectie.

In 2024 komt de dekkingsgraad uit op 94%. Dat is bijna hetzelfde niveau als in 2023 (95%). De kosten lopen wel meer op dan de baten als gevolg van de indexeringen. De dekkingsgraad blijft daardoor een fractie onder de marge die we voor kostendekkende tarieven hanteren. Die dekkingsgraad kan nog wijzigen als n.a.v. het nieuwe IWKp wordt besloten tot een verhoging van de jaarlijkse extra tariefstijging.

Kostendekking rioolheffing	Bedrag in euro's	Percentage
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	1.904.180	
Inkomsten taakveld(en) exclusief heffingen	-160.724	
Netto kosten taakveld	1.743.456	
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
Overhead inclusief (omslag)rente	268.846	
Btw	273.519	
Totale kosten	2.285.821	100%
Opbrengst heffingen		
Dekking	-2.140.772	94%

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

Ook de tarieven voor de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten verhogen we met 3,7%. Ter compensatie van de stijging van de woonlasten verlagen we de tarieven met € 27,50 voor eenpersoonshuishoudens, € 32,50 voor tweepersoonshuishoudens en € 37,50 voor huishoudens die bestaan uit meer dan twee personen.

Door deze maatregelen neemt de dekkingsgraad toe van 81% in 2023 naar 90% in 2024. Zonder de heffingskorting zou de dekkingsgraad uitkomen op 97%. Die valt daarmee binnen de beoogde marge van 95% tot 100%.

Kostendekking afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	Bedrag in euro's	Percentage
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	4.249.275	
Inkomsten taakveld(en) exclusief heffingen	-443.753	
Netto kosten taakveld	3.805.522	
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
Overhead inclusief (omslag)rente	1.318.713	
Btw	556.166	
Totale kosten	5.680.402	100%
Opbrengst heffingen		
Dekking	-5.095.998	90%

Lijkbezorgingsrechten

De tarieven voor de lijkbezorgingsrechten zijn met ingang van 2022 verlaagd en gedifferentieerd. De tarieven van deze heffing blijven tot en met 2025 ongewijzigd. Voor deze heffing halen we de beoogde dekkingsgraad niet. Dat streven

we ook niet na. In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we geconstateerd dat de dekkingsgraad vergelijkbaar is met die van (vrijwel) alle gemeentelijke begraafplaatsen. De dekkingsgraad is lager dan in 2023 (72%) omdat de kosten toenemen maar de opbrengsten gelijk blijven.

Kostendekking lijkbezorgingsrechten	Bedrag in euro's	Percentage
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	391.613	
Inkomsten taakveld(en) exclusief heffingen	-69.990	
Netto kosten taakveld	321.623	
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
Overhead inclusief (omslag)rente	118.971	
Btw	0	
Totale kosten	440.594	100%
Opbrengst heffingen		
Dekking	-296.171	67%

Marktgelden

De tarieven zijn met 3,7% verhoogd. De dekkingsgraad komt daarmee uit op 28%. Pogingen in het verleden om de dekkingsgraad te verhogen zijn niet succesvol gebleken.

Kostendekking marktgelden	Bedrag in euro's	Percentage
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	29.488	
Inkomsten taakveld(en) exclusief heffingen	-3.326	
Netto kosten taakveld	26.162	
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
Overhead inclusief (omslag)rente	15.409	
Btw	2.333	
Totale kosten	43.904	100%
Opbrengst heffingen		
Dekking	-12.308	28%

Leges Titel I, II en III

Volgens de Gemeentewet moeten we in de begroting van 2024 ook de kostendekkendheid van de leges vaststellen. De geraamde baten mogen niet hoger zijn dan de geraamde lasten. Anders gezegd: we mogen geen 'winst' maken op de diensten en producten die wij aanbieden (zie artikel 229b, lid 1, van de Gemeentewet). In het algemeen geldt dat we de tarieven van de leges trendmatig verhogen met 3,7%. De maximumtarieven van onder andere reisdocumenten, rijbewijzen en de Wet op de kansspelen worden door de Rijksoverheid vastgesteld.

Om de kostendekkendheid te bepalen delen we de uren en de materiële kosten van de vakafdeling toe aan de producten. Uiteraard hebben we ook rekening gehouden met werkzaamheden die niet bij de leges horen. Denk aan kosteloze huwelijken, handhaving en bezwaar en beroep. Zo komt een zuivere juridische en financiële berekening tot stand. In de tabel hieronder splitsen we de kostendekkendheid van de leges in hoofdstukken. Voor sommige diensten en producten ramen we in de begroting geen baten. Daarom hebben we daarvoor geen kostendekkendheidspercentage

vastgesteld. Voorbeelden zijn de verstrekkingen uit het kiezersregister, vastgoedinformatie, bestuursstukken en prostitutiebedrijven. Dit is in lijn met de huidige rechtspraak. Een gemeente hoeft namelijk niet van alle diensten in de verordening en de tarieventabel vast te leggen hoe ze de kosten raamt.

De onderstaande tabel wordt door het bedrijf Kostendekkendheid.nl berekend.

Recapitulatie kostendekkendheidstarieventabel Leiderdorp per belastingjaar 2024					
Hoofdstuk		Kosten	Waarvan de overheadcomponent	Opbrengsten	Percentage
Totaal		€ 1.112.060	€ 418.708	€ 702.181	63%
TITEL I	Algemene dienstverlening	€ 489.296	€ 168.355	€ 351.154	72%
1	Burgerlijke stand	€ 54.762	€ 21.258	€ 20.911	38%
2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	€ 119.023	€ 36.144	€ 92.523	78%
3	Rijbewijzen	€ 160.033	€ 62.021	€ 140.837	88%
4	Verstrekkingen uit de Basisregistratie personen (BRP)	€ 39.701	€ 8.397	€ 38.051	96%
9	Overige publiekszaken	€ 11.120	€ 3.761	€ 14.235	128%
15	Kansspelen	€ 1.189	€ 613	€ 1.537	129%
17	Verkeer en vervoer	€ 44.964	€ 10.212	€ 24.177	54%
18	Diversen	€ 58.506	€ 25.950	€ 18.883	32%
TITEL II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	€ 566.327	€ 221.260	€	%
2	Aanvraag vooroverleg/conceptaanvraag	€ 52.828	€ 27.232	€ 0	0%
3	Omgevingsvergunning	€ 513.499	€ 194.028	€ 322.245	63%
TITEL III	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	€ 56.438	€ 29.093	€ 28.782	51%
1	Horeca	€ 6.857	€ 3.534	€ 6.329	92%
2	Organiseren evenementen of markten	€ 40.336	€ 20.793	€ 12.308	31%
3	Overige APV-activiteiten	€ 9.245	€ 4.766	€ 10.145	110%

De opsomming in de tabel laat zien dat de kostendekkendheid over de hele verordening uitkomt op 63%. We maken dus geen 'winst' op de diensten en producten die wij aanbieden. We overschrijden de maximale norm van 100% niet. De dekkingsgraad neemt ten opzichte van 2023 weer iets af en komt bijna weer uit op het niveau van 2022. Het totale beeld verandert niet maar de kosten voor de leges én de overhead nemen ten opzichte van voorgaand jaar toe. De daling van de dekkingsgraad komt doordat de lasten, met name de loonkosten (+8%), meer toenemen dan de baten (+3,7%).

Zowel binnen de titels als binnen de hoofdstukken is kruissubsidiëring toegestaan. Bij kruissubsidiëring gebruiken we bewust lagere legestarieven voor de ene dienst en hogere legestarieven voor de andere dienst. Bijvoorbeeld, binnen Titel II, de dienstverlening die gaat over omgevingsvergunningen, zijn de tarieven voor kleinere bouwactiviteiten minder kostendekkend dan de tarieven voor grotere bouwactiviteiten. Dit is een bewuste keuze, die niet afwijkt van de landelijke tendens en ook niet onredelijk is. Zoals het BBV voorschrijft, geeft de tabel apart weer welk deel van de kosten

overhead is. Het gaat hier om een opslag op het basisuurtarief (per fte). Dit zijn onder andere de kosten voor huisvesting en de ondersteunende diensten van de centrumgemeente. Dit komt overeen met de notitie overhead.

D. Opbrengsten

Het eigen belastinggebied van de gemeente omvat drie belastingsoorten (de ozb, de precariobelasting en de toeristenbelasting) en vijf heffingen (de rioolheffing, de afvalstoffenheffing en het reinigingsrecht, de lijkbezorgingsrechten, de marktgelden en de leges). De totale opbrengst in 2024 is € 17,2 miljoen.

Soort	Begroting 2023 na begr.wijz.juli	Begroting 2024	Verschil	in %
1. Onroerende-zaakbelastingen	-8.543.894	-8.858.366	314.472	3,7%
2. Precariobelasting	-24.830	-25.749	919	3,7%
3. Toeristenbelasting	-73.060	-75.763	2.703	3,7%
4. Rioolheffing	-2.004.941	-2.140.772	135.831	6,8%
5. Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	-4.514.174	-5.095.998	581.824	12,9%
6. Lijkbezorgingsrechten	-292.505	-296.171	3.666	1,3%
7. Marktgelden	-11.869	-12.308	439	3,7%
8. Leges Titel 1 - Algemene dienstverlening	-337.142	-349.617	12.475	3,7%
8. Leges Titel 2 - Omgevingsvergunning	-310.747	-322.245	11.498	3,7%
8. Leges Titel 3 - Dienstverlening overig	-19.490	-20.212	722	3,7%
Totaal	-16.132.652	-17.197.201	1.064.549	6,6%

De tabel maakt de trendmatige verhoging van 3,7% in de meeste gevallen zichtbaar. De extra verhoging van de rioolheffing, de verlaagde heffingskorting op de afvalstoffenheffing en de onveranderde tarieven van de lijkbezorgingsrechten lichtten we eerder al toe. De opbrengst leges (Titel 1, 2 en 3) ramen we in 2024 op het structurele niveau.

E. Lokale lastendruk

De gemeentelijke woonlasten zijn het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een betaalt aan ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing. In de tabel hieronder vergelijken we de woonlasten van Leiderdorp met de woonlasten van andere gemeenten in 2023.

Vergelijking lastendruk met omliggende gemeenten in 2023

Gemeente	Woonlasten eenpersoons huishoudens	Woonlasten meerpersoons huishoudens
Katwijk	€ 859	€ 975
Leiden	€ 913	€ 1.226
Leiderdorp	€ 956	€ 1.140
Leidschendam-Voorburg	€ 860	€ 927
Oegstgeest	€ 1.234	€ 1.410
Teylingen	€ 814	€ 884
Voorschoten	€ 1.340	€ 1.430
Wassenaar	€ 1.352	€ 1.573
Zoeterwoude	€ 1.050	€ 1.071

Vergelijking lastendruk met gemeenten met vergelijkbaar aantal inwoners in 2023

Gemeente	Inwoneraantal (2023)	Woonlasten eenpersoons huishoudens	Woonlasten meerpersoons huishoudens
Ermelo	27.496	€ 1.057	€ 1.143
Hulst	27.596	€ 842	€ 942
Veendam	27.616	€ 902	€ 963
Leiderdorp	27.657	€ 956	€ 1.140
Brunssum	27.682	€ 863	€ 913
Buren	27.725	€ 1.135	€ 1.160
Heemstede	27.778	€ 1.133	€ 1.216

Bron: www.coelo.nl

F. Kwijtscheldingsbeleid

Niet iedere inwoner van Leiderdorp kan de gemeentelijke belastingen betalen. Die inwoners kunnen kwijtschelding aanvragen. Iedereen met een inkomen op bijstandsniveau en zonder vermogen komt in aanmerking voor kwijtschelding van de lokale lasten.

De BSGR beoordeelt de aanvragen voor kwijtschelding. De medewerkers van de BSGR kijken of de burger inderdaad de gemeentelijke belastingen niet kan betalen. Dat stellen ze vast op basis van de belastingcapaciteit. De BSGR kan alleen de onroerendezaakbelastingen, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing kwijtschelden. In de praktijk gaat het vooral om kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Om de belastingcapaciteit van een burger te berekenen, nemen ze het vermogen, het netto besteedbaar inkomen en verschillende normbedragen mee die door het Rijk zijn vastgesteld. Ook voert het inlichtingenbureau (IB) een toetsing uit van het recht op kwijtschelding die automatisch gaat. Met deze toetsing verlagen we de administratieve lasten voor de burgers en verkorten we de afhandeltermijnen.

Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Inleiding

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een 'ratio weerstandsvermogen' en afgezet tegen de algemeen geldende weerstandsnorm. Die ratio geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om tegenvallers op te vangen zonder effecten op het voorzieningenniveau.

Weerstandscapaciteit

De middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, vormen samen de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit algemene reserves en de post onvoorzien. Welke componenten een gemeente precies tot de weerstandscapaciteit wil rekenen, is een politieke afweging. Het resultaat van die afweging van Leiderdorp staat in de financiële verordening 2023.

Risicomanagement

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie. De gemeente wil de risico's die ze loopt zo veel mogelijk beheersen. Dat kan door ze structureel en op systematische wijze te identificeren, prioriteren, analyseren en beoordelen. Een goed systeem van risicomanagement stelt bestuurders en managers in staat om passende beheersmaatregelen te nemen voor risico's die het behalen van de doelstellingen van de organisatie bedreigen.

2. Risico's

Risico-overzicht

We brengen de risico's in kaart met een risicoprofiel. Dit risicoprofiel maakten we met een risicomanagementinformatiesysteem dat meerdere gemeenten gebruiken. Dit systeem brengt risico's systematisch in kaart. Vervolgens beoordelen alle teams binnen de gemeente de risico's. Gebaseerd op het beleidskader weerstandsvermogen en risicomanagement laat het overzicht hieronder de tien grootste risico's zien. Het zijn de risico's met de hoogste bijdrage - nadat een beheersmaatregel is getroffen - aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Onderaan de tabel staat het totaalbedrag voor de overige risico's.

Tabel 1: de 10 belangrijkste risico's

PRG	Risico (incl.gevolg)	Beheersmaatregel	Kans	Financieel gevolg (max) in €	Invloed
4	De hoogte van de algemene uitkering 2022-2025 is enigszins voorspelbaar door het fixeren van het accres. Voor het ravijnjaar 2026 neemt het risico door besluiten van dit kabinet echter toe.	<i>Actief</i> Om dit risico te dekken hebben we de behoedzaamheidsreserve Algemene Uitkering ingesteld. Mee- en tegenvallers ten opzichte van de vastgestelde begroting verrekenen we met deze reserve. De behoedzaamheidsreserve maakt deel uit van de algemene reserves.	50%	3.000.000	12,06%

PRG	Risico (incl.gevolg)	Beheersmaatregel	Kans	Financieel gevolg (max) in €	Invloed
2	Bij de transformatie van de Baanderij komt de beoogde dekking van voorkeursontwikkelingscenario 4 niet of in onvoldoende mate tot stand. Hierdoor zijn extra investeringen van de gemeente noodzakelijk.	<i>In voorbereiding</i> Pas tot (deel)investeringen overgaan als (delen van) het kostenverhaal zeker zijn gesteld.	30%	4.000.000	9,97%
2	Als gevolg van het niet tijdig ontwikkelen/ bebouwen van kavels zullen de tijdelijke geluidschermen in 2024 moeten worden vervangen door permanente schermen.	<i>Suggestie</i> Extra verkoopinzet en/of nagaan of en hoe verkoopbeperkingen opgeheven kunnen worden (vroegtijdig overleg met RWS).	70%	1.000.000	8,27%
2	Door de aantrekkende markt bestaat de kans dat de realisatie van aanbestedingen niet binnen het budget blijft. Indexering onderhoudscontracten incl loon- en prijsontwikkeling. Hogere uitgaven en tekort op exploitatiebudgetten en voorzieningen. Andere optie is een lager onderhoudsniveau.	<i>Actief</i> Scherp sturen op inschrijvingen	70%	900.000	5,07%
1	Financiering Jeugdhulp- Omdat de middelen vanuit het Rijk niet toereikend zijn, voegen we middelen uit de sociale reserve toe aan het jeugdhulpbudget. Het risico is reëel dat we de komende jaren niet uitkomen met de financiën. Volgens het huidige meerjarenbeeld is de reserve sociaal domein in 2026 is uitgeput.	<i>Actief</i> Gemeenten zijn met het Rijk in gesprek over de tekorten op het jeugdhulpbudget. Daarnaast willen de gemeenten in de Leidse regio met het programma jeugdhulp Leidse regio de druk op de duurder vormen van jeugdhulp verminderen. Onder andere door de gemeentelijke toegang te verstevigen.	90%	1.000.000	4,86%
1	Informatiediefstal (digitaal en papier)	<i>Actief</i> Goede beveiliging (firewall). Strenge regels voor vertrouwelijke informatie in afsluitbare papier containers <i>Actief</i> Het tijdig melden van een eventueel datalek	50%	820.000	3,32%
3	Coronapandemie. Corona is niet weg maar de mate waarin de coronapandemie de maatschappij ontwricht blijft ongewis. De gevolgen van de coronapandemie zijn divers. En wat de gevolgen precies zijn, hangt af de intensiteit van de pandemie en hoe lang het nog duurt. Wij zien verschillende risico's: vertraging in de uitvoering van de gemeentebegroting, gebrek aan participatie, uitval van personeel, een toename van de bijzondere bijstand, exploitatietekorten bij Sportfondsen Leiderdorp en bij sportverenigingen in het algemeen en meer	<i>Actief</i> De door het Rijk beschikbaar gestelde middelen voor corona zetten we in om de financiële gevolgen te compenseren. Verder informeren we betrokkenen over de regelingen die de Rijksoverheid ter compensatie heeft ingesteld.	50%	750.000	3,03%

PRG	Risico (incl.gevolg)	Beheersmaatregel	Kans	Financieel gevolg (max) in €	Invloed
1	Personeelstekort bij het Jeugdteam zorgt voor wachtlijsten bij de toegang. Mogelijk worden de doelstellingen hierdoor niet behaald. De extra investering die we hebben gedaan voor het realiseren van het opdracht aan het Jeugdteam levert mogelijk niet de resultaten op die we beogen.	<i>Actief</i> Een mogelijke personeelstekort bij het Jeugdteam Leiderdorp wordt sub-regionaal, binnen de Stichting Jeugdteams Leidse Regio, opgevangen. Er wordt afhankelijk van de casus gekeken of deze tijdelijk kan worden overgedragen naar een professional van een ander Jeugdteam, zodat wachtlijsten zoveel mogelijk worden voorkomen.	70%	500.000	2,83%
2	Schade als gevolg van constructiefouten in kunstwerken	<i>Actief</i> 1. Signalen over potentiële gevolgschade actief oppakken en onderzoeken. 2. Onderzoeksresultaten omzetten naar maatregelen om de risico's te beperken	50%	600.000	2,42%
	Regionale samenwerking verloopt moeizaam en/of uitvoerende samenwerkingsverbanden kunnen uitvallen. De overgang van Servicepunt71 naar de centrumregeling start m.i.v. 2023.	<i>Actief</i> 1. Strategie ontwikkelen voor afhakende gemeenten 2. Besluitvorming op gemeentelijk niveau afstemmen 3. Investeren in samenwerking en goede voorbeelden delen 4. Focus houden op gezamenlijke doelen en resultaten 5. Voor de nieuwe centrumregeling bedrijfsvoering is een risico-opslag afgesproken.	10%	2.500.000	2,04%
Totaal grote risico's				15.070.000	
Overige risico's				20.746.666	
Totaal alle risico's				35.816.666	

Veranderingen in top 10 van risico's

Ten opzichte van de jaarrekening 2022 vonden twee wijzigingen plaats in de top 10:

Uit de top 10:

- Verdere stijging maatwerkvoorzieningen Wmo

In de top 10:

- Regionale samenwerking verloopt moeizaam en/of uitvoerende samenwerkingsverbanden kunnen uitvallen.

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de vastgestelde risico's voerden we een risicosimulatie uit. Dit doen we omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 35.816.666 voor alle risico's ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. In de simulatie gingen we uit van een zekerheidspercentage van 90%. Hieruit volgt dat het met een benodigde weerstandscapaciteit van € 8.785.766 voor 90% zeker is dat we alle eventueel optredende risico's kunnen afdekken. Alle risico's waarvoor geen of onvoldoende beheersmaatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie bepalen samen de benodigde weerstandscapaciteit. De tabel hieronder bevat een overzicht van de meest relevante percentages en de corresponderende benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag (€)
75%	7.395.391
80%	7.764.991
85%	8.207.475
90%	8.785.766
95%	9.659.493

3. Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit algemene reserves per 31-12-2024 en de post onvoorzien 2024

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Capaciteit (€)
Algemene reserve	10.781.435
Bouw- en grondexploitaties	5.885.691
Behoedzaamheidsreserve Gemeentefonds	4.464.227
Begroting: Onvoorziene lasten	34.088
Totale weerstandscapaciteit	21.165.440

4. Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moeten we de relatie leggen tussen de financieel gekwantificeerde risico's met de bijbehorende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

De relatie tussen beide componenten is:

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 21.165.440	=	2,41
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 8.785.766		

De ratio weerstandsvermogen is verbeterd. In de begroting 2023 kwam de ratio uit op 1,68 en de jaarrekening 2022 was die ratio 2,11. De beschikbare weerstandscapaciteit neemt toe terwijl de risico's juist iets afnemen. Beide bewegingen dragen bij aan de stijging van de ratio weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen komt daar ruim uit boven de minimaal vereiste ratio van 'voldoende'.

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	< 0.6	ruim onvoldoende

De normtabel is ontwikkeld met de Universiteit Twente. De tabel geeft een waardering aan de berekende ratio. Onze ratio valt in klasse A hetgeen duidt op een weerstandsvermogen dat uitstekend is.

Uitgaande van een gelijke benodigde weerstandscapaciteit en de verwachte beschikbare capaciteit zal de ratio ook de komende jaren de kwalificatie 'uitstekend' krijgen. Het verwachte verloop van de ratio voor de komende jaren is als volgt:

Tabel 5: Prognose meerjaren

Ratio weerstandsvermogen	Ratio	Betekenis
31-12-2024	2,41	uitstekend
31-12-2025	2,41	uitstekend
31-12-2026	2,40	uitstekend
31-12-2027	2,40	uitstekend

5. Kengetallen

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing staan vijf financiële kengetallen. Het opnemen van deze kengetallen is verplicht. Naast deze kengetallen moeten we ook een beoordeling geven van de onderlinge verhouding van deze kengetallen in relatie tot de financiële positie. De kengetallen en de beoordeling geven samen op een eenvoudige manier inzicht in de financiële positie van de gemeente. De manier waarop we de kengetallen moeten berekenen is vastgelegd in een ministeriële regeling. De VNG ontwikkelde een aantal signaalwaarden voor een grofmazige waardering van deze indicatoren. We hebben de kengetallen berekend op basis van de geprognosticeerde balans en de begroting 2024.

Tabel 5: Financiële kengetallen

Kengetallen	Realisatie	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1a. Netto schuldquote	34,5%	71,1%	99,9%	118,0%	139,8%	154,6%
1b. Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	29,3%	65,8%	94,9%	113,1%	134,5%	149,3%
2. Solvabiliteitsratio	41,6%	32,9%	27,1%	23,6%	20,0%	16,4%
3. Grondexploitatie	-0,4%	0,0%	0,2%	0,9%	1,9%	2,6%
4. Structurele exploitatieruimte	9,6%	1,6%	0,3%	-0,3%	-5,4%	-6,7%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	125,1%	121,0%	121,0%	121,0%	121,0%	121,0%

	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Netto schuldquote	< 100	100 > < 130	> 130
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 100	100 > < 130	> 130
Solvabiliteitsratio	> 50	30 > < 50	< 30
Structurele exploitatieruimte	> 0,6	0 > < 0,6	0
Grondexploitatie		geen norm	
Belastingcapaciteit	< 100	100 > < 120	> 120

- De netto schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) met de totale baten van de begroting. Deze indicator geeft inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' voor rente en aflossing. In de ontwikkeling van de schuldquote zien we een geleidelijke toename sinds 2018. De oorzaak is enerzijds de 'afname' van de totale baten, omdat vanaf 2018 niet of in zeer geringe mate nog baten (en lasten) voor de grondexploitatie in de begroting voorkomen. Aan de andere kant zien we ook een toename van de voorgenomen investeringen volgens het investeringsplan, met de daaraan verbonden financieringsbehoefte. Tabel 5 presenteert ook de schuldquote gecorrigeerd voor de leningen die de gemeente heeft uitstaan; deze middelen vloeien immers op termijn terug. Hoewel beide indicatoren oplopen, scoort de gemeente Leiderdorp voor 2024 nog net '**voldoende**'. Verder merken we op dat de schuldquote in de komende jaren sneller oploopt dan in de begroting 2023 nog was verwacht.
- De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen). Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen is ten opzichte van het totale vermogen (het financiële kengetal solvabiliteitsratio), hoe gezonder de gemeente. De gemeente Leiderdorp scoort volgens de VNG-signalwaarde '**onvoldoende**'. In dat licht is het belangrijk te weten dat lokale overheden de facto 'solvabiliteitsvrij' zijn en dus altijd aan de verplichtingen op lange termijn kunnen voldoen.
- Het financiële kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de investeringen in grondposities (boekwaarde) zijn ten opzichte van de jaarlijkse baten. Voor deze indicator zijn geen signaalwaarden geformuleerd. De boekwaarde op zich zegt immers niets over de mate waarin vraag en aanbod op elkaar aansluiten en in hoeverre de investeringen dus kunnen worden terugverdiend. Paragraaf 7 brengt hier meer duidelijkheid in.
- De indicator structurele exploitatieruimte geeft aan hoe de structurele vrije ruimte (structurele baten min structurele lasten) zich verhoudt tot de totale begrotingsbaten. Dit laat zien in hoeverre de gemeente in staat is om structurele

tegenvallers op te vangen. Voor het begrotingstoezicht door de provincie is de structurele begrotingsruimte 'voldoende' wanneer deze groter is dan 0. Voor 2024 scoort deze indicator volgens de VNG-sigitaalwaarde '**matig**'. Dat beeld slaat met ingang van 2025 om met vervolgens een substantieel tekort in 2026 en 2027.

- De indicator belastingcapaciteit drukt uit hoe de woonlasten van een meerpersoonshuishouden (ozb, afvalstoffenheffing en rioolheffing) zich verhouden tot het gewogen landelijk gemiddelde. Hoge woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde drukken uit in hoeverre de gemeente de eigen inkomsten aanspreekt en dus ook beperkt is in het verkrijgen van extra inkomsten. Woonlasten onder het landelijk gemiddelde waardeert VNG als 'voldoende', woonlasten tussen het landelijk gemiddelde en 120% als 'matig' en woonlasten hoger dan 120% als 'onvoldoende'. De woonlasten in Leiderdorp bewegen zich boven de 120% t.o.v. van het landelijk gemiddelde. Volgens de VNG-sigitaalwaarden scoren we dus '**onvoldoende**'.

De indicatoren en de sigitaalwaarden zijn een grofmazig instrument om een uitspraak te kunnen doen over de financiële positie van een gemeente. Op basis van de sigitaalwaarden scoort Leiderdorp uiteenlopend van voldoende tot onvoldoende. Ten opzichte van de begroting 2023 valt deze score negatiever uit. Gelet op het goede weerstandsvermogen geven deze indicatoren geen aanleiding om het beleid bij te stellen. We realiseren ons ondertussen dat we in deze begroting enerzijds een ambitieus investeringsplan opnemen en anderzijds een bezuinigingsoperatie gaan opstarten.

Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft hoe we onze kapitaalgoederen beheren. De financiële verordening bepaalt dat er een actueel beleidskader moet zijn voor het onderhoud van kapitaalgoederen. Ons beleidskader onderhoud kapitaalgoederen staat in de beheervisie openbare ruimte. Het beleidskader geeft aan om welke kapitaalgoederen het gaat. Informatie over de investeringen staat in de financiële begroting onder hoofdstuk E: Investerings. Het verloop van de voorzieningen lichten we toe in hoofdstuk G: Voorzieningen.

Beleidskader

De beheervisie openbare ruimte is het beleidskader voor het beheer en het onderhoud van de openbare ruimte. Uitvoering van dit beleid moet leiden tot een bestendige situatie waarin we de kapitaalgoederen onderhouden volgens vastgestelde functionaliteit en kwaliteitsniveau. Denk aan schoon, heel en veilig. Daarbij optimaliseren we de totale kosten.

Het beleidskader voor de kapitaalgoederen bevat per kapitaalgoed:

- de werkzaamheden voor de instandhouding,
- het onderhoudsniveau uit het beeldkwaliteitsplan,
- de grootte van het areaal,
- de kosten voor de instandhouding, zoals klein en groot onderhoud en vervangingskosten,
- de huidige staat van onderhoud, zoals een technische beoordeling en toezicht op de kwaliteit,
- een scenario voor het onderhoud.

Prog.	Omschrijving beheerplan	Vastgesteld door de raad	Frequentie actualisatie	Volgende actualisatie	Voorziening	Financiële vertaling in de begroting	Achterstallig onderhoud
2	1. Beheervisie: kaders integraal beheer openbare ruimte (IBOR) (1A t/m 1F)	2014	1x per 10 jaar	2024	ja	ja	n.v.t.
2	2. Integraal Waterketenplan Leidse regio 2024-2028	2023	1x per 5 jaar	2028	ja	ja	zie IWKp
2	3. Beheerplannen kapitaalgoederen openbare ruimte 2020-2029	2019	1x per 4 jaar	2024	ja	ja	zie beheerplannen
2	4. Meerjarig Onderhoudsplan Accommodaties 2021-2030	2021	1x per 4 jaar	2025	ja	ja	n.v.t.

1. Integraal beheer openbare ruimte (IBOR)

De gemeente Leiderdorp is verantwoordelijk voor het beheer en het onderhoud van de openbare ruimte. Er zijn beheerplannen voor wegen, riool, water, openbare verlichting, groen, civiele kunstwerken (zoals bruggen, kademuren, en geluidsschermen), straatmeubilair, speelvoorzieningen, reiniging en de begraafplaats. De beheerplannen beschrijven hoe we de beheerelementen in de openbare buitenruimte in stand houden. De focus ligt op planmatig en efficiënt werken. De beheerplannen bieden een basis om actuele beleidsthema's zoals duurzaamheid, bereikbaarheid en verstedelijking integraal af te stemmen.

A. Wegen

Gewenst kwaliteitsniveau

We onderhouden, beheren en inspecteren onze wegen om de functionaliteit en de veiligheid te garanderen. Met een tweejaarlijkse technische beschouwing brengen we de onderhoudstoestand in kaart. Zo ontstaat een kwaliteitsbeeld van het wegareaal, gebaseerd op de maatlatten van CROW. Deze inspectie geeft per wegvak, -type en -categorie inzicht in de toestand van het areaal op detailniveau. Voor burgers en bedrijven tonen we de kwaliteit aan volgens de methode beeldkwaliteit. Leiderdorp heeft kwaliteit B. Niveau B (Basis) is het best passende niveau om de openbare ruimte schoon, heel en veilig te houden binnen de financiële kaders. We maken wegenplanningen op basis de technische beschouwing, de beeldkwaliteit, nieuwe ontwikkelingen en de wensen van burgers en bedrijven.

De wegenplanningen en de planning voor het rioolonderhoud in het Integraal Waterketenplan (IWKp) vormen de basis voor een integrale uitvoeringsplanning. Om zo efficiënt mogelijk met onze middelen om te gaan sluiten we met de andere domeinen in de openbare ruimte hierbij aan. Denk hierbij aan de openbare verlichting, groen, water, kunstwerken en spelen.

Op de doorgaande wegen met asfaltverharding gebruiken we thermoplastisch of slijtvast materiaal voor de belijning. Dit is een relatief duurzaam product. Voor de belijning die niet wordt overreden en belijning op klinkerverharding kiezen we voor de goedkopere traditionele wegenverfbelijning.

Wat gaan wij ervoor doen?

We pakken onze projecten steeds breder en integraler op. We kijken niet alleen goed naar de technische kant, maar we halen ook opgaven 'van buiten naar binnen'. Met andere woorden: inbreng vanuit de maatschappij vinden we belangrijk. We nemen ook thema's mee als warmtetransitie, klimaatadaptatie, mobiliteitsopgaven (bijvoorbeeld de Leidse Ring Noord), ruimtelijke ontwikkelingen en innovatie.

Daarnaast voeren we de geplande klein- en grootonderhoudswerken uit van het asfalt en de elementenverharding op basis van de weginspecties. Enkele voorbeelden zijn de Ereprijskamp, de Alphons Diepenbrocksingel, de Rietschans, het Staringspad en het fiets/voetpad Munniken-, Zijllaan- en Meijepolder (samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland). Ook zijn veel locaties met wortelopdruk en met zetting hersteld.

We gaan door met de voorbereiding en uitvoering van de Leidse Ring Noord aan de Leiderdorpse zijde (de Oude Spoorbaan), Oranjewijk/Doeskwartier, Acacialaan, Voorhoflaan en de Kerkwijk. Ook starten we in 2024 met de voorbereiding van verschillende ophoogprojecten zoals aan de Buitentocht, de Molentocht en het Jan de Hartogplein. Het fietspad richting Oud Ade en het begin van de Achterhovenerweg worden vervangen door Easypathplaten. Projecten door derden, zoals van KPN (uitrol glasvezel), zijn in de loop van 2024 klaar.

We voegen het jaarlijkse asfaltonderhoud zo veel mogelijk samen. We voeren het onderhoud uit in het voorjaar, na de vorstperiode. Het regulier onderhoud aan de belijning en de figuraties op het wegoppervlak nemen we mee in het wegenonderhoud.

B. Openbare verlichting

Gewenst kwaliteitsniveau

Het beleid voor en de kwaliteit van de openbare verlichting (OVL) staat in het beleidsplan OVL. We zetten in op de naleving van het afgesproken kwaliteitsniveau en de milieudoelstellingen. Het gewenste kwaliteitsniveau vertalen we naar een meerjarenonderhoudsplan. We ontwerpen, onderhouden, vervangen en vernieuwen de openbare verlichting volgens de richtlijnen van de NPR 13201 en de criteria voor duurzaam inkopen van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (hiervoor Agentschap NL).

Wat gaan wij ervoor doen?

Verlichting maakt onlosmakelijk deel uit van de openbare ruimte. Hier passen we het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) toe. Als we namelijk de beheer- en onderhoudswerkzaamheden afstemmen met andere disciplines (zoals wegen, riool en groen), maken we minder kosten. Ook geeft dit minder overlast voor bewoners en een hogere tevredenheid.

We pakken de komende jaren flink door met de vervanging van oude gasontladingslampen door duurzame ledverlichting. Ons doel is dat eind 2024 meer dan 45% van de lichtpunten in de openbare ruimte uit ledverlichting bestaat. Zo wordt de openbare ruimte beter verlicht en besparen we tegelijkertijd energie.

In 2024 zetten we op een aantal plekken slimme en bewezen technologie in voor licht op maat. Licht op maat betekent dat we verlichting plaatsen waar en wanneer dat nodig is en dat we het donker laten waar en wanneer dat kan.

Voor de verlichting hebben we een duurzaam inkoopbeleid gebaseerd op C2C. Dat is de toepassing van duurzame materialen. Dit past bij onze ambitie en leidt tot minder (jaarlijkse) kosten.

In 2024 (en de volgende jaren) pakken we onderstaande projecten op. Hiermee besparen we nog meer op energie en onderhoud.

- # Leidse Ring Noord,
- # Hoofdstraat; 48 authentieke armaturen,
- # Valk Bouwmanweg; 34 authentieke armaturen,
- # Dwarswettering; 21 lichtmasten,
- # Baanderij; 103 lichtmasten,
- # Laan van Berendrecht; 103 lichtmasten,
- # Wijk Ouderzorg; 670 lichtmasten,
- # Vronkenlaan; 86 lichtmasten,
- # Patrinomiumpark; 6 lichtmasten.

C. Civiele kunstwerken

Gewenst kwaliteitsniveau

We onderhouden, beheren en inspecteren civiele kunstwerken - zoals houten en betonnen bruggen - om de functionaliteit, toegankelijkheid en veiligheid te garanderen. Om aan het gewenste kwaliteitsniveau te voldoen, werken we met een meerjarenonderhoudsplan.

We onderhouden, beheren en inspecteren kunstobjecten - zoals beelden en specials - om de functionaliteit en de veiligheid te garanderen. Om aan het gewenste kwaliteitsniveau te voldoen, werken we hiervoor ook met een meerjarenonderhoudsplan.

Wat gaan wij ervoor doen?

Op basis van de technische inspectie van alle civiele kunstwerken stelden we een meerjarenonderhoudsplan Civiele Kunstwerken 2020-2029 op. Aan de hand van dit beheerplan voeren we herstel- en onderhoudswerkzaamheden uit. Dit doen we zoveel mogelijk integraal en in afstemming met de regiogemeenten. Zo wordt het groot onderhoud van de Doesbrug begin 2024 afgerond. De ingrepen zijn nodig om te voldoen aan de veiligheidsnormeringen.

Op basis van de inspectie van alle kunstobjecten stelden we een meerjarenonderhoudsplan Kunstobjecten 2023-2032 op. Hiervoor zijn gelden beschikbaar gesteld. Jaarlijks voeren we verschillende herstel- en onderhoudswerkzaamheden aan kunstobjecten uit. Ook dit doen we zoveel mogelijk integraal.

D. Verkeerregelininstallaties

Gewenst kwaliteitsniveau

De gemeente beschikt over acht verkeersinstallaties. Alle installaties hebben ledverlichting.

Wat gaan wij ervoor doen?

Samen met Leiden hebben we een beheer- en onderhoudscontract. De organisatie van Leiden is professioneler ingericht. Zo geven we een kwaliteitsimpuls aan het technische en functionele onderhoud van de verkeerslichten.

E. Speelvoorzieningen

Gewenst kwaliteitsniveau

We streven naar voldoende speelruimte zodat ieder kind in Leiderdorp veilig kan buitenspelen. De verdeling van de informele en de formele speelruimte maken we volgens de richtlijnen in het speelruimteplan. Ieder kind in Leiderdorp moet dus veilige speelplaatsen in de buurt hebben. Onveilige speelelementen repareren we of verwijderen we als herstel niet meer mogelijk is. We volgen de eisen in het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen en de Europese normen 1176 en 1177. Bij vernieuwing van speelplaatsen gebruiken we onderhoudsvriendelijke en duurzame materialen.

Wat gaan wij ervoor doen?

We gaan verder met de uitvoering van het speelruimteplan waarbij we een deel van de formele speelplaatsen omvormen tot informele speelplaatsen. Daarnaast vernieuwen of renoveren we centraal gelegen formele speelplaatsen (zie programma 2C). Bij de vernieuwingen, verbeteringen en omvormingen betrekken we buurtbewoners, schoolbesturen en kinderen. Dit doen we actief; we organiseren bewonersbijeenkomsten, we sturen bewonersbrieven en we houden enquêtes. We ondersteunen initiatieven van bewoners om te participeren in het beheer, bijvoorbeeld

door adoptie van informele speelplaatsen mogelijk te maken. In 2024 staan de volgende speelplaatsen op de planning: de Koekoekstraat/Merelstraat, de Houtschans, de Hella Haasestraat en de Rozemarijntuin/Tijmtuin.

We voeren (twee)jaarlijks de vereiste hoofdinspectie en functionele controlerondes uit.

F. Water

Gewenst kwaliteitsniveau

De gemeente Leiderdorp is beheerder van een groot aantal watergangen. De beheer- en onderhoudstaken zijn vooral gericht op het baggeren, maaien, schoonhouden en de zorg voor een goede doorstroming. Daarin hebben ook duikers een rol. Het Hoogheemraadschap van Rijnland beheert de hoofdwatergangen in de gemeente. Daarnaast worden enkele watergangen onderhouden door derden en particulieren.

We streven naar een betere kwaliteit van het oppervlaktewater. Dit staat in nauwe relatie met het Integraal Waterketenplan (zie hoofdstuk 2 van deze paragraaf).

Wat gaan wij ervoor doen?

Voor een goed functionerend watersysteem zijn tijdig het baggeren van watergangen en het in stand houden van de oevers belangrijk. We voeren deze onderhoudswerkzaamheden uit volgens het waterbeheerplan. Ook worden duikers (de leidingen tussen watergangen) geïnspecteerd en waar nodig doorgespoten.

G. Groen

Gewenst kwaliteitsniveau

Openbaar groen is van groot belang voor de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Vanuit verschillende wettelijke, beleids- en beheerkaders werken we aan een biodivers, duurzaam, onderhoudsarm en veilig groenbestand. Dit openbaar groen beheren we op beeldkwaliteitsniveau B.

Naast de plantsoenen in de woonwijken beschikt de gemeente over een netwerk aan grote groengebieden. Hier kunnen onze inwoners en bezoekers naar behoefte recreëren met respect voor de aanwezige natuur.

Wat gaan wij ervoor doen?

We onderhouden het openbaar groen volgens het groenbeheerplan. Dit geeft inzicht in de kwaliteit van het openbaar groen en de middelen die nodig zijn voor het vastgestelde kwaliteitsniveau. Het dagelijks onderhoud bestaat uit werkzaamheden die gericht zijn op de verzorging, zoals onkruidbeheersing en het scheren van hagen. Om groenvoorzieningen langdurig en duurzaam in stand te houden is ook groot onderhoud nodig, zoals de dunning van bosplantsoenen en het snoeien van bomen. Voor het vernieuwen en herinrichten van groenvoorzieningen sluiten we zoveel mogelijk aan bij beheerprojecten.

Zie programma 2C voor de doelen en activiteiten.

H. Straatmeubilair

Gewenst kwaliteitsniveau

Met straatmeubilair bedoelen we 'diverse objecten en elementen die de verblijfsfunctie van de openbare ruimte dienen en/of een verkeersfunctie of informerende functie hebben'. Het gaat hierbij om palen, fietsvoorzieningen, zitbanken, bewegwijzeringen, straatnaamborden, verkeersborden en wegmarkeringen. Het kwaliteitsniveau van het beheerplan Straatmeubilair is vastgesteld op niveau B.

Wat gaan wij ervoor doen?

We voeren preventief onderhoud uit aan het straatmeubilair. Dit is onder andere van belang voor een veilige en vlotte afwikkeling van het verkeer.

2. Riolering

Gewenst kwaliteitsniveau

Riolering is nodig voor 'het duurzaam beschermen van volksgezondheid en milieu' en het voorkomen van wateroverlast. Dit algemene doel kunnen we vertalen naar drie zorgplichten: het inzamelen van afvalwater, van hemelwater en van grondwater. We beheren en onderhouden alle openbare rioleringen, het bergbezinkbassin, de putten en de kolken. Daarnaast bedienen en onderhouden we de rioolgemalen en het drukrioolsysteem.

In het Integraal Waterketenplan (IWKp 2024-2028) staat hoe we omgaan met onze drie zorgplichten. Het IWKp is een gezamenlijk plan van de Leidse clusters: Leiderdorp, Zoeterwoude, Leiden, Oegstgeest, Voorschoten en Wassenaar, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de waterbedrijven Dunea en Oasen.

Ons IWKp 2024-2028 geeft inzicht in wat er nodig is om onze waterketen in stand te houden op het gebied van beleid, inspanningen en financiën. Een belangrijk onderdeel is het riool. Op basis van de investeringen die nodig zijn is het rioolheffingsstarief vastgesteld. Zo geven we invulling aan de uitgangspunten in de klimaatstrategie.

Wat gaan wij ervoor doen?

In 2024 voeren we reguliere onderhoudswerkzaamheden en projecten uit:

- riolering reinigen en inspecteren (ongeveer 11 km per jaar),
- straat- en trottoirkolken reinigen (2 x per jaar),
- correctieve maatregelen aan riolering en kolken,
- rioolgemalen reinigen en inspecteren (dat zijn er ongeveer 30),
- correctieve renovatiemaatregelen aan gemalen (dat zijn er ongeveer 8),
- meetnetwerk riolering in stand houden en monitoren,
- integraal project Oranjewijk, in de uitvoeringsfase,
- integraal project Acacialaan, in de uitvoeringsfase,
- integraal project Kerkwijk, in de uitvoeringsfase,
- integraal project Kreken-zuid, de uitvoering gaat starten,
- participeren in ontwikkellocaties.

3. Meerjarig Onderhoudsplan Accommodaties 2021-2030

In dit plan staat hoeveel budget we nodig hebben om het gemeentelijk vastgoed de komende tien jaar in stand te houden op conditiescore 3 (sober en doelmatig). We werken dit plan één keer per vier jaar bij om te toetsen of het jaarlijkse budget nog voldoende is om aan het gestelde niveau te voldoen.

De ambitie voor de gemeentelijke vastgoedportefeuille is 'zo efficiënt mogelijk met de beschikbare ruimte omgaan'. Het doel is een zo hoog mogelijk rendement op maatschappelijk en financieel gebied. Vijf 'gouden' regels zijn hierbij leidend:

- Denk niet in termen van functies, maar in activiteiten.
- Stuur op een clustering van samenhangende ruimtelijke activiteiten.
- Denk niet in termen van gebouwen, maar in omgevingen en netwerken.
- Maak een onderscheid in basisvoorzieningen en plusvoorzieningen.
- Denk niet in termen van investering, maar in duurzame exploitatie.

We stellen het vastgoed in eerste instantie beschikbaar aan partijen die bijdragen aan onze beleidsdoelen. Leegstaande delen van gebouwen verhuren we bij voorkeur aan partijen die activiteiten organiseren die passen bij de activiteiten die al in het gebouw plaatsvinden. Als die activiteiten niet langer bijdragen aan het gemeentelijke beleid, kijken we of we het vastgoed willen behouden.

Wat gaan wij ervoor doen?

We werken het beleidskader uit 2013 bij. In 2023 zijn we daarnaast gestart met de Kadernota Vastgoed. We bereiden duidelijke beleidskaders voor om de eigen rollen helder te maken en een compleet inzicht te krijgen in het vastgoed dat we bezitten. We stellen ook een routekaart voor de verduurzaming van de gemeentelijke vastgoedportefeuille op. Gemeentelijk vastgoed dat geen beleidsdoel dient, stoten we af. Bijvoorbeeld, de boerderij aan de Hoogmadeseweg 62 is inmiddels verkocht. De verkoopmogelijkheden voor de herontwikkeling van de Brandweerkazerne en de Werf aan de Simon Smitweg 9-11 zijn inmiddels verkend en we verwachten hier in 2024 een herbestemming voor te vinden.

		2024	2025	2026	2027
1. Integraal Beheer Openbare Ruimte					
a. Wegen	Kapitaallasten	421.550	621.120	755.484	789.938
	Jaarlijks onderhoud	482.507	603.178	655.664	655.664
	Groot onderhoud / storting voorziening	760.685	798.635	798.635	798.635
	Subtotaal	1.664.742	2.022.933	2.209.783	2.244.237
b. Openbare verlichting	Kapitaallasten	83.977	117.968	142.233	155.857
	Jaarlijks onderhoud	188.594	188.594	188.594	188.594
	Groot onderhoud / storting voorziening	11.491	11.491	11.491	11.491
	Subtotaal	284.062	318.053	342.318	355.942
c. Civieltechnische kunstwerken	Kapitaallasten	278.801	343.932	381.788	385.973
	Jaarlijks onderhoud	286.234	282.734	282.734	282.734
	Groot onderhoud / storting voorziening	187.419	187.419	187.419	187.419
	Subtotaal	752.454	814.085	851.941	856.126
d. Verkeersregelinstallaties	Kapitaallasten	228.978	229.323	222.344	211.362
	Jaarlijks onderhoud	145.104	145.104	145.104	145.104
	Groot onderhoud / storting voorziening	0	0	0	0

		2024	2025	2026	2027
	Subtotaal	374.082	374.427	367.448	356.466
e. Speelplaatsen	Kapitaallasten	107.850	120.689	128.673	133.547
	Jaarlijks onderhoud	9.300	9.300	9.300	9.300
	Groot onderhoud / storting voorziening	40.748	40.748	40.748	40.748
	Subtotaal	157.898	170.737	178.721	183.595
f. Water	Kapitaallasten	39.983	51.728	57.978	67.077
	Jaarlijks onderhoud	373.318	391.548	391.548	391.548
	Groot onderhoud / storting voorziening	126.402	126.402	126.402	126.402
	Subtotaal	539.703	569.678	575.928	585.027
g. Groen	Kapitaallasten	21.730	19.675	19.582	19.132
	Jaarlijks onderhoud	1.199.102	1.199.102	1.196.992	1.196.992
	Groot onderhoud / storting voorziening	356.225	356.225	356.225	356.225
	Subtotaal	1.577.057	1.575.002	1.572.799	1.572.349
h. Straatmeubilair	Kapitaallasten	10.760	11.475	12.228	12.171
	Jaarlijks onderhoud	30.450	30.450	30.450	30.450
	Groot onderhoud / storting voorziening	141.783	141.783	141.783	141.783
	Subtotaal	182.993	183.708	184.461	184.404
2. Riolering					
	Kapitaallasten	599.127	717.310	830.105	909.141
	Jaarlijks onderhoud	568.153	568.153	568.153	568.153
	Groot onderhoud / storting voorziening	0	0	0	0
	Subtotaal	1.167.280	1.285.463	1.398.258	1.477.294
3. Accommodaties					
a. Gebouwen	Kapitaallasten	2.368.143	2.499.643	2.663.713	2.507.414
	Jaarlijks onderhoud	303.700	303.700	303.700	303.700
	Groot onderhoud / storting voorziening	596.450	596.450	596.450	596.450
	Subtotaal	3.268.293	3.399.793	3.563.863	3.407.564
b. Sportvelden	Kapitaallasten	130.723	130.097	129.473	128.173
	Jaarlijks onderhoud	107.338	107.338	107.338	107.338
	Groot onderhoud / storting voorziening	51.568	51.568	51.568	51.568
	Subtotaal	289.629	289.003	288.379	287.079
	Totaal	10.258.193	11.002.882	11.533.899	11.510.083

Discipline	Areaal
Wegen: oppervlakte van het wegennet	1.330.000 m2
Wegen: binnen bebouwde kom	1.215.000 m2
Wegen: buiten bebouwde kom	115.000 m2
Wegen: elementen bestrating	979.000 m2
Wegen: asfalt	417.000 m2
Riolering: lengte vrijverval	111 km
Riolering: lengte drukriool	14 km
Riolering: gemalen	96 st.
Riolering: bergbezinkbassin	1 st.
Riolering: overstorten (conform basisrioleringsplan (BRP) 2016)	59 st.
Riolering: straatkolken	9.540 st.
Water: oppervlakte watergangen in gemeentelijk beheer	434.000 m2
Water: oppervlakte water met ontvangplicht	153.000 m2
Water: harde oeverlijn	40.000 m1
Water: zachte oeverlijn	49.000 m1
Water: duikers (exclusief duikers onder de A4)	214 st. (4.000 m1)
Groen: aantal bomen	17.000 st.
Groen: oppervlakte plantsoenen	400.000 m2
Groen: gazon	301.700 m2
Groen: berm	655.000 m2
Verlichting: masten met armaturen	5.127 st.
Kunstwerken: houten bruggen, betonnen en stalen bruggen / kunstobjecten	196 st./ 33st.
Verkeerstekens:	3.631 st.
Markeringen:	5.480 m2
Belijning:	54.084 m1
Spelen: aantal speellocaties (dit zegt niets over de toestellen)	106 st.
Verkeersregelinstallaties	8 st.
Vastgoed: aantal gemeentelijke accommodaties (bron: MOP 2021-2030)	20 st.

Paragraaf 4: Financiering

Renteontwikkelingen

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Doel van de ECB is prijsstabiliteit: een inflatie van 2% op de middellange termijn. Het laatste jaar is de inflatie enorm gestegen en dus veel hoger dan dit doel. De inflatie lijkt nu wel terug te lopen, maar de verwachting is dat deze te lang te hoog blijft. De inflatie is omhooggeschoten door o.a. de sterk gestegen energieprijzen én de oorlog in Oekraïne. De vraag lijkt nu af te nemen maar blijft dus hoger dan het aanbod en daardoor stijgen veel prijzen. De ECB verwacht dat de inflatie ook op de middellange termijn boven 2% uitkomt.

De ECB heeft geen directe invloed op stijgende en dalende prijzen. Maar de centrale bank kan met haar monetaire beleid de inflatie wel indirect beïnvloeden. Voor het monetaire beleid beschikt de ECB over een gereedschapskist met allerlei instrumenten. De zogenoemde beleidsrente is een belangrijk instrument. Die rente bepaalt de rentetarieven voor banken om geld bij de ECB te lenen of aan te houden. Daarnaast beschikt de ECB over andere instrumenten om de inflatie te beïnvloeden. In de afgelopen jaren heeft de ECB ook nieuwe instrumenten aan de gereedschapskist toegevoegd om prijsstabiliteit te handhaven. Dit met het oog op de enorme veranderingen in de economie. Denk aan de speciale aankoopprogramma's. Daarom wil de centrale bank de vraag afremmen met een renteverhoging. De ECB heeft de rente in juli 2023 verhoogd.

De renteverwachting voor de langere termijn is lastig te voorspellen. Om het risico van rentestijging te beperken houden wij rekening met een stijgende rente.

In deze begroting rekenen we met de onderstaande rente op nieuwe geldleningen. De renteverwachting is t.o.v. 2023 verhoogd.

Renteontwikkelingen

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
Rente kapitaalmarkt	3,00%	3,20%	3,40%	3,60%	3,80%
Rente geldmarkt	0,25%	0,50%	0,50%	0,50%	0,50%

Ontwikkelingen gemeente Leiderdorp

Beleidsvoornemen treasury

In de financiële verordening 2023 bepaalde de raad de kaders voor de treasuryfunctie. Het beleid van onze gemeente is gericht op afdekking van de financieringsbehoefte met kortlopende financiering. Want de rente op de kortlopende middelen is in het algemeen lager dan de rente op langlopende middelen. We houden daarbij rekening met de kasgeldlimiet: de gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, mag niet boven de 8,5% van het begrotingstotaal uitkomen. Gezien onze renteverwachting in combinatie met de oplopende rente in de afgelopen maanden monitoren we de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt regelmatig en kunnen we overwegen om een groter deel van de financieringsbehoefte af te dekken met langlopende leningen.

Risicobeheer

Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee concrete richtlijnen: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm (beide benoemd in de Wet fido).

De kasgeldlimiet

De gemiddelde vlottende schuld van een gemeente mag, over drie maanden gezien, niet boven de 8,5% van het begrotingstotaal uitkomen. De kasgeldlimiet heeft het volgende verloop:

- Kasgeldlimiet 2022 € 6,1 miljoen
- Kasgeldlimiet 2023 € 6,5 miljoen
- Kasgeldlimiet 2024 € 7,0 miljoen

Voor 2024 verwachten wij geen overschrijding van de kasgeldlimiet.

De renterisiconorm

De jaarlijkse aflossingen op en renteherzieningen van de langlopende schuld mogen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In de tabel hieronder staat de verwachte ontwikkeling van de renterisiconorm voor de komende jaren:

De renterisiconorm

Nr.	Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
1	Begrotingstotaal	75.960	82.459	83.333	80.601	80.035
2	Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1x2)	15.192	16.492	16.667	16.120	16.007
4	Renteherzieningen	0	0	0	0	0
5	Aflossingen	3.274	3.676	4.708	5.507	6.321
6	Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	3.274	3.676	4.708	5.507	6.321
7	Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	11.918	12.816	11.959	10.613	9.685

Bedragen x € 1.000

De hoogte van de langlopende leningen waarover we de komende jaren een renterisico lopen blijft ruimschoots binnen de wettelijke norm (Wet fido).

De leningenportefeuille

In 2024 verwachten we € 28,6 miljoen aan langlopende leningen aan te trekken. Die financieringsbehoefte is voor een deel doorgeschoven vanuit 2023. Met de exploitatielasten van de leningen hebben we in de exploitatiebegroting rekening gehouden.

De leningportefeuille

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
Stand 1 januari	32.838	53.606	78.559	94.837	105.623
Nieuwe leningen	24.042	28.629	20.985	16.293	15.607
Reguliere aflossingen	3.274	3.676	4.708	5.507	6.321
Stand per 31 december	53.606	78.559	94.837	105.623	114.909
Rentelasten	315	631	898	1.063	1.203

Bedragen x € 1.000

Rentemethodiek en renteresultaat

De toerekening van de rentelasten doen we volgens de rente-omslagmethode. Het totaal van de rentelasten wordt 'omgeslagen' over het geheel van de investeringen. De rentelasten zijn het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen.

Met de rente-omslagmethode rekenen we de rentelasten volgens de stand van de investeringen toe aan de taakvelden in de programmabegroting. We gaan ervan uit dat de gehanteerde omslagrente van 0,5% een reëel percentage is. Zodra de afwijking tussen de gehanteerde omslagrente en de werkelijk rentelast groter wordt dan 0,5%, moeten we de gehanteerde omslagrente aanpassen.

Renteresultaat

Tabel renteresultaat:	
Betaalde rente over de korte en lange financiering	631
Doorberekend aan grondexploitatie	0
Aan taakveld toe te rekenen	631
Aan taakveld toegerekende omslagrente	-563
Resultaat taakveld treasury	68

De interne rekenrente gebruiken we voor rentetoerekening aan investeringen. Voor de rentetoerekening aan de grondexploitaties bestaat een specifiek berekend rentepercentage. Dat percentage is 0,70%.

Uit het gepresenteerde voordeel van € -68.000 blijkt dat de gehanteerde omslagrente van 0,50% wat lager is dan het werkelijke percentage. We berekenen dus € -68.000 minder rente door naar de activa, dan we daadwerkelijk betalen aan de geldverstrekkers. Het verschil bevindt zich binnen de gestelde bandbreedte. Dat betekent dat we een reëel rentepercentage toerekenen aan de activa.

Kredietrisicobeheer

De gemeente Leiderdorp heeft voor een aantal zaken een overeenkomst met de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Voorbeelden zijn een rekening-courantovereenkomst en het aantrekken en uitzetten van kort en lang geld. Overtollige middelen houden we aan bij de agent van het ministerie van Financiën (schatkistbankieren).

Relatiebeheer

Onze bancaire partijen voldoen aan de eisen die de wet aan hen stelt. Beoordeling vindt plaats bij het aangaan van de relatie en jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening. Offertes vragen we op bij verschillende instanties, zoals de financiële verordening het voorschrijft.

Geldstromenbeheer

De geldstromen lopen hoofdzakelijk via de BNG. De saldi op de ING-rekeningen boeken we zoveel mogelijk over naar de rekening bij de BNG. We werken met een liquiditeitsbegroting die we halfjaarlijks actualiseren. De grondexploitatie zorgt voor de grootste onzekerheden rond de inkomende en uitgaande geldstromen.

Paragraaf 5: Bedrijfsvoering

Inleiding

Het subprogramma Bedrijfsvoering in programma 3 gaat inhoudelijk in op de bedrijfsvoering. Deze paragraaf gaat alleen over de personeelskosten.

De weergave van de ontwikkeling van de loonkosten en de inhuur beslaat een tijdsbestek van vier jaar. Dat is in overeenstemming met de Financiële Verordening 2023. We tonen hier de gegevens van de realisatie 2021 en 2022 en de begroting 2023 en 2024.

Overzicht personele kosten

bedragen x € 1.000	2021 werkelijk	2022 werkelijk	2023 na begr. wijz. t/m juli	2024 begroting	2024/2023
a. Salarislasten	10.300	9.901	12.240	12.917	106%
b. Inhuur ten laste van vaste formatie	1.359	1.321	624	228	36%
c. Inhuur overige budgetten	450	766	865	841	97%
d. Studiekosten algemeen	208	221	227	219	96%
e. Onafhankelijk advies	559	621	735	710	97%
Totaal	12.876	12.830	14.691	14.915	102 %

Op basis van de kadernota 2024-2027 verhogen we de salarislasten met 8% ten opzichte van de primitieve begroting van 2023. Intussen is de raming over 2023 tussentijds verhoogd in verband met de cao van 2023. De toename van de salarislasten ten opzichte van de raming na wijziging is ongeveer 4,0%. In de tabel valt die stijging hoger uit vanwege de uitbreiding met 4 teamleiders.

De inhuur ten laste van de vaste formatie in de begroting is laag ingeschat omdat het beschikbare budget voor de salarislasten dit bedrag dekt. Wij ramen een apart budget voor overige inhuur. Dit budget blijft min of meer constant. Het budget voor studiekosten verhogen we met 5,5%. In de raming voor 2023 zit incidenteel € 20.000. Als we dat budget corrigeren, zien we dat het budget voor studiekosten met dit percentage toeneemt.

Het budget voor onafhankelijk advies verhoogden we in 2023 door budgetoverhevelingen vanuit voorgaande jaren. Het budget dat structureel beschikbaar is voor 2024 en volgende jaren loopt geleidelijk iets op.

Paragraaf 6: Verbonden partijen

Inleiding

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente Leiderdorp een belang heeft op financieel en bestuurlijk gebied. Bestuurlijk belang betekent dat de gemeente zeggenschap heeft door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Afhankelijk van de soort regeling (raadsregeling, collegeregeling of gemengde regeling) heeft een collegelid of een raadslid zitting in het bestuur. Het financiële belang is het bedrag dat de gemeente ter beschikking heeft gesteld en dat niet verhaalbaar is. Of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat wanneer de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

In de wet gemeenschappelijke regelingen staat wanneer financiële verantwoording aan de raden of colleges moet worden afgelegd. Er bestaan dus verschillende manieren om goed zicht te houden op de gemeenschappelijke regeling.

De raad van Leiderdorp stelde op 31 januari 2011 de regels vast voor wanneer de gemeente wil samenwerken met verbonden partijen. Deze spelregels, de algemene en specifieke kaders en de gemeentelijke doelstellingen zijn opgenomen in de nota Verbonden partijen Leiderdorp. Met die nota ontwikkelde de raad een visie op alle samenwerkingsverbanden. Vanwege de gewijzigde Wet op gemeenschappelijke regelingen en de aanbevelingen uit het rekenkamerrapport 'De werking van samenwerking' wordt de nota verbonden partijen bijgewerkt.

Vanaf 1 januari 2023 doet Leiderdorp mee met de gemeenschappelijke regeling Service-organisatie Zorg Holland Rijnland (SOZ). De Serviceorganisatie Zorg is opgericht door de gemeenten in de regio Holland Rijnland en regelt alle zaken rond de inkoop en het contracteren van jeugdhulp.

Sinds enkele jaren adviseert de werkgroep financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen (FKGR) over de bijdrage aan een aantal gemeenschappelijke regelingen. De werkgroep adviseert ook over het instellen van een generieke taakstelling. Die taakstelling staat de afgelopen jaren op nul. Voor Leiderdorp gaat het om Holland Rijnland, de Veiligheidsregio Hollands Midden, de Omgevingsdienst West-Holland, Hecht en de Belastingssamenwerking Gouwe Rijnland.

In onderstaande tabel zijn de bijdragen opgenomen zoals deze in de jaarrekening en de begroting van de gemeente Leiderdorp zijn opgenomen.

Overzicht verbonden partijen Leiderdorp (x € 1.000)

Verbonden partij	2022 (w)	2023 (b)	2024 (b)
Holland Rijnland (HR)	1.022	338	364
Service-organisatie Zorg Holland Rijnland (SOZ)	n.v.t.	196	223
Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)	1.729	1.786	2.061
Hecht (voorheen RDOG)	1.855	1.730	1.886
Omgevingsdienste West-Holland (ODWH)	531	562	642
Centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse regio	5.540	5.652	6.165
Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)	410	424	459
Gemeensch. uitvoeringsorg. Sociale dienst	1.702	1.918	1.918
Totaal	12.789	12.342	7.094

Gemeenschappelijke regelingen

Holland Rijnland (HR)			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van inwoners, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers bestuur		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage op basis van aantal inwoners		
Financieel belang	De deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	1.882	1.557
	Vreemd vermogen	31.095	31.095
	Jaarresultaat		0
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.hollandrijnland.nl		

Service-organisatie Zorg Holland Rijnland (SOZ)			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/publiek belang	De Serviceorganisatie Zorg is opgericht door de deelnemende gemeenten in regio Holland Rijnland en regelt alle zaken rond inkoop en het contracteren van jeugdhulp. Serviceorganisatie Zorg maakt onderdeel uit van de gemeenschappelijke regeling (GR) Holland Rijnland. Gezamenlijk inkopen van jeugdhulp is efficiënter en zorgt ervoor dat kinderen en gezinnen passende en betaalbare jeugdhulp ontvangen.		
Bestuurlijk belang	n.n.b.		
Jaarlijkse bijdrage	n.n.b.		
Financieel belang	De deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	n.n.b.	n.n.b.
	Vreemd vermogen	n.n.b.	n.n.b.
	Jaarresultaat		n.n.b.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	https://serviceorganisatiezorghollandrijnland.nl/		

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers bestuur.		
Jaarlijkse bijdrage	Bijdrage was gerelateerd aan het gemeentefonds, met een correctie door toepassing van de Cebeon-norm. Bij het vaststellen van de Kadernota 2024 VRHM is discussie ontstaan over de gehanteerde financieringssysteem. Op 14 september 2023 (AB) zal hier naar verwachting over worden besloten.		
Financieel belang	De deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2024 (concept)	31-12-2024 (concept)
	Eigen vermogen	5.037	4.487
	Vreemd vermogen	73.258	73.411
	Jaarresultaat		0
Risico's	Een reëel risico is het financiële. Juist nu het voor gemeenten een tijd van bezuinigen zal worden, geeft de VRHM aan meer financiële middelen nodig te gaan hebben. <i>Ontwikkelingen in de samenleving en het wettelijk stelsel maken dat de opgaven van de veiligheidsregio veranderen en complexer worden. De huidige organisatie is echter slechts beperkt in staat om structureel invulling te geven aan nieuwe opgaven en vragen daarom om extra structurele investeringen. Met de financiële kaders die als uitgangspunt zijn opgenomen in de ontwerp-Programmabegroting 2024 zijn er geen extra financiële middelen beschikbaar voor de nieuwe ontwikkelingen die op grond van het Nieuwe Regionaal beleidsplan 2024-2027 noodzakelijk worden geacht.</i>		
Overige informatie			

Hecht (voorheen RDOG)			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/publiek belang	Hecht bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisismomstandigheden.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers bestuur		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage op basis van inwoners		
Financieel belang	De deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten en door taakstelling veroorzaakte frictiekosten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	4.044	3.994
	Vreemd vermogen	46.514	46.948
	Jaarresultaat		0
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.ggdhm.nl		

Omgevingsdienst West-Holland (ODWH)			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/publiek belang	De omgevingsdienst West-Holland geeft uitvoering aan de wettelijke taken - zoals de vergunningverlening en handhaving - van de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming. Ook adviseert de omgevingsdienst de deelnemende gemeenten bij de uitvoering van hun taken op het gebied van ruimtelijke planvorming en duurzaamheid.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers bestuur, de stemverhouding wordt jaarlijks vastgesteld door het algemeen bestuur en is afhankelijk van de gemeentebijdrage versus de totale begroting.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage op basis van uren en materieel.		
Financieel belang	De deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	288	380
	Vreemd vermogen	11.500	11.782
	Jaarresultaat		92
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.odwh.nl		

Centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse regio			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (lichte vorm zonder rechtspersoonlijkheid)		
Doelstelling/publiek belang	De gemeenschappelijke regeling 'Servicepunt 71' is met ingang van 1 januari 2023 omgezet in de Centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse regio. Binnen deze regeling worden producten en diensten op het gebied van ICT, HRM, financiën, juridische zaken en inkoop geleverd.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers bestuur		
Jaarlijkse bijdrage	De deelnemers betalen een jaarlijkse bijdrage op basis van een verdeelpercentage. Het verdeelpercentage is gebaseerd op het aandeel in het totaal van de overgedragen formatie en de overgedragen materiële budgetten.		
Financieel belang	De centrumgemeente is aansprakelijk voor de eventueel ontstane tekorten. Ter dekking van dit risico betalen de afnemende gemeenten een risico-opslag		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Jaarresultaat		n.v.t.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.Leiden.nl		

Belasting samenwerking Gouwe Rijnland (BSGR)			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/publiek belang	Vanaf 1 januari 2020 neemt Leiderdorp deel in de gemeenschappelijke regeling BSGR. Deze regeling verzorgt met ingang van belastingjaar 2020 de belastingtaken zoals oplegging en inning van de gemeentelijke heffingen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers bestuur		
Jaarlijkse bijdrage	De deelnemers betalen een jaarlijkse bijdrage op basis van de vastgestelde verdeelsleutels zoals aantal objecten, aantal aanslagen en aantal heffingen.		
Financieel belang	De deelnemers in de BSGR zijn gezamenlijk aansprakelijk voor de eventueel ontstane tekorten.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	782	782
	Vreemd vermogen	5.675	5.513
	Jaarresultaat		0
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.bsgr.nl		

De gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie sociale diensten Leiden en Leiderdorp			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (lichte vorm zonder rechtspersoonlijkheid)		
Doelstelling/publiek belang	De gezamenlijke uitvoeringsorganisatie Leiden en Leiderdorp voert de volgende taken, wetten en regelingen (gedeeltelijk) uit: de Participatiewet, de IOAW, de IOAZ, de Wsw, de Wet WI, de Wet op de lijkbezorging, de regeling Kinderopvang Sociaal Medische Indicatie, de Wgs, de sociale recherche, alsmede de wetten, regelingen, taken en maatregelen die hun grondslag vinden in of voortvloeien uit voornoemde wetten, dan wel enige andere in de toekomst voor deze wetten en regelingen in de plaats komende regelingen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers bestuur		
Jaarlijkse bijdrage	Leiderdorp neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling om efficiënter en effectiever te kunnen werken, deskundigheid en expertise te vergroten, en kwetsbaarheid te verminderen. De uitwerking van de afspraken uit de gemeenschappelijke regeling gebeurt in een tweejaarlijkse dienstverleningsovereenkomst (DVO). De verdeling van die kosten is op basis van het relatieve percentuele aandeel van elke partij in de som van de BUIG-budgetten over een periode van vijf jaar.		
Financieel belang	De uitvoeringskosten worden jaarlijks afgerekend.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Jaarresultaat		n.v.t.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	gemeente.leiden.nl		

Vennootschappen

Alliander			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	NV		
Doelstelling/publiek belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Jaarlijks dividend	Alliander keert jaarlijks dividend uit. De uikering is afhankelijk van de winst.		
Financieel belang	Het aantal aandelen is 604.818 en het relatieve aandeel is 0,442%. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij Alliander.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2022	31-12-2022
	Eigen vermogen	4.470.000	4.570.000
	Vreemd vermogen	5.739.000	6.122.000
	Jaarresultaat		198.000
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.alliander.nl		

Oasen			
Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	NV		
Doelstelling/Publiek Belang	Oasen is een maatschappelijk drinkwaterbedrijf. Oasen zorgt op duurzame wijze voor het drinkwater in Leiderdorp.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Jaarlijks dividend	Oasen keert op grond van haar statuten geen dividend uit.		
Financieel belang	De gemeente Leiderdorp heeft 25 aandelen in Oasen, naar rato van het aantal inwoners. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij Oasen.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2022	31-12-2022
	Eigen vermogen	122.426	125.600
	Vreemd vermogen	188.121	221.955
	Jaarresultaat		3.174
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.oasen.nl		

BNG			
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	NV		
Doelstelling/publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Jaarlijks dividend	De BNG keert jaarlijks dividend uit. De uikering is afhankelijk van de winst.		
Financieel belang	De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.		
Kerncijfers verbonden partij	x € 1.000	1-1-2022	31-12-2022
	Eigen vermogen	5.062.000	4.615.000
	Vreemd vermogen	143.995.000	107.459.000
	Jaarresultaat		300.000
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.bng.nl		

Paragraaf 7: Grondbeleid

Visie

Het grondbeleid ondersteunt programma 2: Aantrekkelijk Leiderdorp. Het grondbeleid heeft een grote financiële impact. De baten en de risico's hebben invloed op de financiële positie van de gemeente. Ons grondbeleid staat in de nota Grondbeleid 2019-2023. De raad stelde die nota op 9 september 2019 vast.

Er wordt gewerkt aan een herziene nota Grondbeleid, die eind 2023 of begin 2024 in werking treedt. Deze nieuwe nota vernieuwt het bestaande grondbeleid en stemt het beleid af op de Omgevingswet.

In de programma's staat een onderscheid in subdoelen, activiteiten en prestatie-indicatoren. Voor het grondbeleid maakten we dezelfde driedeling:

- Subdoelen: het grondbeleid faciliteert waar dat mogelijk is, we bezitten niet meer grond dan nodig en we hebben marktconforme grondprijzen.
- Activiteiten: het monitoren van grondtransacties aan de nota.
- Prestatie-indicatoren: de grondprijzenbrief, de Gemeentelijke Integrale Grondexploitatie (GIG) en uniforme erfpachtovereenkomsten.

Hieronder staan enkele kernpunten uit de nota Grondbeleid 2019-2023.

Beleidskeuze vorm grondbeleid

De gemeente Leiderdorp kiest voor een 'faciliterend, tenzij...' grondbeleid. Faciliterend grondbeleid houdt in dat de gemeente zelf geen grondexploitaties voert, maar dit overlaat aan private ontwikkelaars.

We stemmen de invulling van het grondbeleid per situatie af op het gewenste resultaat. In principe is het grondbeleid faciliterend. Per opgave beoordelen we of er aanleiding is om een andere vorm van grondbeleid te kiezen. Als dit zo is, beoordelen we welke instrumenten daarbij horen.

We faciliteren grondexploitaties door te investeren in plankosten. Denk aan het maken van een nieuw bestemmingsplan, het treffen van voorzieningen in de openbare ruimte en het aanleggen van nutsvoorzieningen. De kosten verhalen we op de betrokkenen, volgens de nota Kostenverhaal. We zetten actief grondbeleid in als we een sterkere stempel op de ontwikkeling willen drukken of als het noodzakelijk is om een ontwikkeling volgens de gemeentelijke randvoorwaarden te realiseren. In dat geval moet het financiële risico, ook op langere termijn, wel aanvaardbaar zijn.

Instrumenten

Om ons grondbeleid uit te kunnen voeren, hebben we een aantal instrumenten. De regels rondom de instrumenten staan in de nota Grondbeleid. Hieronder lichten we enkele uit.

- De gemeente voert een grondbeleid uit waarmee we faciliteren. Per locatie bekijken we of we een andere vorm van grondbeleid moeten voeren.
- Vrijwillige verwerving is het uitgangspunt. De inzet van de instrumenten Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg) en onteigening sluiten we niet uit.
- De uitgifte van grond vindt in principe plaats door middel van verkoop. In uitzonderingsgevallen zijn andere vormen van gronduitgifte mogelijk.

Grondprijsbeleid

Bij een transparant grondbeleid horen transparante prijzen.

Beleidsregels grondprijs:

- Het college stelt jaarlijks een grondprijzenbrief vast met daarin de prijzen voor het volgende jaar. Deze brief gaat in op de waardebeoordeling en de minimum grondprijzen bij de uitgifte van gronden.
- De grondprijzen moeten marktconform zijn, met uitzondering van de prijzen voor sociale woningbouw.

Grondslagen waardering

We waarderen de gronden door naar een aantal dingen te kijken. Daarbij horen de kosten die de gemeente heeft gemaakt om de grond te krijgen, de kosten voor onderzoek en het bouwrijp maken van de grond. Zoals wettelijk verplicht, mag de boekwaarde niet hoger zijn dan de ingeschatte marktwaarde. Afhankelijk van deze inschatting boeken we de boekwaarde af (als er definitief geen mogelijkheid is om het geld terug te verdienen) of vormen we een voorziening (als we twijfelen of we de waarde kunnen terugverdienen).

Reserves

Opbrengsten van de exploitatie van de grond voegen we toe aan de algemene reserve van bouw- en grondexploitaties. Dat is volgens de regels van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Organisatie

Beleidsregels organisatie:

- De regels van het BBV voor de verslaglegging zijn leidend.
- De actieve grondexploitaties werken we één keer per jaar bij. Dat doen we bij de jaarrekening.
- Tegelijk met de het bijwerken van de jaarrekening leggen we een rapportage aan de raad voor. Daarin lichten we de financiële stand van zaken toe van de grote projecten en de grondexploitaties. Dit is de rapportage Gemeentelijke Integrale Grondexploitatie (GIG).
- Sommige exploitaties zijn verliesgevend. Voor deze exploitaties bepalen we een keer per jaar voorzieningen, op basis van de grootte van het verlies. Ook dat doen we bij de jaarrekening.
- Per project of grondexploitatie brengen we de risico's in beeld en geven we de maatregelen voor het beheer aan.

Opgenomen voorzieningen

Voor verliesgevende grondexploitaties treffen we direct een verliesvoorziening. Bijvoorbeeld, voor de grondexploitaties Bospoort-Zuid (W4) treffen we een voorziening van € 2,47 miljoen gebaseerd op de eindwaarde. Dat deden we volgens de nieuwe gemeentelijke financiële verordening van 1 januari 2023 .

Risico's publiek-private samenwerking (PPS)

We hebben op dit moment geen publiek-private samenwerkingen.

Prognose verwachte resultaten totale grondexploitatie op 1/1/2023

(bedragen x € 1.000)	GIG - 2023 Nominaal	GIG - 2023 NCW 1-1-23	GIG - 2023 NCW 1-1-22	GIG - 2022 NCW 1-1-22	Vershil NCW 1-1-22
Bospoort Zuid	-2.307	-2.282	-2.237	-2.888	651
Totaal W4	-2.307	-2.282	-2.237	-2.888	651
	(nadelig)	(nadelig)	(nadelig)	(nadelig)	(voordelig)
Amaliaplein	30	39	39	240	-201
Totaal overige projecten	30	39	39	240	-201
	(voordelig)	(voordelig)	(voordelig)	(voordelig)	(nadelig)

Parameters

Bij de herziening op 1 januari 2023 van de grondexploitaties in de GIG 2023 gebruikten we de volgende parameters:

- de rentepercentage van 0,70%,
- de kostenindex van 3,00%,
- de opbrengstenindex van 0,00 %.

De kostenindex van 3,00 % wordt niet gerekend over het Amaliaplein, want de laatste werkzaamheden in dit complex zijn al aanbesteed. Het rentepercentage verlaagden we naar 0,70% en de opbrengstenindex verlaagden we naar 0,00 %. Het rentepercentage stellen we jaarlijks vast op basis van de rente op de langlopende leningen in de verhouding van vreemd vermogen gedeeld door het totaalvermogen.

Fasering verkopen

Bij de herziening op 1 januari 2023 van de grondexploitatie Bospoort-Zuid is de fasering ongewijzigd. De fasering van de verwachte opbrengsten staat in het jaar 2025. Daarna kunnen we het project in 2026 afronden.

Paragraaf 8. Uitvoering Wet open overheid (Woo)

Inleiding

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Artikel 3.5 van de Woo vereist dat overheidsinstanties de voornemens van de wet bespreken in hun begroting. De gemeente is in het Leidse-regioverband deelnemer aan het meerjarenprogramma Open en Toegankelijke overheidsinformatie (OTO). Hierbinnen implementeren we verplichtingen van de Woo.

Verplichtingen Woo

Het centrale doel van de Woo is de overheid transparanter maken. Informatie van de overheid moet toegankelijker zijn. Daarnaast moet het ook gemakkelijk vindbaar en beter uitwisselbaar zijn. Dat betekent dat een gemeente de informatiehuishouding op orde moet hebben om informatie openbaar te maken. Een gemeente moet haar informatiehuishouding binnen acht jaar op orde brengen om elf categorieën van informatie actief openbaar te kunnen maken. Het gaat om wet- en regelgeving, organisatiegegevens, raadsstukken, bestuursstukken, stukken van adviescolleges, convenanten, jaarplannen en –verslagen, woo-verzoeken, onderzoeken, beschikkingen en klachten. We hoeven deze informatie nog niet direct openbaar te maken. Het overgangsrecht van de Woo regelt namelijk de start van deze openbaarmaking, via een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). De AMvB is bij het opstellen van deze begroting nog niet bekend. Daardoor is de precieze startdatum ook nog niet bekend. Overigens maken wij al diverse zaken actief openbaar. Denk aan de raadsstukken, de vastgestelde verordeningen, de beleidsregels, de organisatiegegevens en dergelijke.

De wet bevat verder de verplichting om zoveel mogelijk extra informatie openbaar te maken. Voor Leiderdorp betekent dit dat we kijken op welke manier we meer informatie kunnen delen zonder dat dit een te groot beslag legt op onze mensen, onze middelen of onze ict.

FINANCIËLE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten en de toelichting

A: Overzicht van baten en lasten

Programma bedragen x € 1.000,-	L/B	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming		
					2025	2026	2027
1 Meedoen in Leiderdorp	Lasten	34.296	37.262	39.458	39.980	38.437	38.208
	Baten	-9.951	-8.885	-9.724	-9.724	-9.646	-9.346
Saldo		24.346	28.377	29.734	30.256	28.791	28.861
2 Aantrekkelijk Leiderdorp	Lasten	14.265	13.121	13.460	15.450	14.660	14.521
	Baten	-9.895	-9.618	-9.960	-11.820	-10.938	-10.822
Saldo		4.369	3.502	3.500	3.630	3.722	3.699
3 Bestuur en organisatie Leiderdorp	Lasten	13.746	14.456	15.267	15.084	15.213	15.209
	Baten	-783	-39	0	0	0	0
Saldo		12.963	14.417	15.267	15.084	15.213	15.209
Algemene Dekkingsmiddelen	Lasten	339	525	538	889	989	1.106
	Baten	-55.302	-56.513	-58.956	-59.025	-55.022	-54.161
Saldo		-54.963	-55.988	-58.418	-58.135	-54.033	-53.055
Overhead, VPB en onvoorzien	Lasten	9.777	11.358	11.332	11.332	11.196	10.887
	Baten	-74	-8	-6	-6	-6	-6
Saldo		9.702	11.351	11.326	11.326	11.189	10.880
Totaal	Lasten	72.422	76.722	80.056	82.735	80.494	79.931
Totaal	Baten	-76.005	-75.064	-78.647	-80.575	-75.612	-74.336
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN		-3.582	1.658	1.409	2.161	4.883	5.595
RESERVES 1 Meedoen in Leiderdorp	Toevoeging	3.572	1.737	0	115	107	104
	Onttrekking	-2.943	-2.461	-2.126	-1.606	0	0
Saldo		628	-724	-2.126	-1.492	107	104
RESERVES 2 Aantrekkelijk Leiderdorp	Toevoeging	2.416	1.572	600	350	0	0
	Onttrekking	-4.849	-403	-90	-115	-65	-40
Saldo		-2.433	1.169	510	235	-65	-40
RESERVES 3 Bestuur en organisatie Leiderdorp	Toevoeging	100	100	100	100	0	0
	Onttrekking	-174	0	0	0	0	0
Saldo		-74	100	100	100	0	0
RESERVES Algemene Dekkingsmiddelen	Toevoeging	4.587	3.188	1.704	34	0	0

Programma bedragen x € 1.000,-	L/B	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Meerjarenraming		
					2025	2026	2027
	Onttrekking	-2.856	-5.454	-1.596	-1.038	-758	-649
Saldo		1.731	-2.266	107	-1.004	-758	-649
RESERVES Overhead, VPB en onvoorzien	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-16	-31	0	0	0	0
Saldo		-16	-31	0	0	0	0
Totaal	Toevoeging	10.675	6.597	2.404	598	107	104
Totaal	Onttrekking	-10.837	-8.350	-3.812	-2.759	-823	-689
TOTAAL MUTATIE IN RESERVES		-162	-1.753	-1.409	-2.161	-716	-586
Begrotingstotaal	Lasten/ Toev.	83.097	83.320	82.459	83.333	80.601	80.035
Begrotingstotaal	Baten/ Onttr.	-86.842	-83.414	-82.459	-83.333	-76.435	-75.026
GERAAMD RESULTAAT		-3.745	-94	0	0	4.166	5.009

B: Grondslagen voor de begroting

Als basis voor de begroting 2024 hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. De begroting 2023, inclusief de meerjarenraming 2024-2026 van de gemeente Leiderdorp ná wijziging.
2. De financiële kadernota 2024-2027 .
3. De effecten van de meicirculaire gemeentefonds, zoals uiteengezet in de raadsbrief van 13 juni 2023.
4. De (landelijke) richtlijnen voor de extra middelen jeugdzorg en klimaat in de meerjarenraming.
5. Effecten van tussentijdse besluitvorming en overige nieuwe ontwikkelingen.

Algemene uitkering gemeentefonds

Bij de berekening van de algemene uitkering voor de meerjarenraming zijn we uitgegaan van de uitkeringsfactor op basis van constante prijzen. De algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2023 met inachtneming van de (landelijke) richtlijnen voor de verwerking van de extra middelen jeugdzorg en klimaat & energiemiddelen in de meerjarenraming.

Indexering baten

In maart 2023 is het Centraal Economisch Plan 2023 (CEP) van het CPB gepubliceerd. In de kernegevenstabel is het verwachte indexeringspercentage opgenomen dat wij aanhouden voor de indexering van de inkomsten van de gemeente Leiderdorp. De raming voor het nationale consumentenprijsindex (cpi) bedraagt voor 2024 3,1%. Voor 2023 bedraagt het CPI nu 3,0% terwijl bij de begroting 2022 nog 2,4% werd verwacht. Voorgesteld wordt nu om de inkomsten in de begroting te verhogen met 3,7%, te weten 3,1% plus de correctie van 0,6% voor 2023. Op deze wijze wordt de indexering op het meest actuele beeld gebaseerd.

Indexering lasten

Het is gebruikelijk om de personele budgetten in de begroting jaarlijks te laten meegroeien met de feitelijke loonkostenontwikkeling. De huidige CAO gemeenten loopt tot 31 december 2023. Op basis van die CAO en de verwachtingen voor 2024 is een inschatting gemaakt van de loonontwikkeling voor 2024. Die loonontwikkeling bestaat uit een doorwerking van de huidige CAO naar 2024 van 3,66% en voor 2024 van 4,34%. De totale loonkosten nemen dan ook toe met 8,00%

De budgetten voor de materiële lasten worden in de begroting geïndexeerd met het percentage voor de prijsontwikkeling van de netto materiële overheidsbestedingen (imoc) zoals deze in het Centraal Economisch Plan 2023 van het CPB zijn gehanteerd. Het percentage voor 2023 van 5,9% is 3,6% hoger dan het percentage dat voor de begroting 2023 is gebruikt. Voor dit verschil wordt de indexering voor 2024 van 3,9% gecorrigeerd. De indexering voor 2024 zou daarmee op 7,5% uitkomen. Gelet op de hoogte van dit percentage in vergelijking met de compensatie voor loon- en prijsontwikkeling via de algemene uitkering (5,0%) en de tariefsverhoging van de gemeentelijke heffingen (3,7%) is besloten om eenmalig een verlaging van 2,0% op het berekende percentage toe te passen en de indexatie voor de materiële exploitatie budgetten op 5,5% te bepalen.

Voor de indexering van de bijdragen aan de meeste gemeenschappelijke regelingen is aangesloten bij de afspraken die met de regio-gemeenten zijn gemaakt in de werkgroep Financiële Kaderstelling Gemeenschappelijke Regelingen. Die heeft de indexering voor de loonkosten bepaald op 6,40% en de indexering voor de materiele budgetten op 9,00%. De bijdrage van de gemeente aan de regeling wordt vervolgens geïndexeerd met het gewogen percentage op basis van de verhouding loonkosten en materiele kosten volgens de begroting van de betreffende gemeenschappelijke regeling.

Tenslotte houden we bij de indexering van meerjarige uitbestedingen rekening met de contractuele afspraken. Denk bijvoorbeeld aan Sportfondsen en Inclusio.

Areaalontwikkeling

De areaalontwikkeling voor de ontwikkeling van de waarden en de aantallen woningen en niet woningen is geactualiseerd naar de inzichten op dit moment. De berekening van de budgettaire effecten voor de opbrengst OZB zijn meegenomen bij het opstellen van de begroting. Het effect van de areaalontwikkeling op de algemene uitkering is meegenomen bij de doorrekening van de effecten van de meicirculaire 2023. De effecten van de areaalontwikkeling op de beheerskosten van de openbare ruimte worden betrokken bij de opstelling en actualisatie van de beheerplannen.

Belastingen en heffingen

Zoals gebruikelijk zullen we de tarieven voor belastingen en heffingen in de raadsvergadering van december 2023 ter besluitvorming voorleggen. Daarbij nemen we de tarieven waarvoor landelijk een maximum is vastgesteld uiteraard in ogenschouw. De trendmatige verhoging van de lokale lasten en die van de leges in 2024 hebben we in de financiële kadernota op 3,7% vastgesteld. Meer specifiek merken we het volgende op:

- Onroerendezaakbelasting (ozb). De exacte tarieven zijn nu nog niet bekend. Deze bieden we u ter vaststelling aan voor de raadsvergadering van december, zodat de tarieven op basis van de meest recente Woz-waarden berekend kunnen worden.
- Afvalstoffenheffing. Ook de tarieven voor de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten verhogen we met 3,7%. Overeenkomstig het amendement bij de financiële kadernota 2024-2027 verlagen we de tarieven voor de 1-persoons-, 2-persoons- en meerpersoonshuishoudens met resp. € 27,50, € 32,50 en € 37,50 met het doel de woonlasten voor de inwoners van Leiderdorp in 2024 te beperken.
- Rioolheffing. De tarieven indexeren we met 3,7%. De gemeenteraad heeft het geactualiseerde Integraal Waterketenplan (IWKp) in 2019 vastgesteld. Op basis van dat plan verhogen we de rioolheffing jaarlijks met 3,0% extra.
- Tarieven begraafplaats. De tarieven voor de begraafplaats worden tot en met 2025 niet geïndexeerd.

C: Structureel en reëel evenwicht

1: Structureel en reëel evenwicht

In de Gemeentewet is bepaald dat de raad erop toeziet dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. De raad mag hiervan afwijken als aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht. De toezichthouder toetst eveneens nadrukkelijk op deze bepaling. Het komt erop neer dat de structurele lasten in de begroting worden gedekt door structurele baten. Voor de beoordeling van dit evenwicht is onderstaande tabel gemaakt. Uitgangspunt daarbij is dat het merendeel van de baten en lasten als structureel wordt aangemerkt. Door de 'incidentele' baten en lasten respectievelijk verrekeningen met de reserves te elimineren, blijft het saldo van de structurele baten en lasten over. In de volgende tabel lichten we de incidentele baten en lasten, respectievelijk verrekeningen met de reserves, toe. Daarna volgt de tabel met de structurele verrekeningen met de reserves.

Conclusies

- Deze begroting is sluitend voor 2024 en 2025. De jaren 2026 en 2027 vertonen substantiële tekorten.
- Deze begroting is structureel in evenwicht, maar dat evenwicht wordt in de meerjarenraming vanaf 2025 niet gerealiseerd.
- Deze begroting is reëel in evenwicht.

In onderstaande tabel staan deze conclusies samengevat weergegeven. Het sluitend zijn van de begroting ziet u terug in de eerste regel als begrotingssaldo na bestemming. Onder deze tabel lichten we achtereenvolgens het reëel en het structureel evenwicht nader toe.

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2024	2025	2026	2027
Saldo baten en lasten	1.408.754	2.160.641	4.882.576	5.594.527
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-1.408.754	-2.160.641	-716.499	-585.614
Begrotingssaldo na bestemming	0	0	4.166.077	5.008.913
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	273.661	-231.500	69.204	32.580
Structureel begrotingssaldo	-273.661	231.500	4.096.873	4.976.333
Structureel evenwicht	JA	NEE	NEE	NEE

Reëel evenwicht

Ter invulling van het begrip reëel evenwicht is in het BBV voorgeschreven dat we moeten ingaan op het realisme van de ramingen en de motivering daarvan. Op basis van de volgende argumenten en bevindingen kunnen we stellen dat de begroting reëel in evenwicht is:

- De baten en lasten hebben we geraamd met het voorzichtigheidsbeginsel in het achterhoofd.
- De algemene uitkering hebben we geraamd op basis van de meicirculaire 2023 aangevuld met de extra middelen voor Jeugdzorg welke met ingang van 2026 voor 100% zijn ingeboekt. Voorts is de verlaging van de suppletieuitkering in verband met de herverdeling van het gemeentefonds ook voor 2026 en 2027 in de ramingen meegenomen.
- De begroting 2024 bevat geen taakstellingen.

Structureel evenwicht

Van structureel evenwicht is sprake als de structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

De bepaling van het structureel evenwicht verloopt als volgt:

- resultaat na bestemming
- **af**: de incidentele lasten per programma en stortingen in reserves
- **bij**: de incidentele baten en onttrekkingen uit reserves
- Dit geeft het totaal structureel begrotingsaldo en meerjarenraming

De begroting hebben we in meerjarig perspectief beoordeeld op het incidentele karakter. De begroting 2024 is structureel in evenwicht. De meerjarenraming voor 2025 t/m 2027 is niet structureel in evenwicht.

Incidentele mutaties per programma		2024	2025	2026	2027
1 Meedoen in Leiderdorp					
Sportcentrum De Does	Lasten	0	780.000	0	0
Brede SPUK regeling	Baten	377.521	377.521	299.287	-
Brede SPUK regeling	Lasten	-377.521	-377.521	-299.287	-
Tijdelijke huisvesting onderwijs	Lasten	177.263	213.570	-	-
Reserve sociaal domein	Storting	-	114.543	106.903	103.563
Reserve sociaal domein	Onttrekking	-2.126.103	-1.606.195	-	-
2 Aantrekkelijk Leiderdorp					
Duurzaamheid	Lasten	115.000	115.000	-	-
Opbrengst afvalstoffenheffing	Baten	400.000	-	-	-
Grondexploitaties	Lasten	142.477	1.671.527	698.634	505.311
Grondexploitaties	Baten	-142.477	-1.671.527	-698.634	-505.311
Reserve bouw- en grondexploitaties	Storting	500.000	250.000	-	-
Reserve bouw- en grondexploitaties	Onttrekking	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Reserve impl.kst. omgevingswet	Storting	100.000	100.000	-	-
Reserve impl.kst. omgevingswet	Onttrekking	-50.000	-75.000	-25.000	-
3 Bestuur en organisatie Leiderdorp					
Inhuur formatie algemeen	Lasten	200.000	-	-	-
Reserve bedrijfsvoering	Storting	100.000	100.000	-	-
Algemene Dekkingsmiddelen					
Opbrengst verkoop vastgoed	Baten				
Algemene reserve	Storting	247.255	-	-	-
Algemene reserve	Onttrekking	-832.603	-244.353	-	-
Reserve ter dekking van kapitaallasten	Storting	880.000	-	-	-
Behoedzaamheidsreserve	Storting	576.436	33.634	-	-
Overhead, Vpb en onvoorzien					
Concernzaken nog in te delen	Lasten	57.396	58.284	58.284	-
Diverse programma's					
Kleine bedragen onder de € 50.000		-30.983	-30.983	-30.983	-30.983
Totaal incidenteel		273.661	-231.500	69.204	32.580

2: Structurele verrekeningen met de reserves

Kostenplaats	Grootboek	I/S	Jaarschijf	Jaarschijf	Jaarschijf	Jaarschijf
			2024	2025	2026	2027
Algemene Dekkingsmiddelen						
MUTATIES RESERVES						
6298220 Reserve ter dekking kapitaallasten	8103 Onttrekking reserve	S	-763.739,00	-793.270,00	-758.402,00	-649.177,00
VERREKENING RESERVES ALG.DEKKING			-763.739,00	-793.270,00	-758.402,00	-649.177,00
Totaal			-763.739,00	-793.270,00	-758.402,00	-649.177,00

Uiteenzetting financiële positie en toelichting

D: Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Prognose meerjarenbalans	Realisatie	Begroting				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Activa						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	57	10	0	0	0	0
Materiële vaste activa	83.854	106.500	128.704	141.634	145.932	148.636
Financiële vaste activa	6.129	6.129	6.129	6.129	6.129	6.129
Totaal vaste activa	90.040	112.639	134.833	147.763	152.061	154.765
Vlottende activa						
Voorraden	-329	8	150	714	1.413	1.918
Uitzettingen	14.048	14.048	14.048	14.048	14.048	14.048
Liquide middelen	14	0	0	0	0	0
Overlopende activa	1.730	1.730	1.730	1.730	1.730	1.730
Totaal vlottende activa	15.463	15.786	15.928	16.492	17.191	17.696
Totaal activa	105.503	128.425	150.761	164.255	169.252	172.461
Passiva						
Vaste passiva						
Reserves	40.170	42.162	40.848	38.688	37.971	33.219
Resultaat boekjaar	3.745	95	0	0	-4.166	-5.009
Voorzieningen	19.571	17.011	15.519	14.669	13.952	13.517
Vaste schuld	32.853	53.621	78.574	94.852	105.638	114.924
Totaal vaste passiva	96.339	112.889	134.941	148.208	153.395	156.652
Vlottende passiva						
Vlottende schuld	3.731	10.103	10.387	10.614	10.424	10.376
Overlopende passiva	5.433	5.433	5.433	5.433	5.433	5.433
Totaal vlottende passiva	9.164	15.536	15.820	16.047	15.857	15.809
Totaal passiva	105.503	128.425	150.761	164.255	169.252	172.461

E: Investerings

Omschrijving investering	Krediet 2024	Krediet 2025	Krediet 2026	Krediet 2027	Krediet 2028
Vervanging riolering	2.243.359	2.484.853	3.414.410	3.521.807	11.086.747
Vervanging bruggen	64.857	1.574.000	233.415	781.441	280.246
Beschoeiingen en duikers	319.840	258.443	373.537	719.642	398.826
Vervanging openbare verlichting	482.465	493.561	283.682	207.523	224.102
Vervanging spelen	138.191	73.614	18.422	60.464	78.411
Vervanging wegen	2.318.240	2.288.829	1.415.717	1.547.724	1.038.109
Vervanging straatmeubilair	0	0	0	0	0
Vervanging voertuigen	0	391.300	370.875	177.375	435.375
Vernieuwbouw & uitbreiding Elckerlyc 2024	4.289.250	0	0	0	0
Vernieuwbouw Schakel 2026	0	0	3.289.500	0	0
Renovatie de Does	0	5.005.125	0	0	0
Begraafplaats/Houtkamp	0	0	0	0	86.000
Sportaccomodaties	0	0	0	967.500	0
Inventaris binnensportaccommodaties	87.119	101.339	68.826	54.224	16.816
Totaal investeringsvoornemens	9.943.322	12.671.064	9.468.384	8.037.699	13.644.632
Kasstroom investeringen in uitvoering	16.602.466	5.238.694	344.227	189.000	35.352
Eindtotaal investeringsplan	26.545.787	17.909.758	9.812.611	8.226.699	13.679.984
Meerjarenperspectief kapitaallasten	Kapitaal- lasten 2024	Kapitaal- lasten 2025	Kapitaal- lasten 2026	Kapitaal- lasten 2027	Kapitaal- lasten 2028
Afschrijving	4.351.214	4.979.522	5.514.585	5.523.584	5.636.518
Rente	563.195	674.167	738.819	760.309	773.824
Totaal kapitaallasten (bruto)	4.914.408	5.653.689	6.253.403	6.283.893	6.410.342
Vrijval reserve dekking van kapitaallasten	-767.283	-755.549	-785.080	-750.212	-640.987
Totaal kapitaallasten (netto)	4.147.125	4.898.140	5.468.323	5.533.680	5.769.355

Omschrijving investering	Krediet 2029	Krediet 2030	Krediet 2031	Krediet 2032	Totaal investering
Vervanging riolering	667.727	2.717.686	574.285	0	26.710.873
Vervanging bruggen	0	467.625	0	0	3.401.584
Beschoeiingen en duikers	225.750	62.888	0	0	2.358.925
Vervanging openbare verlichting	198.714	101.932	0	111.053	2.103.032
Vervanging spelen	60.615	64.873	0	0	494.590
Vervanging wegen	1.038.109	0	0	0	9.646.728
Vervanging straatmeubilair	0	0	52.374	0	52.374
Vervanging voertuigen	0	107.500	0	0	1.482.425
Vernieuwbouw & uitbreiding Elckerlyc 2024	0	0	0	0	4.289.250
Vernieuwbouw Schakel 2026	0	0	0	0	3.289.500
Renovatie de Does	0	0	0	0	5.005.125
Begraafplaats/Houtkamp	0	0	0	0	86.000
Sportaccomodaties	0	1.199.321	786.973	0	2.953.794
Inventaris binnensportaccomodaties	66.978	0	0	0	395.302
Totaal investeringsvoornemens	2.257.894	4.721.824	1.413.632	111.053	62.269.503
Kasstroom investeringen in uitvoering	0	0	0	0	22.409.738
Eindtotaal investeringsplan	2.257.894	4.721.824	1.413.632	111.053	84.679.241
Meerjarenperspectief kapitaallasten	Kapitaal- lasten 2029	Kapitaal- lasten 2030	Kapitaal- lasten 2031	Kapitaal- lasten 2032	Kapitaal- lasten 2033
Afschrijving	5.916.323	5.889.270	6.043.787	5.883.987	5.863.576
Rente	814.042	795.750	789.912	766.762	766.762
Totaal kapitaallasten (bruto)	6.730.365	6.685.020	6.833.699	6.650.749	6.630.338
Vrijval reserve dekking van kapitaallasten	-621.085	-599.964	-579.514	-561.750	-523.709
Totaal kapitaallasten (netto)	6.109.279	6.085.055	6.254.185	6.088.999	6.106.628

Algemeen

Voor de ontwikkeling van de financiële positie ná 2026 zijn kapitaallasten die voortvloeien uit het meerjaren investeringsplan (MIP) mede bepalend. In voorgaande tabel zijn de investeringsvoornemens voor de komende 9 jaar in beeld gebracht. Die investeringen volgen o.a. uit de beheerplannen voor de openbare ruimte, het IHP Onderwijs en het beheerplan voor sportaccommodaties. Hoewel de meeste planmatige investeringen nu zijn meegenomen, zien we in het meerjarenbeeld vanaf 2027 dat het doortrekken van het investeringsplan in de latere jaren nog wel enige aanvulling vraagt.

Omvang van de investeringsvoornemens

In de financiële kadernota 2024-2027 zijn de extra kapitaallasten opgenomen in verband met een verhoging van de investeringsvoornemens met 7,5%. Dit is het berekende percentage voor de ontwikkeling van de materiële lasten. Voor de verhoging van de investeringsvoornemens is dit percentage niet verlaagd. De reeds beschikbaar gestelde investeringskredieten worden niet automatisch verhoogd voor prijsontwikkelingen. Als in de tussentijd blijkt dat kredieten niet toereikend zijn kan dat separaat in de financiële kadernota of de bestuursrapportages worden gemeld. Zie bijvoorbeeld de verhoging voor bruggen in de 1e bestuursrapportage 2023. In de financiële kadernota zijn de volumekredieten voor de vervanging van wegen en rioleringen substantieel verhoogd. De verhoging van het volumekrediet voor rioleringen zal ultimo 2023 in het geactualiseerde lwkp nader worden onderbouwd.

Kasstroomverwachting

Voor alle investeringen is een beoordeling gemaakt van de kasstroomverwachting. Die verwachting geeft aan op welk moment we de investeringen daadwerkelijk als uitgaven gaan realiseren. Op basis van die verwachting kunnen we de investeringsvoornemens nog in de tijd verschuiven. Voor de lopende investeringen waarvoor door uw raad eerder kredieten beschikbaar zijn gesteld, zien we dat vanaf 2024 nog investeringen worden gerealiseerd voor een bedrag van € 22,4 miljoen. Voor een goed inzicht van de investeringsagenda zijn de 'investeringen in uitvoering' in één totaalregel toegevoegd aan het MIP.

Kapitaallastenontwikkeling 2024-2033

De kapitaallasten van de in uitvoering zijnde investeringswerken zijn aan de hand van de 'kastroomverwachting' doorgerekend en aangevuld met de kapitaallasten van het MIP voor de komende jaren. In aanvulling op het MIP zijn de uitkomsten van de kapitaallastberekening 2024-2033 in bovenstaande tabel weergegeven. Omdat de kapitaallasten van een aantal investeringen zowel uit het verleden als in toekomst (bijdrage Leidse Ring Noord) worden gedekt door een vrijval uit de daarvoor ingestelde reserves, is die vrijval in mindering gebracht op de bruto kapitaallasten. De netto ontwikkeling is als 'Totaal kapitaallasten (netto)' in de tabel tot uitdrukking gebracht.

In het eerste deel van die tabel lopen de netto kapitaallasten op van € 4,1 miljoen in 2024 naar € 5,5 miljoen in 2027. In de periode na 2027 lopen de kapitaallasten geleidelijk op naar een niveau van ruim € 6 miljoen. Wij merken daarbij wel op dat dit onderstreept dat er mogelijk nog aanvullingen op het investeringsplan volgen in de laatste jaren van de tabel.

Kredieten 2024 voor in totaal € 9.943.322 beschikbaar te stellen bij de begroting 2024

Riolering

Voor de investeringen in de riolering is het Intergraal Waterketen Plan (IWKp) richtinggevend. De geplande bedragen per jaarschijf zijn bijgesteld op basis van het 'concept IWKp' rekening houdend met reeds beschikbaar gestelde kredieten en in combinatie met de meeste recente planning met betrekking tot de uitvoering. De dekking van deze investeringen realiseren we vanuit de rioolheffing waarbij wordt opgemerkt dat de extra kapitaallasten in afwachting van besluitvorming over het IWKp 2023 voorlopig zijn gedekt door een extra vrijval uit de voorziening riolering derden.

Openbare Ruimte

De vervangingsinvesteringen in straatmeubilair, beschoeiingen, wegen, openbare verlichting, spelen, bruggen en duikers zijn in overeenstemming met de IBOR-beheerplannen 2020-2029 voor de verschillende domeinen. Ook is in het overzicht rekening gehouden met de planning van de verschillende geplande wijkvervangingen.

Onderwijshuisvesting

Voor de realisatie van vernieuwbouwprojecten uit het Integraal huisvestingsplan (IHP) onderwijs zijn de investeringsvoornemens in het MIP opgenomen.

F: Reserves

Op basis van artikel 43 lid 1 van het BBV onderscheiden we de reserves in:

- a. Algemene reserves
- b. Bestemmingsreserves

De kaders voor het reserve- en voorzieningenbeleid maken deel uit van de Financiële Verordening 2023. Specifieke kaders per reserve en/of voorziening maken deel uit van deze begroting. De algemene reserve is voor incidentele zaken beschikbaar. Over het algemeen dient deze reserve als een buffer tegen onverwachte risico's zoals benoemd in de paragraaf weerstandsvermogen. Bij bestemmingsreserves heeft de raad vooraf bepaald voor welke bestemming de reserve in het leven is geroepen. Ze zijn gevormd om ongewenste schommelingen in uitgaven op te vangen of om een bepaalde activiteit of doel te realiseren.

Toelichting reserves

Omschrijving Bedragen x € 1.000	Begroot Stand 1/1/2024	Begroting mutaties 2024	Begroting mutaties 2025	Begroting mutaties 2026	Begroting mutaties 2027	Begroot Stand 31/12/2027
Algemene reserves						
8297001 Algemene reserve	11.367	-585	-244	-	-	10.537
8297002 Reserve bouw- en grondexploitaties	5.426	460	210	-40	-40	6.016
8297244 Behoedzaamheidsreserve	3.888	576	34	-	-	4.498
Totaal algemene reserves	20.680	451	-1	-40	-40	21.051
Bestemmingsreserves						
8297101 Reserve omgevingsvergunning	363	-	-	-	-	363
8297120 Reserve impl.kst. omgevingswet	619	50	25	-25	-	669
8297204 Reserve rekenkamer	50	-	-	-	-	50
8297211 Reserve ter dekking kapitaallasten	14.014	116	-793	-758	-649	11.930
8297243 Reserve integraal beheer	955	-	-	-	-	955
8297255 Reserve bedrijfsvoering	227	100	100	-	-	427
8297260 Reserve sociaal domein	4.496	-2.126	-1.492	107	104	1.089
8297270 Reserve duurzaamheid	757	-	-	-	-	757
Totaal Bestemmingsreserves	21.482	-1.860	-2.160	-676	-546	16.240
Totaal reserves	42.162	-1.409	-2.161	-716	-586	37.291

8297001 Algemene reserve	Stand 01-01-2024	€ 11.366.783
Doelstelling: De algemene reserve is als weerstandskas van de gemeente het vangnet voor onverwachte (grote) financiële uitgaven. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Tevens fungeert deze reserve binnen de kaders van het weerstandsvermogen als dekkingsreserve. De algemene reserve is vrij besteedbaar voor zover aan de randvoorwaarde wordt voldaan dat de ratio weerstandsvermogen groter of gelijk aan 1.0 is en blijft.		
Soort reserve:	Algemene reserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Weerstandscapaciteit	Ja	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Nee	
Voeding: Voeding vindt plaats door toevoeging van het voordelig resultaat van het afgelopen boekjaar na resultaatbestemming. De reserve wordt ook gebruikt voor neutrale budgetoverhevelingen tussen verschillende begrotingsjaren.		
Besteding: Een nadelig exploitatieresultaat wordt ten laste van de algemene reserve gebracht.		
Opmerking: Geen		

8297002 Reserve bouw- en grondexploitatie	Stand 01-01-2024	€ 5.425.691
Doelstelling: Reserve is bestemd voor de opvang van eventuele nadelen bij de uitvoering van bouwgrondexploitatie op basis van exploitatieberekeningen en het oplossen van knelpunten op het gebied van volkshuisvesting.		
Soort reserve:	Algemene reserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Weerstandscapaciteit:	Ja	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Ja	
Voeding: De reserve wordt gevoed uit exploitatie overschotten van afgesloten complexen. Ook worden gelden uit antispeculatie bedingen toegevoegd aan de reserve. Inkomsten door afkoop van sociale woningbouw worden conform beleidsregels uit Zicht op Wonen III en notitie sociale woningbouw (december 2010) bij kleine projecten aan de reserve toegevoegd. Met het oog op de transformatie van De Baanderij wordt de reserve in 2024 met € 500.000 en in 2025 met € 250.000 versterkt.		
Besteding: De reserve wordt ingezet voor de dekking van (de voorziening voor) negatieve eindwaarden van grondexploitatie. Jaarlijks wordt rekening gehouden met een onttrekking van maximaal € 40.000 uit deze reserve ten behoeve van onderzoeken naar nieuwe projecten waar nog geen financiering voor geregeld is. De opgebouwde reserve zal mede worden ingezet bij de transformatie van De Baanderij.		
Opmerking: De reserve Sociale woningbouw is in 2016 opgeheven en toegevoegd aan deze reserve.		

8297244 Reserve behoedzaamheid	Stand 01-01-2024	€ 3.887.791
Doelstelling: Schommelingen in de algemene uitkering opvangen voor het lopende jaar en het eerst volgende jaar. De reserve wordt verder ingezet om het meerjarenbeeld sluitend te maken mits aan de randvoorwaarde wordt voldaan dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten.		
Soort reserve:	Algemene reserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Plafond is 10% uitkering gemeentefonds	
Weerstandscapaciteit:	Ja	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Nee	
Voeding: Voordelige resultaten in de algemene uitkering t.o.v. de begroting worden toegevoegd aan deze reserve. Voor het sluitend maken van het meerjarenbeeld wordt het voordelige begrotingsaldi in 2024 en 2025 toegevoegd aan deze reserve.		
Besteding: Nadelige resultaten in de algemene uitkering t.o.v. de begroting worden onttrokken aan deze reserve.		
Opmerking: Het plafond van deze reserve is vastgesteld op 26 juni 2017.		

8297101 Reserve omgevingsvergunning	Stand 01-01-2024	€ 363.212
Doelstelling: Egaliseren van baten of lasten van de producten met betrekking tot de omgevingsvergunningen om werkzaamheden over het jaar (bijv. toezicht) heen te kunnen bekostigen.		
Soort reserve:	Egalisatiereserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Signaalbedrag € 250.000	
Weerstandscapaciteit:	Nee	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Ja	
Voeding: Bij het opstellen van de jaarrekening wordt een positief resultaat op omgevingsvergunningen/woningtoezicht t.o.v. de begroting aan deze reserve toegevoegd.		
Besteding: Bij het opstellen van de jaarrekening wordt een negatief resultaat op omgevingsvergunningen/woningtoezicht t.o.v. de begroting aan deze reserve onttrokken.		
Opmerking: Indien de reserve het signaalbedrag bereikt zullen de tarieven herzien worden zodat de gelden terugvloeien naar de burger óf zal een onderbouwing gegeven worden van het saldo.		

8297120 Reserve implementatiekosten omgevingswet	Stand 01-01-2024	€ 618.834
Doelstelling: Te voorzien in de implementatiekosten van deze wet en deze kosten over meerdere jaren beschikbaar te houden gelet op de doorlooptijd van implementatie.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve	
Looptijd:	31 december 2028	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Weerstandscapaciteit:	Nee	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Ja	
Voeding: Meevallers op het implementatiebudget t.o.v. de begroting worden verrekend met de reserve.		
Besteding: Tegenvallers op het implementatiebudget t.o.v. de begroting worden verrekend met de reserve.		
Opmerking: De reserve is ingesteld op 26 juni 2017. De looptijd is in verband met de doorlooptijd van de implementatie van de omgevingswet verlengd tot 31 december 2028.		

8297204 Reserve rekenkamer	Stand 01-01-2024	€ 50.000
Doelstelling: Deze reserve is beschikbaar voor aanvullend onderzoek op de al bestaande gezamenlijke rekenkamer met de gemeente Leiden.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Plafond is € 50.000	
Weerstandscapaciteit:	Nee	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Ja	
Voeding: N.v.t.		
Besteding: N.v.t.		
Opmerking: Zie raadsbesluit 11 december 2017.		

8297211 Reserve ter dekking van kapitaallasten	Stand 01-01-2024	€ 14.014.481
Doelstelling: Egalisatie van kapitaallasten over de jaren heen. De reserve bevat geen vrij besteedbare middelen.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Weerstandscapaciteit:	Nee	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Nee	
Voeding: De reserve wordt gevoed door gerichte bijdragen, welke bestemd zijn voor dekking van kapitaallasten van specifiek aangewezen investeringen. Ter dekking van de kapitaallasten van duurzaamheidsinvesteringen in het gemeentelijke vastgoed en voor onderwijshuisvesting wordt in deze reserve een reservering gedaan van € 880.000 in 2024.		
Besteding: De werkelijke lasten worden in de exploitatiebegroting gedekt door een onttrekking uit deze reserve.		
Opmerking: geen		

8297243 Reserve Integraal Beheer	Stand 01-01-2024	€ 955.000
Doelstelling: Reserve ter dekking van aanvullend groot onderhoud of renovatiewerken in de openbare ruimte die o.a. voortvloeien uit de actualisatie van de beheerplannen.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Plafond van €1.000.000	
Weerstandscapaciteit:	Nee	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Ja	
Voeding: Jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening eventuele overschotten op het regulier onderhoudsbudget IBOR (exclusief interne uren en exclusief riolering) te storten in de bestemmingsreserve IBOR.		
Besteding: N.v.t.		
Opmerking: geen		

8297255 Reserve bedrijfsvoering	Stand 01-01-2024	€ 227.168
Doelstelling: Als organisatie slagvaardig te kunnen opereren als de uitvoering stagneert of als er extra middelen nodig zijn om de bedrijfsvoering te verbeteren. De reserve is ook bedoeld om knelpunten op te vangen bij een formatietaakstelling, in de bijdrage aan de centrumregeling bedrijfsvoering Leidse regio en voor de gevolgen van de organisatievernieuwing en/of toekomstvisie van de organisatie.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Plafond is € 500.000	
Weerstandscapaciteit:	Nee	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Nee	
Voeding: De reserve wordt o.a. ingezet voor de dekking van voorbereidings- en implementatiekosten bij IV (informatievoorziening)-projecten. Op grond van ervaringen in de laatste jaren wordt de reserve voor dat doel versterkt met € 100.000 in 2023, 2024 en 2025.		
Besteding: N.v.t.		
Opmerking: De reserve is ingesteld op 26 juni 2017.		

8297260 Reserve Sociaal Domein	Stand 01-01-2024	€ 4.496.309
Doelstelling: De reserve dient voor het egaliseren van de positieve- of negatieve saldi, die voortkomen uit de exploitatiebudgetten van het sociaal domein en kunst en cultuur.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve	
Looptijd:	Geen einddatum	
Gewenste omvang:	Signaalbedrag € 5.000.000	
Weerstandscapaciteit:	Nee	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Ja	
Voeding: Voeding vindt plaats door bij het opstellen van de jaarrekening een positief saldo van onderstaande beleidsvelden in deze reserve te storten. Hierbij worden uitvoeringskosten en kapitaallasten niet meegenomen. - WSW - Bijstand en aanverwante regelingen - Minimabeleid - Re-integratie-middelen - Vreemdelingenbeleid - WMO - Leerlingenvervoer - Maatschappelijke Dienstverlening - Kunst en Cultuur - Jeugd.		
Besteding: Onttrekking vindt plaats door bij het opstellen van de jaarrekening een negatief saldo op de bovengenoemde beleidsvelden te verrekenen met de reserve. De reserve is bij de samenstelling van de kadernota 2024-2027 volledig ingezet voor de dekking van hogere lasten in het sociaal domein.		
Opmerking: De reserves Zorg, Welzijn, Jeugd en Onderwijs, Sociaal beleid en Kunst en Cultuur zijn op 9 mei 2016 opgeheven en toegevoegd aan deze reserve. In de reserve is een geormerkt aandeel voor de opvang van Oekraïners van € 764.011 opgenomen.		

8297270 Reserve Duurzaamheid	Stand 01-01-2024	€ 757.057
Doelstelling: De inzet van duurzaamheidsmiddelen te spreiden over toekomstige jaren.		
Soort reserve:	Bestemmingsreserve	
Looptijd:	2022	
Gewenste omvang:	Geen plafond	
Weerstandscapaciteit:	Nee	
Resultaatafhankelijke mutatie:	Ja	
Voeding: Voeding vindt plaats door bij het opstellen van de jaarrekening een positief saldo op duurzaamheid in deze reserve te storten.		
Besteding: Onttrekking vindt plaats door bij het opstellen van de jaarrekening een negatief saldo op duurzaamheid uit deze reserve te onttrekken. De inzet van deze reserve wordt bij de begroting of tussentijdse besluitvorming vastgesteld. In verband met de uitbreiding/ intensivering van het ondersteuningsprogramma zal de aanwending in de komende jaren toenemen.		
Opmerking: Deze reserve is ingesteld op 19 november 2018.		

G: Voorzieningen

Toelichting:

1. Beschikking over voorzieningen vindt alleen plaats als aan het doel of de bestemming van de voorziening wordt voldaan.
2. De voorziening moet de juiste omvang (resultaatonafhankelijk) hebben. De omvang bezien we jaarlijks.
3. Toevoegingen aan en vrijval van voorzieningen boeken we ten laste/gunste van de exploitatie.

Toelichting voorzieningen

Omschrijving Bedragen x € 1.000	Begroot Stand 1/1/2024	Begroting mutaties 2024	Begroting mutaties 2025	Begroting mutaties 2026	Begroting mutaties 2027	Begroot Stand 31/12/2027
Voorzieningen met een verplichting						
8298001 Voorziening pensioenverpl bestuurders	3.093	25	25	25	25	3.194
8298002 Voorziening wachtgeldverpl bestuurdes	144	-2	-2	-2	-2	134
Totaal voorzieningen met een verplichting	3.237	23	23	23	23	3.328
Voorzieningen ter egalisatie van kosten						
8298106 Voorziening gemeentelijke accommodaties	2.860	-885	27	-483	-91	1.428
8298108 Voorziening wegen	180	-142	0	0	0	39
8298109 Voorziening civiele kunstwerken	454	47	-524	90	90	157
8298110 Voorziening straatmeubilair	65	-22	-22	2	2	25
8298111 Voorziening water	237	-151	35	-15	-84	22
8298112 Voorziening groen	91	-42	-40	0	0	9
8298115 Voorziening kunstobjecten	165	4	4	4	4	182
Totaal voorzieningen ter egalisatie van kosten	4.052	-1.192	-519	-401	-78	1.862
Voorzieningen derden verkregen middelen met speciale bestemming						-
8298113 Voorziening herplantfonds bomen	5	-	-	-	-	5
8298114 Voorziening reiniging derden	3.746	-178	-205	-195	-208	2.960
8298201 Voorziening riolering derden	4.987	-161	-170	-171	-203	4.283
8298202 Voorziening afkoopsommen begraafplaats	984	16	21	27	31	1.079
Totaal voorzieningen derden verkregen middelen met speciale bestemming	9.722	-323	-354	-339	-379	8.327
Totaal Voorzieningen	17.011	-1.492	-850	-717	-435	13.517

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten is;
- Op de balansdatum bestaande risico's over bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;

- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. De voorziening dubieuze debiteuren en de voorziening negatieve grondexploitaties zijn conform het BBV opgenomen aan de activazijde van de balans. Hiermee zijn deze voorzieningen een correctiepost op de openstaande vorderingen aan debiteuren resp. de voorraad onderhanden werken bouwgrond in exploitatie.

8298001 Voorziening pensioenverplichting bestuurders	Stand 01-01-2024	€ 3.092.989
Doelstelling: Deze voorziening omvat de contante waarde van de pensioenverplichtingen van (gewezen) wethouders die de pensioengerechtigde leeftijd (nog niet) hebben bereikt.		
Soort voorziening:	Voorziening met een verplichting	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op de contante waarde van de pensioenverplichting	
Meerjarenplanning aanwezig	Nee	
Voeding: In de begroting is een jaarlijkse voeding van € 112.101 opgenomen. In de jaarrekening wordt de voorziening aan de hand van een actuele herberekening van de contante waarde op het vereist niveau gebracht. Indien de voorziening te laag is worden extra middelen toegevoegd. Als de voorziening te hoog is vallen de extra middelen vrij.		
Besteding: Pensioenbetalingen aan gewezen wethouders die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt komen ten laste van deze voorziening. Indien wethouders er voor kiezen om de opgebouwde pensioenrechten over te dragen dan komt dat bedrag eveneens ten laste van deze voorziening.		
Opmerking: Geen		

8298002 Voorziening wachtgeldverplichting bestuurders	Stand 01-01-2024	€ 143.599
Doelstelling: Op basis van de daartoe geldende regeling kunnen (voormalige) wethouders na hun aftreden aanspraak maken op een wachtgeldregeling.		
Soort voorziening:	Voorziening met een verplichting	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op aantal personen en de duur dat aanspraak op de regeling gemaakt kan worden. Hiertoe jaarlijks een actualisatie uitvoeren.	
Meerjarenplanning aanwezig	Nee	
Voeding: Op basis van de gemiddelde kosten over de afgelopen jaren is een jaarlijkse toevoeging van € 89.223 in de begroting opgenomen. Als de voorziening te hoog oploopt vallen de extra middelen weer vrij.		
Besteding: De werkelijk wachtgeldten van bestuurders komen ten laste van deze voorziening. In de begroting is rekening gehouden met een budget van € 33.919.		
Opmerking: Geen		

8298106 Voorziening gemeentelijke accommodaties	Stand 01-01-2024	€ 2.860.295
Doelstelling: Voorziening om groot onderhoud aan de gemeentelijke accommodaties op basis van een actuele onderhoudsplanning uit te kunnen voeren. en om de uitgaven gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.		
Soort voorziening:	Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op onderhoudsplan.	
Meerjarenplanning aanwezig	Ja	
Voeding: De hoogte van de jaarlijkse dotatie wordt bepaald op basis van het meest actuele beheerplan voor gemeentelijke accommodaties (gebouwen en sportvelden). De dotatie wordt afgestemd op het gemiddelde van de verwachte jaarlijkse lasten voor minimaal 10 jaar en is voor 2023 bepaald op € 599.366		
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van de vastgestelde jaarschijf van de onderhoudsplanning en worden rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt. Het geraamde onderhoud is € 627.052		
Opmerking: Geen		

8298108 Voorziening wegen	Stand 01-01-2024	€ 180.332
Doelstelling: Voorziening om groot onderhoud aan de wegen op basis van een actuele onderhoudsplanning uit te kunnen voeren. En om de uitgaven gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.		
Soort voorziening:	Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op onderhoudsplan.	
Meerjarenplanning aanwezig	ja (niet openbaar)	
Voeding: De hoogte van de jaarlijkse dotatie wordt bepaald op basis van het meest actuele onderhoud beheerprogramma wegen. De dotatie wordt afgestemd op het gemiddelde van de verwachte jaarlijkse lasten voor minimaal 10 jaar en is voor 2023 bepaald op € 719.297		
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van de vastgestelde jaarschijf van de onderhoudsplanning en worden rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt. Het geraamde onderhoud in 2023 is € 720.376.		
Opmerking: Geen		

8298109 Voorziening civiele kunstwerken	Stand 01-01-2024	€ 453.607
Doelstelling: Voorziening om groot onderhoud aan de civiele kunstwerken op basis van een actuele onderhoudsplanning uit te kunnen voeren. En om de uitgaven gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.		
Soort voorziening:	Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op onderhoudsplan.	
Meerjarenplanning aanwezig	ja (niet openbaar)	
Voeding: De hoogte van de jaarlijkse dotatie wordt bepaald op basis van het meest actuele onderhoud beheerprogramma civiele kunstwerken. De dotatie wordt afgestemd op het gemiddelde van de verwachte jaarlijkse lasten voor minimaal 10 jaar en is voor 2023 bepaald op € 169.189		
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van de vastgestelde jaarschijf van de onderhoudsplanning en worden rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt. Het geraamde onderhoud in 2023 is € 90.267.		
Opmerking: Geen		

8298110 Voorziening straatmeubilair	Stand 01-01-2024	€ 64.957
Doelstelling: Voorziening om groot onderhoud aan het straatmeubilair op basis van een actuele onderhoudsplanning uit te kunnen voeren. En om de uitgaven gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.		
Soort voorziening:	Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op onderhoudsplan.	
Meerjarenplanning aanwezig	ja (niet openbaar)	
Voeding: De hoogte van de jaarlijkse dotatie wordt bepaald op basis van het meest actuele onderhoud beheerprogramma straatmeubilair. De dotatie wordt afgestemd op het gemiddelde van de verwachte jaarlijkse lasten voor minimaal 10 jaar en is voor 2023 bepaald op € 112.430.		
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van de vastgestelde jaarschijf van de onderhoudsplanning en worden rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt. Het geraamde onderhoud in 2023 is € 109.095.		
Opmerking: Geen		

8298111 Voorziening water	Stand 01-01-2024	€ 236.606
Doelstelling: Voorziening om groot onderhoud aan de watergangen op basis van een actuele onderhoudsplanning uit te kunnen voeren. En om de uitgaven gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.		
Soort voorziening:	Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op onderhoudsplan.	
Meerjarenplanning aanwezig	ja (niet openbaar)	
Voeding: De hoogte van de jaarlijkse dotatie wordt bepaald op basis van het meest actuele onderhoud beheerprogramma water. De dotatie wordt afgestemd op het gemiddelde van de verwachte jaarlijkse lasten voor minimaal 10 jaar en is voor 2023 bepaald op € 114.107.		
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van de vastgestelde jaarschijf van de onderhoudsplanning en worden rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt. Het geraamde onderhoud in 2023 is € 279.131.		
Opmerking: Geen		

8298112 Voorziening groen	Stand 01-01-2024	€ 91.487
Doelstelling: Voorziening om groot onderhoud aan de groenstructuren op basis van een actuele onderhoudsplanning uit te kunnen voeren. En om de uitgaven gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.		
Soort voorziening:	Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:	Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:	Afstemmen op onderhoudsplan.	
Meerjarenplanning aanwezig	ja (niet openbaar)	
Voeding: De hoogte van de jaarlijkse dotatie wordt bepaald op basis van het meest actuele onderhoud beheerprogramma groen. De dotatie wordt afgestemd op het gemiddelde van de verwachte jaarlijkse lasten voor minimaal 10 jaar en is voor 2023 bepaald op € 269.708.		
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van de vastgestelde jaarschijf van de onderhoudsplanning en worden rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt. Het geraamde onderhoud in 2023 is € 341.785.		
Opmerking: Een gedeelte van deze voorziening is bestemd voor de kosten die volgen uit het vervangen van bomen in het kader van de wijkrenovaties.		

8298115 Voorziening kunstobjecten	Stand 01-01-2024	€ 165.000
Doelstelling: Voorziening om onderhoud aan de kunstobjecten die de gemeente Leiderdorp in bezit heeft (36) op basis van een actueel beheerplan uit te kunnen voeren en gelijkmatig te verdelen gedurende de looptijd van het beheerplan.		
Soort voorziening:	Voorziening ter egalisatie van de kosten	
Looptijd:	2023 t/m 2032	
Gewenste omvang:	Afstemmen op beheerplan kunstobjecten	
Meerjarenplanning aanwezig	Ja	
Voeding: Een eenmalig (extra) storting van € 161.000 in 2023 voor inhalen achterstallig onderhoud. Verder van 2023 t/m 2032 een jaarlijkse dotatie van € 4.000 voor kleinschalig (regulier) onderhoud.		
Besteding: Bestedingen vinden plaats op basis van de vastgestelde jaarschijf van het beheerplan en worden rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt. Het geraamde onderhoud in 2023 is € 165.000. Daarna vanaf 2024 € 4.000.		
Opmerking: De voorziening is ingesteld op 3 april 2023.		

8298201 Voorziening riolering derden		Stand 01-01-2024	€ 4.987.147
Doelstelling: De voorziening is gevormd door van derden verkregen middelen met een specifiek doel. Die middelen zijn verkregen via de rioolheffing en daarmee anticiperen we in de dekking van toekomstige investeringen in rioleringen. Met deze voorziening beogen we op die manier een gelijkmatig verloop van de rioolheffing.			
Soort voorziening:		Van derden verkregen middelen met een specifieke bestemming	
Looptijd:		Geen einddatum	
Gewenste omvang:		Signaalbedrag € 5.000.000	
Meerjarenplanning aanwezig		Ja	
Voeding: Bij het opstellen van de begroting vormt het Integraal Water Keten Plan (IWKp) 2019 de basis. In dat plan zijn de vervangingsinvesteringen en de daaraan verbonden kapitaallasten doorgerekend. Bij de samenstelling van deze begroting is het meerjareninvesteringsplan kritisch doorgelopen. Met name de investeringen in het riool blijven achter bij de planning volgens het IWKp en zijn qua planning bijgesteld. De voordelige effecten op de geraamde kapitaallasten zijn ten gunste van de voorziening gebracht. Bij het opstellen van de jaarrekening wordt een positief resultaat op het beleidsveld riolering aan deze voorziening toegevoegd.			
Besteding: Bij het opstellen van de jaarrekening wordt een negatief resultaat op het beleidsveld riolering aan deze voorziening onttrokken. Op basis van het IWKp wordt jaarlijks een oplopend bedrag aan de reserve onttrokken.			
Opmerking: Aan de hand van het IWKp 2019 is de stand en het signaalbedrag van deze voorziening opnieuw beoordeeld. Volgens het op 4 maart 2019 vastgestelde IWKP is dit de bovengrens van de voorziening.			

8298202 Voorziening afkoopsommen begraafplaats		Stand 01-01-2024	€ 984.299
Doelstelling: De voorziening afkoopsommen begraafplaats is ingesteld voor de vooruitontvangen bedragen. De opbrengsten die betrekking hebben op toekomstige jaren vallen geleidelijk weer vrij ten gunste van de exploitatie.			
Soort voorziening:		Van derden verkregen middelen met een specifieke bestemming	
Looptijd:		Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:		N.v.t.	
Meerjarenplanning aanwezig		Ja	
Voeding: De ontvangen afkoopsommen voor onderhoud worden aan de voorziening toegevoegd. De afkoopsommen worden ontvangen in de plaats van toekomstige jaarlijkse bijdragen. In 2022 is er éénmalig een bedrag van € 496.962 toegevoegd als correctie voor de ontvangen afkoopsommen in de jaren tot en met 2016.			
Besteding: Jaarlijks valt een deel van de afkoopsommen weer vrij ten gunste van de exploitatie. Die vrijval neemt jaarlijks toe als gevolg van de toevoeging van nieuwe afkoopsommen en die vrijval neemt af in het geval de laatste termijn van een afkoopsom is bereikt.			
Opmerking: Geen			

8298113 Voorziening herplantfonds bomen		Stand 01-01-2024	€ 4.923
Doelstelling: De herplant van de met vergunning te vellen bomen of andere houtopstanden te waarborgen door de reservering van de daarvoor ontvangen financiële compensatie.			
Soort voorziening:		Van derden verkregen middelen met een specifieke bestemming	
Looptijd:		Geen looptijd vastgesteld	
Gewenste omvang:		Signaalwaarde van € 100.000	
Meerjarenplanning aanwezig		N.v.t.	
Voeding: 1. Door vergunninghouders ter uitvoering van een in de vergunning opgenomen voorschrift tot financiële compensatie van de met vergunning te vellen bomen of andere houtopstanden. 2. Door rechthebbenden en/of overtreeders nadat een houtopstand waarop het verbod tot vellen van toepassing is, zonder vergunning gevelde, en in het kader van handhavingsmaatregelen geen herplantplicht op het perceel kan worden opgelegd ter uitvoering van en last onder bestuursdwang of last onder dwangsom.			
Besteding: De aan bomen gelieerde gelden in het herplantfonds mogen worden gebruikt ten behoeve van de uitbreiding van het in gemeente aanwezige openbare groen, waaronder houtopstanden.			
Opmerking: Deze voorziening is ingesteld op 16 november 2020			

8298114 Voorziening reiniging derden		Stand 01-01-2024	€ 3.746.036
Doelstelling: Egaliseren van baten of lasten op het product reiniging om schommelingen in het tarief te voorkomen. Het tarief over alle jaren heen is maximaal 100% kostendekkend.			
Soort voorziening:		Van derden verkregen middelen met een specifieke bestemming.	
Looptijd:		Geen einddatum	
Gewenste omvang:		Signaalbedrag € 2.500.000	
Meerjarenplanning aanwezig:		N.v.t.	
Voeding: Bij het opstellen van de jaarrekening wordt een positief resultaat op de reiniging/afvalstoffenheffing t.o.v. de begroting aan deze voorziening toegevoegd.			
Besteding: Bij het opstellen van de jaarrekening wordt een negatief resultaat op de reiniging/afvalstoffenheffing t.o.v. de begroting aan deze voorziening onttrokken. Conform eerdere besluitvorming vindt er een jaarlijkse onttrekking plaats vanaf 2022 ten gunste van de tarieven. Beginnend op € 292.500 en gedurende 20 jaar gelijkmatig afgebouwd. Op deze wijze wordt de omvang van de voorziening geleidelijk weer op een niveau gebracht onder het signaalbedrag. Het overschot wordt zo in overeenstemming met het doel van deze voorziening ingezet.			
Opmerking: Indien het saldo van de voorziening het signaalbedrag bereikt zullen de tarieven herzien worden zodat de gelden terugvloeien naar de burger óf zal een onderbouwing gegeven worden van het saldo.			

H: EMU-saldo

Het BBV (art. 19) verplicht gemeenten ramingen van het EMU-saldo te verstrekken over het voorafgaande jaar, het actuele jaar en het volgende jaar. De EMU-enquête is het model dat gebruikt wordt voor de meerjarige raming van het EMU-saldo.

EMU-saldo			Begroting				
			2023	2024	2025	2026	2027
1.	(+)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	-1.658	-1.409	-2.161	-4.883	-5.595
2.	(-)	Mutatie (im)materiële vaste activa	22.599	22.195	12.930	4.298	2.703
3.	(+)	Mutatie voorzieningen	-2.560	-1.492	-850	-717	-435
4.	(-)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	337	142	564	699	505
5.	(-)	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo			-27.154	-25.237	-16.505	-10.597	-9.238

Overzicht per taakveld

Om tot betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid te komen, schrijft het BBV een uniforme indeling in taakvelden voor. De bijbehorende baten en lasten worden aan die taakvelden toegerekend.

Taakvelden			Baten	Lasten	Totaal
Bestuur en ondersteuning	0.1	Bestuur	-	1.993.377	1.993.377
	0.2	Burgerzaken	-325.440	1.114.520	789.080
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-278.499	301.023	22.524
	0.4	Overhead	-6.362	11.298.088	11.291.726
	0.5	Treasury	-734.473	91.945	-642.528
	0.61	Ozb woningen	-6.192.562	361.349	-5.831.213
	0.62	Ozb niet-woningen	-2.656.519	68.623	-2.587.896
	0.64	Belastingen overig	-132.338	67.359	-64.979
	0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-49.164.447	-	-49.164.447
	0.8	Overige baten en lasten	-	34.088	34.088
	0.10	Mutaties reserves (980)	-3.812.445	2.403.691	-1.408.754
	Totaal		-63.303.085	17.734.063	-45.569.022
Veiligheid	1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	-	2.308.032	2.308.032
	1.2	Openbare orden en Veiligheid	-18.011	600.610	582.599
		Totaal	-18.011	2.908.642	2.890.631
Verkeer, vervoer en waterstaat	2.1	Verkeer en vervoer	-24.705	4.941.820	4.917.115
	2.2	Parkeren	-24.177	217.127	192.950
	2.5	Openbaar vervoer	-	3.571	3.571
		Totaal	-48.882	5.162.518	5.113.636
Economie	3.1	Economische ontwikkeling	-	76.789	76.789
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-142.477	202.308	59.831
	3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	-15.634	174.510	158.876
	3.4	Economische promotie	-75.763	15	-75.748
		Totaal	-233.874	453.622	219.748
Onderwijs	4.1	Openbaar basisonderwijs	-	6.399	6.399
	4.2	Onderwijshuisvesting	-446.000	2.632.156	2.186.156
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-372.447	1.085.385	712.938
		Totaal	-818.447	3.723.940	2.905.493
Sport, cultuur en recreatie	5.1	Sportbeleid en activering	-377.521	572.099	194.578

Taakvelden			Baten	Lasten	Totaal
	5.2	Sportaccomodaties	-691.196	1.916.752	1.225.556
	5.3	Cultuurpresentatie, - productie en -participatie	-25.127	376.741	351.614
	5.5	Cultureel erfgoed	-15.231	55.949	40.718
	5.6	Media	-75.381	587.930	512.549
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-13.118	4.816.224	4.803.106
	Totaal		-1.197.574	8.325.695	7.128.121
Sociaal domein	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-233.830	1.387.043	1.153.213
	6.2	Wijkteams	-59.392	1.872.961	1.813.569
	6.3	Inkomensregelingen	-6.487.995	9.152.560	2.664.565
	6.4	Begeleide participatie	-	554.965	554.965
	6.5	Arbeidsparticipatie	-	919.502	919.502
	6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	-	1.326.595	1.326.595
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-317.628	8.663.304	8.345.676
	6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	-	81.589	81.589
	6.71B	Begeleiding (WMO)	-	81.589	81.589
	6.71C	Dagbesteding (WMO)	-	81.589	81.589
	6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	81.589	81.589
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-	7.251.000	7.251.000
	6.72A	Jeugdhulp begeleiding	-	21.117	21.117
	6.72B	Jeugdhulp behandeling	-	21.117	21.117
	6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	-	21.117	21.117
	6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	24.316	24.316
	6.73A	Pleegzorg	-	14.718	14.718
	6.73B	Gezinsgericht	-	24.316	24.316
	6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	-	21.117	21.117
	6.74A	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-	21.117	21.117
	6.74B	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-	14.718	14.718
	6.74C	Gesloten plaatsing	-	11.518	11.518
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-	81.020	81.020

Taakvelden			Baten	Lasten	Totaal
	6.81A	Beschermd wonen (WMO)	-613.257	690.687	77.430
	6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	77.749	77.749
	6.82A	Jeugdbescherming	-	19.197	19.197
	6.82B	Jeugdreclassering	-	-	-
	Totaal		-7.712.102	32.518.110	24.806.008
Volksgezondheid en milieu	7.1	Volksgezondheid	-	1.797.753	1.797.753
	7.2	Riolering	-2.301.496	1.745.803	-555.693
	7.3	Afval	-5.539.751	4.088.017	-1.451.734
	7.4	Milieubeheer	-534.346	1.868.711	1.334.365
	7.5	Begraafplaatsen	-366.161	391.613	25.452
	Totaal		-8.741.754	9.891.897	1.150.143
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.1	Ruimtelijke ordening	-63.300	460.938	397.638
	8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-	234.162	234.162
	8.3	Wonen en bouwen	-322.245	1.045.687	723.442
	Totaal		-385.545	1.740.787	1.355.242
Totaal			-82.459.274	82.459.274	-

BIJLAGEN

Bijlage 1: Samenstelling bestuur

College van burgemeester en wethouders

De samenstelling en portefeuillevverdeling is:

Burgemeester L.M. Driessen-Jansen

Algemeen bestuurlijke zaken, Openbare orde en veiligheid, Integrale handhaving, Toerisme en recreatie.

Wethouder H. Romeijn (LPL) 1e locoburgemeester

Coördinatie regionale samenwerking, Economische zaken, Werk en Inkomen, Onderwijs en onderwijshuisvesting, Maatschappelijk vastgoed, Integratie en inburgering, Sport, Kunst en cultuur, Dierenwelzijn, Coördinatie subsidiebeleid.

Wethouder G. van Gaal (PvdA/GL) 2e locoburgemeester

Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en monumentenzorg, Projectportefeuille Baanderij & A4-zone (incl. Ikea-terrein), Verkeer, vervoer en bereikbaarheid, Duurzaamheid, warmte- en energietransitie, Integraal beheer openbare ruimte (inclusief begraafplaats), Milieu en afval, Integraal verkeer en vervoersplan, Coördinatie wijk- en buurtgericht werken; participatie, Coördinatie omgevingswet.

Wethouder D.C.W. Binnendijk(CDA) 3e locoburgemeester

Communicatie en media, Financiën en grondzaken, Bedrijfsvoering, Dienstverlening waaronder versterking klantcontact, Leidse Ring Noord, Jeugd, zorg en welzijn, Vergrijzing en ouderenzaken, Gezondheidszorg, Zorg en veiligheid, Polders en Groene Hart, Maatschappelijke opvang, Aanbestedings- en inkoopbeleid.

Gemeentesecretaris A.M. Roos

De gemeentesecretaris is eerste adviseur van het college en stuurt - als eindverantwoordelijke - de ambtelijke organisatie aan. Zij richt zich in het bijzonder op de faciliterende en stafafdelingen en is daarnaast bestuurder in de zin van de Wet op ondernemingsraden. Haar aandachtsvelden zijn politiek bestuur, externe contacten en regionale samenwerking.

Gemeenteraad

Zetelverdeling 2022-2026

- LPL: 6 zetels
- PvdA/GL: 5 zetels
- VVD: 4 zetels
- D66: 3 zetels
- CDA: 2 zetels
- ChristenUnie-SGP: 1 zetel

Lokale Partij Leiderdorp (LPL)

- Dhr. H.K. Langenberg (fractievoorzitter)
- Mw. K. Balak
- Dhr. E. Filemon
- Dhr. J.L.M. Bruggeman
- Dhr. H. Verheggen
- Dhr. R.S.L.M. van Beelen

Partij van de Arbeid / GroenLinks (PvdA/GL)

- Dhr. O.C. McDaniel (fractievoorzitter)
- Mw. M. D. van Beek
- Dhr. R. Schmidt
- Mw. S.M.A. van Roemburg
- Dhr. S. Overduin

Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)

- Dhr. F. van Noort (fractievoorzitter)
- Mw. M. Breedveld
- Dhr. T. Groentjes
- Dhr. N. Verwers

Democraten 66 (D66)

- Mw. P. van Brandenburg (fractievoorzitter)
- Mw. M. van Ulden
- Mw. H. Barendse

Christen Democratisch Appèl (CDA)

- Mw. M. Hempen (fractievoorzitter)
- Mw. M. van der Stelt

ChristenUnie-SGP

- Dhr. A. Janssen (fractievoorzitter)

Griffier

- Mw. H.K.B. Fobler

Maandag politieke avond - De Leiderdorpse gemeenteraad werkt volgens een vierwekelijkse vergadercyclus:

Week 1 Presidium 19.30 - 20.30, Informatieavond 20.30 – 22.30 uur (informatie en participatie).

Het presidium stelt bij de start van de cyclus o.a. de agenda voor het politiek forum en de raad vast.

Doel van de informatieavond is om met burgers en/of organisaties over een actueel thema in gesprek te gaan en dit te doen op een moment dat dit voor de besluitvorming relevant is. Ook is de informatieavond het moment waarop presentaties worden verzorgd door het ambtelijk apparaat

Week 2 Fractiespreekuur 19.30 – 20.00 uur, Fracties 20.00 – 23.00 uur.

Burgers kunnen een half uur fractiespreekuur aanvragen over een onderwerp dat hen bezig houdt. Alle fracties vaardigen dan hun woordvoerder(s) af. Tijdens de fractievergaderingen vanaf 20.00 uur bereiden fracties van partijen hun standpunten voor politiek forum en raad voor.

Week 3 Politiek forum 20.00 – 23.00 uur (voorbereiden besluitvorming).

In het politiek forum vindt politiek inhoudelijke discussie plaats. Ook kunnen burgers tijdens het politiek forum inspreken en deelnemen aan de discussie. Het politiek forum is nadrukkelijk niet bedoeld voor technische vragen. Deze dienen tijdens de informatieavonden of schriftelijk te worden gesteld.

Week 4 Raad

19.30 uur - fracties – laatste voorbereiding fracties voor de aansluitende raad

20.00 uur -Raadsvergadering (besluitvorming).

Politieke discussie en besluitvorming over de voorstellen die in het politiek forum aan de orde zijn geweest, gelegenheid voor indienen amendementen en moties.

Bijlage 2: Afkortingenlijst

Afkorting	uitleg	Afkorting	uitleg
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur	KCC	Klant Contact Centrum
APV	Algemene Plaatselijke Verordening	LEA	Lokale Educatieve Agenda
ARU	Accres relevante uitgaven	LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	LOV	Leiderdorpse Ondernemers Vereniging
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording	LRN	Leidse Ring Noord
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	MIP	Meerjaren Investeringsplan
BOA	Buitengewoon Opsporings Ambtenaar	MOP	Meerjarig Onderhoudsplan
BRP	Basisregistratie Personen	NHG	Nationale Hypotheek Garantie
BSGR	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland	NPR	Nederlandse Praktijkrichtlijn
BV	Besloten Vennootschap	NT2	Nederlands als tweede taal
BZK	Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties	NV	Naamloze Vennootschap
C2C	Cradle to Cradle	ODWH	Omgevingsdienst West-Holland
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst	OTO	Open en Toegankelijke overheidsinformatie
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	OVL	Openbare Verlichting
CEP	Centraal Economisch Plan	Ozb	Onroerendezaakbelasting
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin	P&C	Planning & Control
COELO	Centrum voor onderzoek van de Economie van de lagere Overheden	PPS	Publiek-Private Samenwerking
CPB	Centraal Planbureau	RBL	Regionaal Bureau leerplicht
CPI	consumentenprijsindex	RDOG	Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg
CROW	Centrum voor regelgeving en onderzoek in de grond-, water- en wegenbouw en de verkeerstechniek	RES	Regionale Energiestrategie
DIV	Documentatie en Informatieverstrekking	RIEC	Regionaal Informatie- en Expertise Centrum
DOR	Digitale Opkopers Register	RIF	Regionaal investeringsfonds
DMJOP	Duurzaam meerjaren onderhoudsplan	RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	RO	Ruimtelijke Ordening
DVO	Dienstverleningsovereenkomst	ROA	Regionale Omgevingsagenda
DZB	De Zijlbedrijven	RSM	Regionale Strategie Mobiliteit
ECB	Europese Centrale Bank	SES	Sociaal-economische status
EMU	Economische en Monetaire Unie	SFL	Sportfondsen Leiderdorp
Fido	Wet Financiering decentrale overheden	SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden
FKGR	Financiële Kaderstelling gemeenschappelijke regelingen	SMI	Sociaal Medische Indicatie

Afkorting	uitleg	Afkorting	uitleg
Fte	Fulltime-equivalent	SOZ	Service Organisatie Zorg
GALA	Gezond Actief Leven Akkoord	SMS	Security Management System
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst	TSD	Taskforce Sociaal Domein
GIG	Gemeentelijke Integrale Grondexploitatie	TWO	Tijdelijke Werkorganisatie Opdrachtgeverschap
GR	Gemeenschappelijke Regeling	VANG	Van Afval Naar Grondstof
HM	Hollands Midden	VE	Voorschoolse educatie
HOV	Hoogwaardig openbaar vervoer	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
HRM	Human Resource Management	VOG	Voortgezet onderwijs
IWKp	Integraal Waterketenplan	VOG	Verklaring Omtrent Gedrag
IBOR	Integraal Beheerplan Openbare Ruimte	Vpb	Vennootschapsbelasting
ICT	informatie- en communicatietechnologie	VRHM	Veiligheidsregio Hollands Midden
IHP	Integraal Huisvestingsplan	VSV	Voortijdig schoolverlater
IMOC	De prijsindex van de materiële overheidsconsumptie	VTH	Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers	VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen	W4	Project Wonen, Werken, Water en Wegen
IP	Investeringsplan	WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs
ISK	Internationale schakelklassen	WGR	Wet Gemeenschappelijke Regelingen
ISMS	Information Security Management System	WI	Wet Inburgering
ITK	Internationale taalklassen	WLR	Warmte Leidse Regio
IV	Informatievoorziening	Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
IVVP	Integraal Verkeers- en Vervoerplan	Woo	Wet open overheid
IZA	Integraal Zorgakkoord	WOZ	Waardering Onroerende Zaken
JBT	Jeugdbeschermingstafel	WSJG	Waar Staat je Gemeente
JGZ	Jeugdgezondheidszorg	Wsw	Wet sociale werkvoorziening
JPT	Jeugd Preventie Team	Wvg	Wet voorkeursrecht gemeenten

GEMEENTEHUIS
WILLEM-ALEXANDERLAAN 1
2351 DZ LEIDERDORP

POSTBUS 35
2350 AA LEIDERDORP

071 54 58 500
INFO@LEIDERDORP.NL
WWW.LEIDERDORP.NL

leiderdorp